

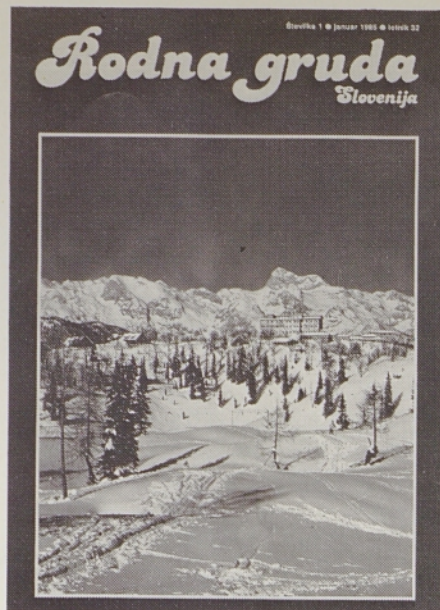
Številka 1 • januar 1985 • letnik 32

Rodna gruda

Slovenija

*Srečno novo
leto 1985
vam želi
Slovenska
izseljenska
matica
in revija
Rodna gruda*

Slika na naslovni strani:
Hotel Ski na Voglu,
v ozadju Triglav

Vaša pisma	2
Dogodki	4
Jugoslavija in svet, Gospodarske novice	6
Načrti zadevajo ob realnost	8
Intervju – Ciril Zlobec	11
Slovenske legende – Tisoč in tisoč prgišč	14
Topolšica – počitek z vodo in zrakom	16
Po Sloveniji	18
Turistični vodnik	20
Naravni zakladi Slovenije – Peričnik	21
Slovenija v mojem objektivu – Majda Švegl	22
Slovensko ljudsko arhitekturno izročilo	26
Umetniška beseda – Karel Grabeljšek	28
Vaše zgodbe	30
Naši po svetu	34
Od Porabja do Čedadada	38
Nove knjige	39
Materinščina	40
Antologija prekmurske slovstvene ustvarjalnosti z izseljensko tematiko	41
Mislimo na glas, Slovenski lonec	42
Filatelija, Vaš kotiček	43

*Revija za Slovence po svetu
Magazine for Slovenes abroad
Revista para los Eslovenos por el mundo*

Izdaja

Slovenska izseljenska matica
Ljubljana, telefon 061/210-732

Naslov

61000 Ljubljana Cankarjeva 1/II, p. p. 169, Slovenija, Jugoslavija
Telefon uredništva 061/210-716
Telefon uprave 061/210-757

Glavni in odgovorni urednik

Jože Prešeren

Urednik

Ivan Cimerman

Oblikovanje

Janez Reher, Franc Valetič

Uredniški odbor

Zvone Kržišnik, Tadej Labernik, Marko Pogačnik, Jože Prešeren, Meta Vajgl, Matjaž Vizjak

Izdajateljski svet

Mitja Vošnjak (predsednik), Rado Genorio, Andreja Kmecl, Anna Krasna, Milan Pogačnik, Drago Seliger, Mila Šenk

Prevajalci

Alberto Gregorič (španščina), Milena Milojevič-Sheppard (angleščina)

Revija izhaja vsak mesec

Letna naročnina

Jugoslavija 330 din, Avstrija 170 Asch, Avstralija 10 aus. \$, Anglija 6 Lstg., Belgija 420 Bfr, Danska 80 Dkr, Finska 48 FM, Francija 60 FF, Nizozemska 27 Hfl, Italija 13.000 Lit, Kanada 13 can \$, ZR Nemčija 25 DM, Norveška 65 Nkr, Švedska 60 Skr, Švica 20 Sfr, ZDA – U. S. A. 11 US \$, Južnoameriške države 11 US \$.

Avionska naročnina

Severna Amerika 20 US \$ ali 24 can \$, Južna Amerika 22 US \$, Avstralija 20 aus \$

Plačilo naročnine

Dinarski tekoči račun: 50100-678-45356

Devizni račun: 50100-620-107-257300-2818/5

pri Ljubljanski banki – Plačilo je možno tudi po mednarodni poštni nakaznici ali s čekom, naslovljenim na »Slovenska izseljenska matica« v priporočenem pismu.

Poštnina plačana pri pošti 61102 Ljubljana

Tisk

ČGP Delo, Ljubljana

Oproščeno prometnega davka po pristojnem sklepu št. 421-1/173 z dne 24. VII. 1973

od kod
smo doma

where are
we from

de donde
somos

Poročno slavlje

Poročno slavlje, tudi na tistih kmetijah ali polkmetijah, kjer vsaj še do neke mere svatujejo po starejši šegi, ne traja toliko časa kot nekdanj. Zato je skrb za oskrbovanje svatov z jedačo in pijačo veliko manjša. Prav tako pa so pretekle navade, ki so pestrile tudi po več dni trajajoče ženitovanje, po večini zamrle. Petje in ples, čeprav zvečine v spremenjenih oblikah, pa sta se na današnjih, po domovih ali v gostinskih lokalih obhajanih svatbah, še vedno ohranila kot najbolj prvinska izraza veselega in skupnostnega občutja.

Še okoli leta 1900 pa je trajalo svatovanje **pir, pirovanje, ohcet** pri premožnejših tudi po teden dni. Tudi še prva leta po drugi svetovni vojni so **pirovali** dva dni. Vsaj še ob koncu 19. stoletja so pred poroko pirovali na nevestinem domu, po poroki pa na ženinovem, razen premožnejših, ki so svatovali samo na nevestinem domu.

Skrb za prehrano svatov še tudi zdaj zaupajo najeti kuharici. Pred drugo svetovno vojno so ji delovni dan obračunavali tako kot žanjicam, zdaj jim plačajo precej več. Razen ženitovanjskega peciva, ki ga še tudi zdaj spečejo spretnejše domačinke ali sorodnice, pripravi kuharica vso drugo hrano in jo skupaj s strežnicami nosi na mizo.

Pred prvo svetovno vojno so svatje jedli iz skupnih skled in pili iz enega kozarca, ki je krožil okrog. Pijačo je preskrbel hišni gospodar, ki je tudi gledal, da svatje niso sedeli pred praznimi skledami in kozarci. Hrana je bila dokaj različna. Pred prvo svetovno vojno so takoj, ko so prišli od poroke, vsem svatom postregli z zeljem, ki je bilo kuhano skupaj s svinjskim mesom, potem šele z govejo juho in drugim mesom. Najbolj značilna jed, **rihta**, so bile pečenke iz raznih vrst mesa, pripravljenega na razne načine. Zelo so cenili pečeno jagnje. Po starejši navadi je meso vedno razrezal starešina in ga ponudil svatom.

Poleg raznovrstnih potic je bilo najpomembnejše ženitovanjsko pecivo **kolač**, pečen iz bele domače moke. Pred prvo svetovno vojno, je s trakovi okrašen kolač prinesel na svatbo pajdaš, obešenega preko rame, na novem otiraču, nakar ga je obesil obenem z brisačo na steno, pred katero sta sedela ženin in nevesta. Brisačo je darovala nevestina spremljevalka »vojačica«. Kolač je bil neke vrste simbol sreče in zdravja in so ga ob koncu svatbe, ko so svatje odhajali, vsakemu podarili en kos. Na kolač so skrbno pazili, da se ne bi poškodoval ali razpolovil med prenašanjem, kar naj bi po starejšem verovanju pomenilo nesrečo v zakonu ali da nevesta ne bi mogla imeti otrok, če bi ga kdo od svatov odlomil.

V zadnjih letih pripravijo za svatbo veliko raznovrstnega peciva, sorodnice in prijateljice pa prinašajo na samo svatbo tudi torto, ki jo položijo na mizo pred novoporočenca.

Molitev pred poročno pojedino so v zadnjih letih že povsod opustili. Še med svetovnima vojnama pa je hišna mati ali ponekod tudi kuharica zmolila očenaš, prej kot so začeli jesti. V obdobju pred prvo svetovno vojno pa je po starejši šegi začel z molitvijo starešina, ki je molil naprej, svatje pa so mu odgovarjali ali molili skupaj z njim. Zmolili so sedem očenašev. V predgovoru vsakega očenaša so se zahvaljevali za vse dobre in prosili za nove. Prosili so tudi za zdrave potomce, ki naj bi ohranjali priimek in ime hiše. Prosili so za vse bližnje in daljne pokojne sorodnike in prijatelje. Ko so končali, so se prekrizali in starešina je zaključil z besedami: »Začnimo ovo jedačo, naj bo nam v korist i nagmero, a Bogu čast in hvalo.«

Če svatujejo doma, si še zdaj izmenjujejo »zdravice«, ko nazdravljajoči sproti prilagajajo besedilo trenutnim okoliščinam in si izmišljajo vedno nova besedila.

Vsako, tudi gostilniško ženitovanje, razen če je v imenitnejši mestni restavraciji, spremlja petje. Nekoč so bile zelo priljubljene šaljive pesmi o ženinu in nevesti, ki jih je pel ali vsaj začel peti godec. Zdaj največkrat pojejo narodno-zabavne pesmi.

Mladi in stari med obroki hrane tudi plešejo. Vrtijo se v veži ali hiši, kjer je več prostora. Solo ples, ki ga je izkliceval godec, ni manjkal na nobeni gostiji. Zelo priljubljen ples, navadno so ga plesali proti jutru, da so se predramili, je bilo vijuganje v obliki kače. Svatje, ki jih je vodil starešina ali godec, so se prišli za roke in ritmično poskakovali po hiši, dvorišču in vrtu. V navadi je bil tudi ples za kuharico, ki ga oznanil godec z namenom, da so z nabranim denarjem plačali kuharico, ki je na vseh večjih svatbah imela tudi pomočnico. Ena izmed nekdanjih »osibenic«, pomočnic, se je še čez pol stoletja spomnila, da je »v stari Jugoslaviji dobila 20 din trinkelta«, ko je tri dni pomagala kuharici

Z obrednim obdarovanjem neveste, ki je bilo v navadi še med svetovnima vojnama, so svatje takoj po polnoči, ko so nevesti sneli venec, skupaj z domačimi izkazali mlademu paru večjo ali manjšo gmotno pomoč.

Dr. Marija Makarovič:
PREDGRAD IN PREDGRAJCI
(Narodopisna podoba belokranjske vasi), odlomek iz rokopisa

urednik
vam

vaša
pisma

Slovinci in Jugoslovani smo vstopili v novo leto z optimizmom kljub bremenu dolgov, ki pestijo državo in s tem tudi vse nas. Življenjska raven prebivalstva je v zadnjih letih padla za nekaj statističnih odstotkov, kar se kaže predvsem v tem, da imamo manj denarja za tako imenovani »luksuz«, da nas manj vleče po nakupih v tujino, da varčujemo pri stvarih, ki so manj pomembne za samo življenje, da dajemo večji odstotek denarja, ki ga dobimo, za hrano. Lačen pri nas res ni nihče. Ob vsem tem pa nas skrbi, da bomo zaostali v tehnološkem razvoju, da se bodo še povečale razlike med razvitimi in nerazvitimi, in končno – da bodo ljudje zaradi zategovanja pasu izgubili polet, ki ga nujno potrebujejo, da bi naredili več in s tem tudi več zaslužili ob koncu meseca. Gospodarske težave tako ne postajajo samo zadeva politikov in gospodarstvenikov, temveč globoko družbeno vprašanje.

Svetlobo pa je že mogoče videti na koncu predora, kot pravijo nekateri. Ob koncu leta in ob pripravah načrtov za naslednje obdobje smo v naših časopisih lahko prebrali tudi vrsto optimističnih poročil o naraščanju proizvodnje, o rasti izvoza, o povečevanju zaposlenosti, o rasti akumulacije v podjetjih ipd. Uspehi so torej dovolj spodbudni, da je optimizem upravičen.

Ob nedavnem popotovanju po ZDA in Kanadi sem se s številnimi rojaki pogovarjal tudi o življenju pri nas. Spraševali so me vse mogoče in presečen sem bil ob tem, kako dobro so pravzaprav obveščeni o vseh bistvenih zadevah. O naši gospodarski krizi meni večina, da sploh ni tako tragična, kot si jo včasih sami predstavljamo, da imajo krizo tudi drugod po svetu in da v marsikaterem pogledu nimajo tako izdelanih dolgoročnih rešitev, kot jih imamo v Jugoslaviji.

Vesel sem bil teh njihovih mnenj kakor tudi zaupanja v to, da bomo uspešno premagali težave. Prav tako sem bil vesel številnih vaših želja, ki ste mi jih izražali, tudi takih, kot mi jo je izrekel neki rojak: »Veste,« mi je rekel, »ne strinjamo se z vsem, kako rešujete nekatera vprašanja, toda verjemite mi, da Sloveniji in Jugoslaviji želimo vse dobro!«

Jože Prešeren

Avstralski zbornik

Zahvaljujem se za topel sprejem, ki ste ga izkazali Pavli Gruden, Mari Maricki in meni med bivanjem v Sloveniji, ko smo se med drugim pogovarjali tudi o izdaji našega prvega – Avstralskega zbornika. Hkrati se v imenu Slovensko-avstralskega literarno-umetniškega krožka zahvaljujem za vso pomoč, ki ste nam jo ponudili pri dokončni ureditvi našega zbornika.

Stiki, ki smo jih navezali, napovedujejo, da bomo lahko nadaljevali s podobnimi izdajami tudi v prihodnjih letih, in da tako ta naša prva knjiga ne bo tudi zadnja.

Jože Žohar, Werrington, NSW,
Avstralija

Plakati

Poravnavam naročnino za Rodno grudo, hkrati pa bi rada vedela, če lahko pri vas dobim posterje, velike slike pokrajin in krajev Slovenije. Želim si eno, ki prikazuje Postojnsko jamo, in

Skupina rojakov in gostov, ki so se udeležili proslave obletnice ustanovitve francoskega lista L'Humanité v Parizu. Z leve proti desni: Jovan Grahovac s sinovoma, Jelena Gačeša in Janez Korošec iz uredništva slovenske izdaje »Komunista«, spredaj pa rojak Toni Pastorčič, ki nam je tudi posredoval fotografijo.

še tri ali štiri iz različnih znamenitih krajev Slovenije. Če je mogoče, mi jih pošljite z letalsko pošto. Zelo sem tudi zadovoljna z Rodno grudo. V bodoče vam želim mnogo uspehov v novem letu.

M. Kromar, Wodonga, Avstralija

Osem maturantov slovenskega jezika v New South Walesu, Avstralija

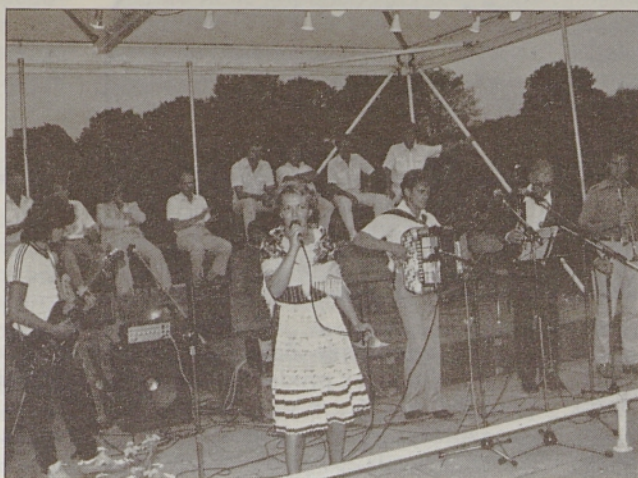
Z veseljem vam sporočamo, da smo imeli lani osem maturantov v dopolnilni šoli slovenskega jezika v Coogeeju; to so bili: Diana Helen Bučkovič, Danica Grželj, Boris Kobal, Robert Marolt, Irena Mezgec, Nives Muha, Judy Šajn, Mimica Velišček. Tudi maturantje leta 1983 so se zelo izkazali, letošnji pa nič manj. Točkovanje znanja je zajemalo vse maturitetne predmete v državi New South Wales.

K uspehu je pripomogla marljivost naših dijakov, prav vsi pa se zavedamo, da bi tega ne bilo brez naših neutrudnih učiteljic. Posebej velja to za našo učiteljico Marizo Ličan, ki jih je učila zadnji dve leti pred maturo. Tudi vam, pri Matici, prav lepa hvala za vso pomoč in pozornost v preteklosti in še vnaprej.

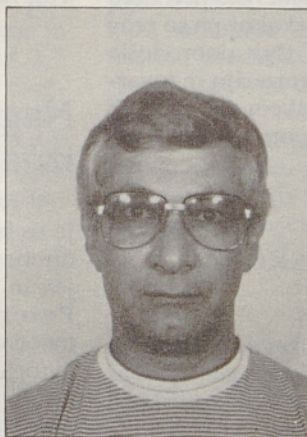
Tajnik Alfred Brežnik,
Slovenski šolski odbor za N.S.W.,
Coogee, Avstralija

Večer priseljenske kulture v Malmöju

Dne 17. avgusta 1984. je bila v letnem gledališču v Malmöju velika manifestacija priseljenske kulture, katero je organiziral švedski ABF (arbetarnas bildnings frbund), kar v smiselnem prevodu pomeni Delavska univerza. V najlepšem in največjem parku (Pildammsparken) v Malmöju, kjer se nahaja letno gledališče, so se na odru v več kot dve uri dolgem programu vrstile živobarvne narodne noše. Svojo kulturo, v obliki narodnih plesov in narodne glasbe, so številnemu občinstvu prikazale priseljenske skupine iz Grčije, Bolivije, Hondurasa, Čila in še drugih držav. S svojimi narodnimi plesi in narodno glasbo so se občinstvu predstavili tudi Makedonci, Hrvati in Slovenci, katere je zastopal moški pevski zbor in ansambel Martina Pečovnika s pevko Darinko Ring-

Med slovenskim nastopom v letnem gledališču

Jan Ryberg

Darinka Ringström
(Turnškova Darinka)

Anton Mažgon

ström, ki je obenem tudi zelo uspešno vodila in povezovala celoten program.

Slični nastopi pa niso edini primer posredovanja slovenske polke in slovenskih napevov švedskemu občinstvu. Martin in Darinka sta le-te vnesla tudi med ljudi, ki so razvedrila najbolj potrebni. Vrstijo se nastopi v institucijah za invalide, v domovih onemoglih, kakor tudi v športnih ustanovah.

V sindikalnem šolskem centru v Tjörnarpu, 100 km zunaj Malmöja, si upravnik skoraj ne more več zamisliti zaključkov raznih seminarjev brez slovenske polke in napeva.

Vsi ti nastopi pa ne bi bili mogoči, če se ne bi za to zavzemal vodja kulturnega oddelka pri ABF Jan Ryberg, ki je postal velik prijatelj Slovencev v Malmöju. V svojem delu z različnimi priseljskimi organizacijami s skoraj vseh kontinentov se, po njegovi lastni javni izjavi, ravno med Slovenci počuti resnično domačega.

Plečnikova Ljubljana

Rad bi, če bi kdaj v prihodnje objavili kaj o Hote-driči pri Logatcu, kjer je bil rojstni dom moje mame dr. Jožice Plečnik-Pugelj. Rad bi videl, da bi kaj napisali tudi o sami vasi, kakor tudi o starem stricu Jožetu Plečniku, ki je veliko storil za Ljubljano, da se menda po njem imenuje kar »Plečnikova Ljubljana«. Prav bi bilo, da bi objavili tudi kaj fotografij o njegovem delu po Sloveniji in drugod. Moj drugi stari stric je bil prof. Janez Plečnik.

Druga moja želja je, da bi kdaj kaj objavili o Šentlovrencu na Dolenjskem. Ba-je je Marija Kmetova o tej vasi napisala knjižico. Upam, da je še kje na voljo in bi lahko kaj objavili iz nje.

Tom Pugel, Detroit, Mich., ZDA

Slovenke na Floridi izdelujejo avbe

Prejmite prisrčen pozdrav s Floride. Pošiljam vam izrezek iz časopisa The Daily Journal, ki na drugi strani piše o tem, kaj delajo naše pridne Slovenke. Hvala za pozdrave, ki jih je prinesla Frances Novak. Naša Slovenska čitalnica lepo napreduje. Pravkar sem prejela Rodno grudo, je zelo zanimiva, zelo sem ponosna na vaše delo.

Josephine Vogrin, New Smyrna
Beach, FL, ZDA

Veseli nas, da ohranjate tradicijo izdelovanja gorenjske narodne noše oziroma pokrival – avbe in peče ter čestitamo k uspelemu izdelku, ki je prav tak, kakršnega bi izdelali v Sloveniji. Navedimo pridne Slovenke po vrsti: Josephine Vogrin (82 letna mladenka, ki ima za to največ zaslug), Jennie Schager, Elizabeth Bramble. Naprošamo tudi druge pridne Slovenke (Slovence) po svetu, da nam pišejo o podobnih pobudah.

Uredništvo

dogodki

Olajšave pri uvozu

Jugoslovanska zvezna vlada je sprejela odlok o pogojih, pod katerimi lahko naši državljani uvažajo nekatere predmete ob vstopu v našo državo. Spremenjen odlok velja za vse, tako za turiste, ki se vračajo iz tujine, kakor tudi za naše delavce, ki so na začasnem delu v tujini in izseljence. Po tem odloku lahko vsak naš državljan, ki se vrača iz tujine, ob prvih petih prihodih v letu dni prinese predmete do skupne vrednosti 20.000 dinarjev, ob vsakem naslednjem prihodu pa samo do skupne vrednosti 2500 dinarjev.

Delavci na začasnem delu v tujini imajo še nekatere olajšave v primerjavi z drugimi potniki – enkrat na leto lahko poleg osebne prtljage in drugih predmetov do skupne vrednosti 20.000 dinarjev uvozijo tudi predmete do skupne vrednosti 65.000 dinarjev.

Do sprememb je prišlo tudi pri poštnih pošiljkah: dovoljeno je prejemati predmete do skupne vrednosti 10.000 dinarjev, doslej je bilo možno samo do vrednosti 1500 dinarjev.

Naši občani lahko brez omejitev uvažajo zdravila, ortopedske in druge pripomočke ter medicinske naprave, predmete, ki jih dobijo na različnih tekmovanjih v tujini, knjige, časopise in drugo, pa tudi dele motornih vozil, razen šasijske in motorja.

Novi odlok ima tudi posebno določilo, ki omogoča uvoz osebnih in hišnih računalnikov do vrednosti 40.000 dinarjev, ki pa jih je mogoče uvoziti samo enkrat na leto, ob prvem prihodu v državo.

Glede uvoza motornih vozil odlok predvideva, da lahko jugoslovanski državljani in tujci, ki se bodo za stalno naselili v Jugoslaviji, uvozijo osebne avtomobile, vozila za kampiranje, motorna kolesa, mopede in kolesa s tovarniško vgrajenim motorjem.

Odlok posebej spodbuja tudi uvoz sredstev za osebno delo, saj omogoča uvoz opreme do skupne vrednosti dva milijona dinarjev.

Jugo v Ameriki

V novembru lani so z beograjskega letališča odpeljali v New York štiri

vzorčne avtomobile Zastava jugo 55, ki naj bi jih začeli prodajati v ZDA po 1. aprilu letos. Čeprav je ameriški kupec zahteval precejšnje število izboljšav tega vozila, ki je že nekaj let v prodaji v Jugoslaviji, so v Zastavi prepričani, da s tem ne bodo imeli težav in da bo prodaja na ameriškem tržišču stekla nemoteno. Vsekakor pa so prav zahteve ameriškega trga dobrodošle za neobhodno modernizacijo te tovarne, kjer naj bi v kratkem pri montaži avtomobilov začeli uporabljati tudi robote.

40 let slovenskega Tanjuga

Novinarji slovenskega uredništva jugoslovanske časopisne agencije Tanjug so v novembru 1984 proslavili 40-letnico delovanja, saj je to uredništvo začelo delovati 4. oktobra 1944 v Mihelji vasi v Beli krajini. Znano je, da je bil sam Tanjug – telegrafska agencija nove Jugoslavije – ustanovljen leto pred tem, pred drugim zasedanjem Avnoja v Jajcu.

V štirih desetletjih se je Tanjug razvil v eno najpomembnejših nacionalnih agencij na svetu. Skoraj tisoč zaposlenih razpošilja številnim domačim in tujim sredstvom obveščanja vsak dan pravo množico vesti, člankov in komentarjev. Pri tem delu sodelujejo dopisniki iz vseh republiških in pokrajinskih središč v Jugoslaviji, dopisnike pa imajo tudi na vseh celinah. Tanjug redno sodeluje z vsemi največjimi svetovnimi tiskovnimi agencijami.

Poleg obveščanja domače in tuje javnosti o dogajanjih v Jugoslaviji in po svetu namenja Tanjug precej pozornosti tudi obveščanju naših ljudi v tujini. Za tujo javnost pa pripravlja tudi dnevni servis informacij v angleščini, francoščini, španščini, nemščini, ruščini ter občasno v arabskem in v nekaterih drugih jezikih.

Radencem zlata turistična plaketa

Z razglasitvijo najboljših turističnih krajev se je končala četrta akcija

»boljše turistične storitve 84«. Posebno plaketo z zlato listino je lani dobil Poreč. Na nedavnem sestanku organizacijskega odbora te akcije so sporočili, da so dobili zlate plakete za kakovostno turistično ponudbo še Radenci, Naum, Dolnji Milanovac, Ohrid, Budva, Kikinda in Peč.

Nagrade najboljšim iznajditeljem

V svetu Zveze sindikatov Jugoslavije so izročili nagrade najboljšim iznajditeljem na področjuboljšanja pogojev in humanizacije dela v letu 1983. Prvo nagrado na tem tradicionalnem natečaju je dobila tudi skupina šestih avtorjev iz celjske »Cinkarne«. Iznajditelji iz Cinkarne so razvili novo tehnologijo za izdelavo offset plošč iz aluminijastega traku.

Obrtniki do deset delavcev

Po najnovjših spremembah obrtnega zakona, o katerem je pred nedavnim razpravljala slovenska vlada, naj bi samostojni obrtnik lahko zaposlil največ do deset delavcev.

Po določbah tega zakona bi bilo mogoče kot obrtno dejavnost opravljati tudi proizvodnjo električne energije na malih hidrocentralah, vendar največ do 1000 kW moči.

Gorenje premaguje težave

Tovarna gospodinjske opreme Gorenje iz Titovega Velenja je v prvih devetih mesecih lanskega leta občutno povečala proizvodnjo, kar je precej pomagalo tudi pri premagovanju težav, ki so jih v največji meri povzročile izgube v njihovih tujih podjetjih, zlasti Körting v ZR Nemčiji in v podjetju Gorenje-Hellas v Grčiji. Devizno zadolženost so tudi zmanjšali s 150 na

51 milijonov dolarjev. Delno je nepokrita tudi že domača izguba iz leta 1983, vendar pa v tem času potekajo temeljiti dogovori z bankami, ki naj bi reprogramirale dolgove.

Hladilniki za Kitajsko

Gorenje v Titovem Velenju je pred nedavnim obiskala delegacija kitajske province Sichuan, ki se je ob tej priložnosti s predstavniki te naše tovarne dogovorila za nadaljnje sodelovanje. Gorenje je lani izvozilo na Kitajsko blago v vrednosti 4,7 milijona dolarjev, predvsem hladilnikov, uvozili pa so za 600.000 dolarjev. Letos nameravajo povečati izvoz v to kitajsko provinco, tako da bodo dosegli vrednost 7 do 9 milijonov dolarjev. Ob obisku kitajske delegacije so podpisali pogodbo o izvozu 20.000 hladilnikov in 10.000 kompresorjev v vrednosti 2,7 milijona dolarjev. Obstajajo še možnosti za razširitev sodelovanja na celotno področje bele tehnike in malih kmetijskih strojev, zato si je kitajska delegacija ogledala tudi tovarno Gorenja na Muti.

Gorenje je ponudilo Kitajcem iz tovarne Nau Xia tudi svojo opremo in tehnično dokumentacijo za tovarno hladilnikov.

Štiri milijarde dolarjev od turizma – leta 1990

Devizni prihodek od turizma bi lahko leta 1990 dosegel vrednost 4,4 milijarde dolarjev, ocenjujejo strokovnjaki zavoda za raziskovanje turizma v Zagrebu.

Da bi uresničili tak uspeh, bi se moral tuji turistični promet na leto povečevati za okoli deset, poraba deviznih gostov pa za 9,2 odstotka. V analizi tega zavoda posebej poudarjajo nujnost tesnejšega sodelovanja med turizmom in družbenimi dejavnostmi, predvsem prometom, kmetijstvom, trgovino in drobnim gospodarstvom. Te spremljajoče dejavnosti, naj bi, kot ocenjujejo, v skupnem zaslužku ob koncu prihodnjega srednjeročnega obdobja sodelovali z okoli 2,5 milijarde dolarjev.

Konec tega desetletja bi morali zagotoviti še blizu 217.000 postelj v različnih turističnih objektih. Za te in podobne naložbe bi porabili nekaj več kot štiri milijarde dinarjev, pri čemer bi četrtno sredstev zagotovili z združevanjem.

»Crvena zvezda« nova hokejska »velesila«

Hokejski klub »Crvena zvezda« iz Beograda je letos na dobri poti, da osvoji naslov jugoslovskega državnega prvaka, kar je bilo v zadnjih letih rezervirano izključno za slovenski moštvi Jesenice in Olimpijo iz Ljubljane. Crvena zvezda se je letos okrepila z dvema Američanoma iz Bostona in Kanadčanom našega porekla pa tudi z bivšima Olimpijinima igralcema Kovačem in Sekljem. Tako je v začetku prvenstva premagala vse tekmece, vključno Jesenice in Olimpijo, in to tako na domačem igrišču kakor tudi na tujem. Hokejsko prvenstvo Jugoslavije pa tako – s pomočjo tujih igralcev – postaja vse bolj zanimivo.

Zaloge lesa pred tovarno ivernih plošč v Podskrajniku pri Cerknici (foto: Janez Zrnc)

jugoslavija in svet

Pravice manjšin in varnost

Šestnajstega novembra so v Celovcu pripadniki slovenske manjšine skupaj z nemško govorečimi demokrati vnovič demonstrirali tako, da so krenili na ulice. Demonstrirali so zoper gonjo koroških nemških nacionalistov (predvsem koroškega Heimatdiensta in tistih delov treh koroških strank, ki so pod vplivom te nemškonacionalistične in Slovencem sovražne organizacije), ki si v zadnjem letu prizadevajo, da bi vnovič skrčili obseg pravic Slovencev v Avstriji. Tokrat je tarča njihovega napada dvojezično šolstvo, ali bolje, tisto, kar je od dvojezičnega šolstva še ostalo: pouk slovenščine za učence, ki se za takšen pouk odločijo, v vseh osnovnih šolah na tistem ozemlju, ki ga za dvojezičnega priznava šolski zakon. Nemški nacionalisti terjajo, naj bi slovenščino poučevali le še v nekaj »zbirnih« šolah, ki so jih slovenski aktivisti na Koroškem krstili kar za »geto šole«, to pa zato, ker bi takšna rešitev pomenila umetno ločevanje slovensko in nemško govorečih učencev (ti zadnji ob sedanji ureditvi v šoli le ujamejo kakšno koristno slovensko besedo; razen tega pa je bilo moč v zadnjem času opaziti, da so se za učenje slovenščine v nekaterih primerih zaradi potreb življenja – in zasluzka – ob meji odločali tudi učenci iz nemško govorečih družin). Nova ureditev, ki naj bi jo sprejeli na željo nemških nacionalistov, bi povzročila osip tudi med slovenskimi učenci, saj bi se zaradi raztegnjenosti dvojezičnega ozemlja in zaradi dolge vsakodnevne poti v »zbirno« šolo marsikateri učenec raje odpovedal učenju slovenščine.

Težavam na Koroškem se pridružujejo tudi nekatere težave z drugimi sosednjimi državami. Jugoslovanska zunanja politika je dobre odnose s sosedi postavila v ospredje svojega delovanja navzven. Tako je ravnala na podlagi spoznanja, da dvajseto stoletje, ki svet vse bolj povezuje in mu nalaga isto usodo, ni več čas, ko je moč zaokroževati nacionalna ozemlja na račun sosednjih držav in s prestavljanjem meja; med drugim tudi zato ne, ker bi se sleherni pritisk v tej smeri v tem z orožjem nabitem dvajsetem stoletju utegnil sprevreči v nov in usoden vojaški spopad. To je torej razlog, zaradi katerega jugoslovanska zunanja politika priznava obstoječe meje, vendar pa tako, da jih na najbolj različne načine odpira in ustvarja razmere, v katerih so kar se da malo ovirani ne samo materialni, se pravi gospodarski, marveč tudi osebni stiki. V tem povezovanju ozemelj in ljudi, ki so jih umetno razdelile državne meje, imajo manjšine še posebno vlogo: so aktiven posrednik tega sodelovanja, hkrati pa jim takšno sodelovanje ustvarja gmotno podlago za njihov obstoj in razvoj. To je tudi tista politika, ki jo v okviru skupne jugoslovanske politike nenehno zagovarja Slovenija in ki je doslej prinesla prenekateri dober rezultat, saj je uredila razmere ob mejah, ki so bile še pred četrto stoletja hudo sporne in žarišča kriz (kot velja naprimer za mejo z Italijo).

Jugoslovanska ustava zagotavlja spricho tega narodom in narodnostim v Jugoslaviji pravice, ki jim nudijo vse možnosti za obstoj in razvoj. Če je v zadnjih letih prišlo do sporov na Kosovu, potem ni prišlo zato, ker bi Albanci v tej pokrajini ne imeli pravic, ki bi jim zagotavljale njihovo nacionalno identiteto, marveč zato, ker jih je albanski nacionalizem (ki so ga podpihovali iz Tirane) terjal toliko, da bi bile s tem zmanjšane temeljne pravice drugih narodov, ki živijo na Kosovu.

Ko zagotavlja jugoslovanska ustava vse pravice narodnostim, katerih matični deli žive v sosednjih državah, ne terja reciprocitete, to je, teh pravic ne pogojuje z enakim obsegom pravic naših manjšin v sosednjih državah. Odtod zelo pisana podoba manjšinskih pravic v sosednjih državah: medtem ko ima Jugoslavija z Italijo in Avstrijo mednarodne pogodbe, ki varujejo slovensko (in hrvaško manjšino), velja v vrsti drugih držav za varstvo manjšin notranja zakonodaja, medtem ko so ob tem še tri – Bolgarija, Grčija in Albanija –, ki jugoslovansko zanimanje za usodo manjšin razlagajo kot vmešavanje v notranje zadeve. Razmere, v katerih žive manjšine ob jugoslovanskih mejah, so znotraj še vedno silno pisane, zato jugoslovanska zunanja politika ob slehernem dvostranskem srečanju postavlja na dnevni red tudi to vprašanje. Pa ne samo zaradi manjšin samih, marveč tudi zato, ker stabilni dobri sosedski odnosi v veliki meri zagotavljajo stabilnost celotnih političnih razmer na Balkanu. Tisti, ki – v Avstriji ali drugje – zavirajo ali celo krčijo obseg varstva manjšin, bi se zatorej morali zavedati, da njihovo prizadevanje ni v oporo varnosti in stabilnosti razmer v jugovzhodni Evropi.

Marjan Sedmak

gospodarske novice

Novi naftni vrelci v Jugoslaviji

Strokovnjaki »INA – Naftaplin« so začeli črpati nafto na novoodkritih naftnih poljih vzhodne Slavonije – v Dželetovcih, Privlaku in Ilači. V decembru lanskega leta so načrpali 13.000 ton nafte, medtem ko za letošnje leto predvidevajo, da je bodo načrpali 90.000 ton. To nafto namerava kot edino pogonsko gorivo izkoriščati »Dilja«, največja hrvaška opekarna strešnikov in opeke.

Sodelovanje Prva petoletka-Boeing

Predstavniki »Prve petoletke« bodo obiskali ameriško družbo »Boeing«, da bi se dokončno dogovorili o količini in vrsti hidravličnih in pnevmatskih delov in sklopov za letala, ki bi jih morala ta jugoslovanska tovarna dobaviti ameriškemu proizvajalcu letal. Industrija »Prva petoletka« je znan jugoslovanski proizvajalec in izvoznik hidravlike in pnevmatike. Letos bo izvozila v kakih 20 držav proizvodov v vrednosti okrog 120 milijonov dolarjev. Boeing in »Prva petoletka« se pogovarjata v okviru posla, ki ga je ameriška družba Boeing sklenila z Jatom o dobavi dveh letal v letu 1985. Kot predvideva dogovor bo polovica dogovorjenega nakupa plačenega s kompenzacijskim poslom. Pri podpisu pogodbe so Američani omenili, da bi bilo možno tudi celoten nakup letal plačati z jugoslovanskim blagom.

Color iz Medvod dobil mednarodno nagrado

Na lanski sedmi razstavi pohištva v Valenciji jeseni 1984, ki sodi med največje te vrste v Evropi, je delovna organizacija Tovarna barv in lakov Color iz Medvod dobila trofejo z diplomo. To je priznanje za kakovost celotnega sistema premazov na pohištvu Novolesa, ki se je s tem prebil v višji kakovostni razred.

V Colorju proizvedejo 36 tisoč ton proizvodov letno, od tega 12 tisoč ton

smol in 24 tisoč ton premazov. Največ izvozijo alkidnih in poliestrskih smol, kjer uvajajo nov sistem ogrevanja, ki bo za tretjino skrajšal dosednji čas, potreben za kuhanje smol.

V prvih devetih mesecih je imel Coler za okrog 3,3 milijonov dolarjev lastnega izvoza, posrednega izvoza pa 1,5 milijona dolarjev.

Največ izvozijo v Kuvajt, Iran in Združene arabske emirate, v zadnjem obdobju pa se preusmerjajo proti zahodnim tržiščem, največ v Italijo, Zvezno republiko Nemčijo in Avstrijo. Njihovi največji kupci na Vzhodu pa so Poljaki in Bolgari, ki plačujejo z ameriškimi dolarji.

Iskra v Indiji

Iskra Avtoelektrika iz Šempetra je te dni prodala celotno tehnično dokumentacijo firmi Generators India Limited v Indiji za proizvodnjo zaganjalnikov in alternatorjev. V indijski državi Utar Pradež že gradijo tovarno, v kateri bodo izdelovali zaganjalnike in alternatorje za osebna in gospodarska vozila po Iskri licenci. V šempeterski Iskri so se mudili tudi tehnični strokovnjaki iz omenjene indijske firme in nakazali možnosti za skupna vlaganja, kooperacijske pogodbe, dobave strojev in opreme ter orodij pri zagonu proizvodnje. Prav tako so se dogovorili, da bo Iskra Avtoelektrika nudila tehnično pomoč pri organizaciji proizvodnje alternatorjev in zaganjalnikov.

IMV se rešuje iz zagate

Industrija motornih vozil iz Novega mesta preživlja najtežje trenutke v svojem obstoju. Celoten program, ki je zagotavljal doslej zadosten dohodek vse manjšemu številu delavcev, bodo morali zastaviti na novo. Novomeščani poslujejo s francoskim Renaultom še na osnovi njegove pogodbe z Litostrojem. Ta predvideva odnos sodelovanja 1 : 0,8 v korist Renaulta, pri čemer morajo Novomeščani plačevati še dovoz avtomobilskih delov iz Francije ter prevoz avtomobilov v Francijo.

Francozi so predložili nove predloge: vsakoletno povišanje odkupa avtomobilov R4, priznali so povečane cene teh vozil za 4,5 odstotka, zagotovili uvedbo novega modela in predvideli minimalna vlaganja v IMV. Vse to pa delavcem še vedno ne zagotavlja poslovanja brez izgub.

V primeru, da se s predstavniki Renaulta ne bodo mogli sporazumeti, se nameravajo dogovoriti za sodelovanje s Crveno zastavo iz Kragujevca.

Sodelovanje Iskra-Danfoss

Danska firma Danfoss in idrijska Iskra sodelujeta že trinajst let kot dolgoročna kooperanta pri izdelavi hermetičnih kompresorjev in hladilnih sistemov. Leta 1971 je Iskra dobavila na Dansko 51.500 elektromotorjev za kompresorje v vrednosti 775.000 zahodnonemških mark, lani pa že 950.000 v vrednosti 21 milijonov DM. Temu sodelovanju se je pridružilo tudi Gorenje iz Črnomlja, ki je sklenilo z družabnikom iz Nordborga kooperacijsko pogodbo o proizvodnji odlitkov za kompresorje. Delo si delijo tako, da proizvajajo v Iskri elektromotorje, Danfoss sestavlja dele kompresorjev, Gorenje pa kompresorje.

Iskra in Danfoss sta leta 1981 sklenila novo desetletno pogodbo, po kateri naj bi se letna vrednost dobav elektromotorjev povečala za 4 milijone DM in znašala okrog 25 milijonov mark.

Litostroj prvi na Islandiji

V izredno močni mednarodni konkurenci je Litostroj skupaj s tovarno Rade Končar iz Zagreba zasedel prvo mesto na licitaciji na Islandiji v ponudbi za turbine in generatorje HE Bladna.

Skupna vrednost posla znaša 10 milijonov dolarjev in sicer za tri turbine moči 51 MW (francisove turbine). Jugoslovani smo bili za 16% cenejši od drugih ponudnikov. Ljubljanski Litostroj je prve turbine izvozil na Islandijo že pred desetimi leti.

Novih 233 tisoč ton premoga

Na površinskem kopu premoga Lankonca nad Trbovljami so že pričeli s pripravljalnimi deli za eksploatacijo novih 233 tisoč ton premoga. Da bi lahko kopali ta premog, bodo stroji morali odstraniti 642 tisoč kubičnih metrov zemlje. Sedanje raziskave na tem področju kažejo na nove, okrog 800 tisoč ton, bogate zaloge površinskega premoga na področju Bukove gore nad Trbovljami. Do konca leta, ko bodo raziskave končane, bo tudi že znano, koliko je pravzaprav tega premoga in s kolikšnimi stroški bi se ga dalo pridobiti.

550 sanitetnih vozil za Kubo

Pred kratkim je koprski Cimos podpisal s kubanskim podjetjem Autoimport pogodbo o dobavi 550 sanitetnih vozil v vrednosti približno 10 milijonov dolarjev. Gre za uresničevanje prvega dela dolgoročne pogodbe, ki je bila že sklenjena in s katero se je Cimos obvezal, da bo z Kubo izdelal približno 2000 sanitetnih vozil. Prvo pošiljko sanitetnih vozil bo Cimos poslal na kubansko tržišče v prvi polovici prihodnjega leta. V ta posel so vključene tudi druge jugoslovanske delovne organizacije.

Modna revija na Titovem trgu v Kamniku (foto: Janez Zrnc)

Jugoslovanski devizni dolgovi

Načrti zadevajo ob realnost

V okviru dolgoročnih načrtov razvoja do leta 1990 ali do leta 2000 pripravljajo v Jugoslaviji tudi zamisel o tem, kako naj bi izboljšali jugoslovansko devizno likvidnost oziroma predvsem zmanjšali zadolženost naše države. Takšna razmišljanja so seveda zelo dobrodošla, saj se je jugoslovanski dolg do tujine v zadnjih šestih letih podvojil. Za njegovo odplačevanje dajemo po nekaterih podatkih že skoraj polovico letnega deviznega dotoka. Letos naj bi tega dotoka bilo za 11,6 milijarde dolarjev. Ob tem smo zadnja leta odlagali plačilo precejšnjega dela sicer dosepega dolga in malo uspešno izpolnjevali načrtovano rast konvertibilnega izvoza.

Prihajamo pa v leta, ko bo treba – če ne upoštevamo predvidenih odlogov plačil – namenjati za vračilo dolgov do tujine izredno velike devizne zneske.

Ker se devizni položaj v državi zaostriže, v zadnjem obdobju pri nas o dolgovih govorijo bolj odkrito in bolj pogosto kot v preteklosti. Toda še zdaj se podatki o tem, koliko dolgov imamo oziroma koliko jih moramo plačati v posameznem letu, precej razlikujejo. Tako so v razpravah o gospodarski politiki in razvoj v prihodnjem letu povedali, da moramo prihodnje leto vrniti za 6,1 milijarde dolarjev dolga (glavnice in obresti). V analizi ZIS o tem, kako izboljšati našo zunanjo likvidnost, pa pišejo, da bo prihodnje leto dospelo za 5,2 milijarde dolarjev dolgov. Razlika v podatkih je torej 900 milijonov dolarjev, kar ni malo. Samo ugibamo lahko o tem, če je ta razlika nastala zaradi dospelja obveznosti, katerih plačilo smo prej odložili. Enako pa lahko tudi samo ugibamo o tem, ali so v ZIS sploh upoštevali, da bo zaradi odlogov dela dospelih obveznosti, pa tudi zaradi nekaterih novih posojil, dosepanje teh obveznosti drugače. Načrtovalci za 1985. leto, na primer, pravijo, da bomo 6,1 milijarde dolarjev dolga sposobni vrniti tako, da bi del tega plačila spet odložili, prosili za 3,3 milijarde dolarjev novih posojil in ustvarili v manjavi s tujino okoli 1,1 milijarde dolarjev presežka.

Vsi ti načrti seveda kažejo, da je izvozna sposobnost Jugoslavije še na-

prej veliko prepričla, da bi bila sposobna sama poravnati svoje devizne obveznosti.

V zveznem izvršnem svetu so, na primer, izračunali, da je morala Jugoslavija še 1976. leta dati za odplačilo dolgov (po podatkih NBJ smo bili takrat dolžni tujini 7 milijard dolarjev) okoli 17 odstotkov svojega deviznega dotoka, v 1978. letu je bilo treba nameniti za to okoli 21 odstotkov deviznega dotoka, v 1983. letu okoli 40 odstotkov, letos pa po nekaterih podatkih že 45 odstotkov. Hkrati s tem se je, kot ugotavljajo poznavalci, slabšala tudi sestava jugoslovanskih deviznih dolgov. Medtem ko je imela Jugoslavija leta 1976 le en odstotek kratkoročnih dolgov, druge pa srednjeročne in dolgoročne, jih je imela 1978. leta 5 odstotkov, v 1982. letu 12 odstotkov in lani 11 odstotkov. To kaže, da je svoje devizne zagate bodisi po lastni odločitvi, bodisi zato, ker drugače ni bilo mogoče, premoščala s kratkoročnimi posojili, ki pa so tudi zelo draga.

V tem okviru seveda odlogi nekaterih dospelih plačil ugodno vplivajo na našo sprotno zadolženost. V celoti pa ta ni nič manjša. Letos se bo denimo spet nekoliko povečala, namreč za okoli 300 milijonov dolarjev. Kljub temu pa se stanje dolga, kot ga objavljajo, pravzaprav malo spreminja. Tako naj bi imeli konec 1983. leta na konvertibilnem območju za 19 milijard dolarjev dolgov, konec 1984. leta pa za 19,3 milijarde dolarjev dolgov.

Dodatno k tem številkam (pa naj bodo bolj ali manj stvarne, v vsakem primeru so obveznosti izjemno visoke) velja povedati, da se pogoji za mednarodno trgovino slabšajo, da vrsta naših pomembnih zunanjetrgovinskih partnerjev zmanjšuje uvoz, da nekateri napovedujejo nov dvig cene nafte, ki je pred leti enkrat že izdatno prispevala k poslabšanju jugoslovanske devizne sposobnosti (seveda tudi zaradi prekasnega spoznanja, da se je podražila), še naprej se krepi dolar in obrestne mere so visoke.

V zveznem izvršnem svetu vidijo izhod iz znatne zadolženosti v več smereh, namreč v manjšem najemanju novih posojil v tujini, izboljšanju točnosti teh posojil, intenzivnejšem vključevanju v mednarodno delitev dela, plačilnobilančnem presežku v manjavi s konvertibilnim območjem, povečanju deviznih rezerv. Načrtujejo, da bi do 1990. leta zmanjšali delež dolgov v letnem deviznem dotoku na 25 odstotkov in to tako, da bi bil ta delež 1985. leta še 44 odstoten, leto kasneje 39-odstoten, leta 1989 pa okoli 27-odstoten.

Načrtovalci v ZIS so predvideli, da bi se jugoslovanski dolg do tujine začel zmanjševati s prihodnjim letom, ko

naj bi se ta dolg zmanjšal za 700 milijonov dolarjev. Do 1990. leta naj bi se ta dolg zmanjšal za 3 milijarde dolarjev. Za to bo treba, pravijo, povečati gospodarsko rast in izvoz.

Povprečna letna rast družbenega proizvoda naj bi bilo do 1990. leta okoli 4,2-odstotna, rast celotnega izvoza blaga in storitev okoli 7,2-odstotna in uvoza blaga in storitev 5,6-odstotna. Za izvoz pravijo, naj bi se v tem letu povečal za 10,5 odstotka, leta 1986 za 12,2 odstotka, potem pa manj, tako 1987. leta za 6,9 odstotka, 1988. leta za 4,3 odstotka, 1989. leta za 5 odstotkov in 1990. leta za 3,1 odstotka.

Sestavljavci sanacijskega načrta jugoslovanske devizne likvidnosti sodijo, da bi jugoslovanska zadolženost po 1990. letu ne bila več dramatično viso-

Leto 1985 bo odločilno

V razgovoru s slovenskimi časnikarji v Radencih je predsednica zvezne vlade med drugim poudarila:

»Stabilizacijski program res na nekaterih področjih uresničujemo bolj uspešno kot na drugih. Toda če gledamo v celoti, potem smo v zadnjih dveh letih dosegli pomemben napredek. Seveda pa bi bilo slabo in nevarno, če bi na podlagi doseženih rezultatov sklepali, da smo dosegli že vse tisto, kar predvideva naš stabilizacijski načrt.

Pomembo je, da smo končno razčistili, kakšen je naš položaj v ekonomskih odnosih s tujino. Pomembno je, da dosegamo pozitivno plačilno bilanco in da je letos pozitivna tudi devizna bilanca države.«

Milka Planinc je kot pomemben dosežek v uresničevanju načrta gospodarske stabilizacije omenila manjšo porabo, realnejše obresti, tečaj dinarja idr. Toda ob pozitivnih rezultatih, ki jih bomo dosegli v tem letu, se bomo morali še naprej spopadati z inflacijo. Ta nas bo spremljala še nekaj let, še zlasti zato, ker je naša inflacija tudi stroškovna. Zato za njeno obvladovanje ni dovolj omejevati samo skupno in splošno porabo. Te in druge težave so tudi takšne, da jih ne more obvladati sam zvezni izvršni svet, ampak bodo morale pri njihovem premagovanju sodelovati tudi »subjektivne sile«.

»Leto 1985 bo za nas pomembno in v marsičem tudi odločilno,« je dejala Milka Planinc. »Odločiti se bomo morali o tem, kakšen bo naš prihodnji razvoj.«

ka, če bi bili sposobni uresničiti zamišljeni načrt zmanjševanja zadolženosti. Ob tem pa v ZIS tudi ugotavljajo, da bo treba še nekaj let naše dolgove do tujine refinancirati in predlagajo, naj bi večji del dolgov, ki bodo dospeli v obdobju od 1985. leta do 1989. leta odložili za najmanj 10 let s 5 letnim mirovanjem, ker dosedanje izkušnje, ko so dolgove odlagali vsako leto in se za te odloge vsako leto tudi pogajali, niso dobre.

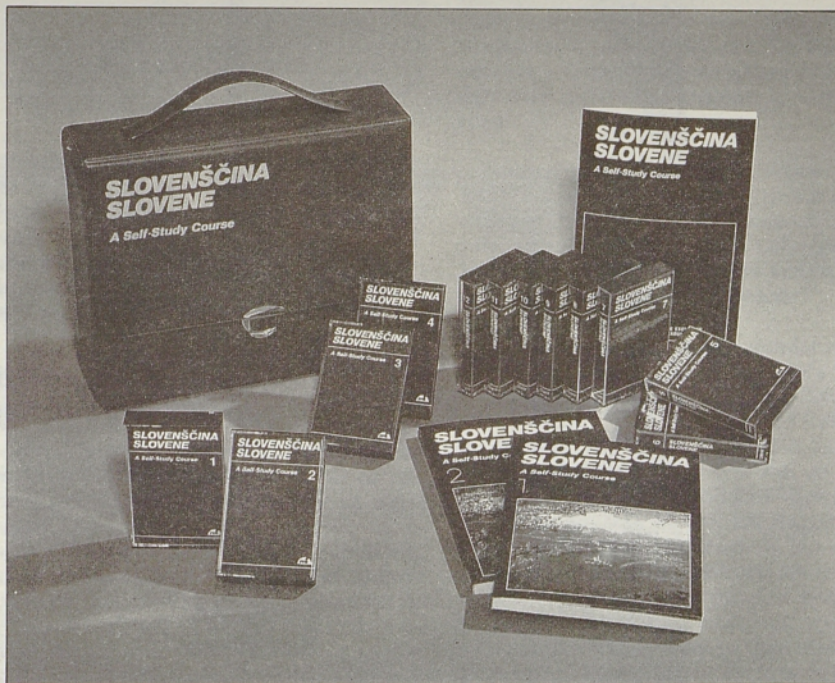
Ugotovitve in načrt zveznega izvršnega sveta za zmanjšanje jugoslovanske devizne zadolženosti so seveda ugodne. Drugo vprašanje pa je najbrž, v kolikšni meri se nam bo posrečilo tudi uresničevati ta načrt. Vrsta kazalcev je takšnih, da na njihovi podlagi ne moremo biti ravno zelo optimistični. Na primer, zapiranje svetovnih trgov in nizke proizvodne in uvozne rasti, ki jih načrtujejo v državah, ki so članice OECD, slaba uspešnost jugoslovanskega izvoza, ki realno ne narašča, njegova slaba konkurenčnost, saj smo po nekaterih podatkih pri četrtini izdelkov, ki jih ponudimo tujini, za 40 in več odstotkov predragi. Skoraj 40 odstotkov jugoslovanskega konvertibilnega izvoza bo letos ustvarjeno v kupčijah, od kateri sploh ne bo deviznega dotoka. V takih okoliščinah se zde načrtovane rasti izvoza do 1990. leta zelo optimistične. Jasno pa je, da se uresničevanje tega načrta podre, če se od načrtov odmakne tako pomembna postavka, kot je izvoz oziroma devizni dotok. Najbrž je res, da so naše izvozne možnosti še velike, saj se je naš delež v svetovnem izvozu po 1970. letu zmanjšal na 0,4 odstotka svetovnega izvoza. Ob tem pa smo delež v svetovnem uvozu zadržali. V jugoslovanski gospodarski politiki ni zadostnih spodbud za povečevanje konvertibilnega izvoza. Tudi ni zadostne volje, da bi ta izvoz res spodbujali, saj s spremembami nekaterih deviznih predpisov te spodbude posredno ali neposredno pogosto se krčijo. Zato Jugoslavija tudi letos ne dosega načrtovane 20-odstotne rasti konvertibilnega izvoza in pri tem izvozu močno kasnijo zlasti sicer izvozno zelo pomembne in gospodarsko močne republike, kot sta denimo Hrvaška in ožja Srbija. Predpisi in široka solidarnost premalo spodbujajo tiste, ki so najbolj zadolženi da bi več izvažali na Zahod. Zato so velike razlike v tem izvozu in v zadolženosti med republikami in pokrajinama. Nesorazmerje v izvozni uspešnosti ponazarja na primer podatek, da Slovenija ustvarja že vrsto let skoraj četrtino vsega jugoslovanskega konvertibilnega izvoza in da je hkrati v jugoslovanskih dolgovih udeležena z 9,3 odstotka, kar je približno toliko, kot je njen delež v prebivalstvu Jugoslavije.

Vesna Bertonec-Popit (GV)

Radiotelevizija Ljubljana

ZALOŽBA KASET IN PLOŠČ

Ljubljana, Dalmatinova 10

Jezično izobraževanje in samoizobraževanje

Pri Delavski univerzi Boris Kidrič v Ljubljani so v enoti za jezično izobraževanje doslej pripravili vrsto tečajev tujih jezikov, ki vključujejo knjige in kasete ter tako nudijo možnost samoizobraževanja.

V decembru 1983 se je tečajem, s katerimi se Jugoslovni učimo tujih jezikov, pridružila še SLOVENŠČINA za angleško govorno področje in s tem se je uresničila dolgoletna želja, da se omogoči učenje slovenščine vsem tistim, ki bi jo radi znali, pa ne živijo pri nas.

Gradivo Slovene – A Self Study Course smo izdali pri naši založbi. Obsega 3 knjige in 12 kaset. Program je sestavljen tako, da ga lahko obdeluje vsak samostojno, ker lahko poslušajo zvočne posnetke besedil lekcij in vaj, obenem pa vse faze učenja spremlja razlaga snovi v angleščini ter ključ rešitev k posamezni nalogi.

Besedila omogočajo, da posameznik osvoji besedišče, ki ga uporabljamo v vsakdanjih življenjskih situacijah in osnovne slovnične oblike; z ilustracijami, barvnimi prilogami in s tematiko pa smo sku-

šali približati ne le jezik, ampak tudi našo deželo.

Gradivo-učbenik lahko naročite tudi pri:

CARAVAN Imports & Travel Ltd.
833 Brown's Line (Alderwood Plaza)
Toronto
Canada M8W-3V7
KANADA

LEAGUE OF SLOVENIAN AMERICANS, INC.
5733 Catalpa Ave
Ridgewood, NY 11385
USA

GREYKO RECORDING CO. International Records
4300 Butler Street
PITTSBURGH, Penna, 15201
USA

INTERCONTINENTAL FORWARDERS, Inc.
9310 Bellanca Avenue
LOS ANGELES, California 90045
USA

INTERNATIONAL BOOK & RECORDS
40-11 24th Street
Long Island City
N.Y. 11101
USA

Začasno zaposleni v Nemčiji in sorodniki doma potujte z rednimi tedenskimi leti, ki so namenjeni samo vam in vašim sorodnikom doma; leti so do 50% cenejši od rednih linij

Letimo:

Z INEX ADRIA AVIOPROMETOM lahko poletite tudi na domačih linijah, ki jih vzdržuje med vsemi jugoslovanskimi mesti

Düsseldorf
Frankfurt
Hamburg
Hannover
Stuttgart

Zagreb
Split
Beograd
Sarajevo
Skopje

Düsseldorf
Frankfurt
Hamburg
Hannover
Stuttgart

Prodaja kart in informacije: JUGOSLAVIJA

INEX ADRIA AVIOPROMET
61000 LJUBLJANA, Kuzmičeva 7
Tel.: (061) 313-366, 320-970, Tlx.: 31-268

Predstavništva:
INEX ADRIA AVIOPROMET
11000 Beograd, Kolarčeva 8
Tel.: (011) 623-421, 623-172, Tlx.: 12-770

INEX ADRIA AVIOPROMET
71000 Sarajevo, Maršala Tita 67 a
Tel.: (071) 532-213, 533-213, Tel.: 41-709

INEX ADRIA AVIOPROMET
91000 Skopje, Gradski zid, blok 4, lokal 8
Tel.: (091) 221-128, 221-406, Tlx.: 51-179

Prodaja kart in informacije:
Grimex
6000 Frankfurt/Main 1 – Postfach 16120 –
Wilhelm-Leuschnerstraße 25
Telefon (0611) 2573250, 2573251, 2573253

INEX ADRIA AVIOPROMET
81000 Titograd, Ivana Vujosevića 46
Tel.: (081) 44-284, 51-529, Tlx: 61-316

ali pri **INEX ADRIA AVIOPROMET**
air-bus reisen 41000 Zagreb, Praška 9
6000 Frankfurt/Main 1 Tel.: (041) 433-333, 433-510
Münchener Str. 42

Tel.: (0611) 2573201 in vse turistične poslovalnice v Sloveniji in
4000 Düsseldorf 1 Jugoslaviji
Steinstraße 20

Tel.: (0211) 320730+320739 Na voljo so vam dodatni leti za Veliko noč, Božič
2000 Hamburg 1 in Novo leto za obiske vaših najdražjih
Glockeng eßerwail 19

Tel.: (040) 331610+331619

3000 Hannover
Andreastraße 7

Tel.: (0511) 327314+327315

7000 Stuttgart 1

Friedrichstr. 9 a

Tel.: (0711) 290956+290957

Ciril Zlobec

Besede iz živega Krasa

intervju

Predstavljamo vam Cirila Zlobca, pesnika, prevajalca, urednika in družbenega delavca ob njegovi 60-letnici, ki jo praznuje letos. Rojen je 4. julija 1925 v Ponikvah na Krasu v kmečki družini. Kras je in ostaja njegov temeljni navdih, iz katerega črpa svojo pesniško moč. Ob pregledu življenjske poti bo spregovoril o ustvarjalnih obdobjih, srečanju z izseljenci v Avstraliji, o možnostih za literarno izražanje izseljencev v matičnem revialnem tisku, o svojih stališčih ob »skupnih jugoslovanskih jedrih«. Ciril Zlobec je eden od osrednjih kulturnih ustvarjalcev našega časa na Slovenskem.

Letos praznujete vašo šestdesetletnico. Kako bi orisali svoj dosedanji ustvarjalni lok, kaj vas je vodilo?

Dve stvari je težko ločiti: človeka in pesnika. Saj se človek preleva v pesnika in obratno – ko si najbolj pesnik, spregovoriš o sebi najbolj človeško. Sem pač tiste vrste pesnik, ki skoraj v celoti objektivne stvari, življenje izven sebe, seje skozi lastno osebnost izkušnjo. To pomeni, da sem zelo subjektiven v tekstih, kot na primer v prozi, kjer lahko zajamem širše, sem pa izrazilo avtobiografski. To ni narcisoidnost, kot binokdo pomislil na prvi pogled, ampak neko globoko prepričanje in morda tudi spoštovanje do življenja. Kajti – samo o stvarih, ki sem jih sam spoznal, doživel ali pa se z njimi kakor koli seznanil, si upam govoriti z določeno notranjo trdnostjo. Stvari, ki jih nisem doživel in bi jih moral nekako povzeti po drugih, pa ne bi bile več tako avtentične.

Hkrati pa mislim, da je ta osebna izkušnja tudi tisti ustvarjalni filter, ki te opozori, kaj je avtentično in kaj je samo prevzeto. In tako so nastajale moje pesmi, ki so hkrati osebna, intimna izpoved. Prepričan pa sem, in seveda tudi kritika tako ugotavlja, da je marsikatera osebna izkušnja rezultat objektivnih stanj v družbi in času. Razumljivo je, da se skozi ta osebni subjektivizem kažejo tudi značilnosti časa, v katerem živim. Nemogoče je živeti izolirano, iztrgano. Ko gledam na svoje življenje, vidim, da sem danes drugačen, kot sem bil pred desetimi, dvajsetimi leti. To pomeni, da ima človek v razponu lastnega življenja svoj razvoj, podvržen je spremembam in tudi ostrim obratom, tako da je tudi v lastnem življenju neka dramatična figura samega sebe.»

OBDOBJA USTVARJANJA

Ali bi nam na kratko označili svoja temeljna ustvarjalna obdobja: otroštvo, ljubezen in ta domovinski odtonek, kot veje iz zbirke Kras, ob moških letih vašega otroštva?

Nedvomno je ta označitev mojih tematskih ustvarjalnih sklopov točna. Ljubezen je zame osrednja tema, in sicer ljubezen kot človeški občutek, spoznanje, predvsem

pa kot odnos do nekoga. Moja ljubezen je vedno postavljena v odnos moški – ženska in v odnos do rodu na relaciji posameznik – rod. Zame je ljubezen tudi najbolj demokratska oblika izpovedi, ker se mi zdi, da v ljubezni človek pravzaprav ne more lagati in da je prisiljen v popolno iskrenost. Če imamo ta dva elementa: ljubezen, ki ne dopušča laži, in pesem, ki tudi ne dopušča laži, mislim, da pride resnično do izraza čista človeška resnica o nekem biva-nju.

Pobeglo otroštvo je druga tema, ki preveva moje ustvarjanje. Kot zadnji otrok v veliki kmečki družini, bilo nas je devet, preživelo nas je sedem, sem bil vnaprej določen, da bom moral iti v svet. Kmetija mojih staršev je bila skromna in navsezadnje ni nihče ostal doma. Kot bolezen se je lotilo vseh nas, da smo drug za drugim odhajali. Jaz kot najmlajši sem se ponovno vrnil na ta način, da sem že prodano očeto-vo hišo ponovno kupil in jo uredil za bivanje. V tem sem odkril neko strast rodu, vračanje h koreninam. Zame to ni domačijska poezija in domačijsko spoznanje, kjer bi nekritično gledal na svoje kmečko otroštvo, ampak tisti občutek človeka, ki je prostovoljno pustil dom, da je spoznal svet, in ko se je v svetu po svoje znašel, in ni bil v njem v ničemer prizadet, je vendar le začutil potrebo po preverjanju lastnih korenin.

KJE SO KORENINE SAMOZAVEDANJA?

Mnogi Primorci so se vključili v Prekomorske brigade, ko je trajala vojna, mnogi so se tudi izselili. Ali mislite, da je ta zavednost, ki se je izražala v narodnoosvobodilnem boju kot enotna fronta proti fašizmu, prisotna tudi v tem, da ste vezani na grudo, na kmetijo, na svojo zemljo, bolj kot nekdo drug, ki mu rodovitna zemlja daje mnogo več. Ljubezen do zemlje je tem večja, čim bolj se moraš boriti, da ti kaj da. Tako je mnogo primorskih ljudi zdaj po svetu in se danes podobno kot vi vračajo v svoj rodni kraj, le da na nek drug način.

Težko govorim o občutkih tistih, ki so se za dalj časa ali dokončno izselili. Sam zase mislim, da sem lahko srečen, da se nisem

izselil, ne zaradi dela, zaradi posesti, male ali velike kmetije; zame je bil zmeraj pomemben ta čut kontinuitete rodu. Možnost, da sem blizu tistega kraja, kjer je živel moj oče, ded, praded. Če bi bil daleč od teh korenin, tega občutka trdnosti, ki tudi razsvetljuje smisel samega življenja, preprosto ne bi imel in ne bi mogel imeti. Mislim, da je tudi ta sla izseljencev, ki se neprestano vračajo na svoj dom, morda podzavestno prav ta občutek, ko iščejo in odkrivajo tukaj to nepretirano rodov, ki daje tudi njihovemu življenju globlji smisel.»

Sami ste tudi potovali in obiskali naše izseljence v tujini. Ali bi lahko povzeli tiste občutke, ki so vas ob obisku navdajali? V čem so našli notraji stik z vašo poezijo, ustvarjanjem, saj ste nastopali kot književnik, ustvarjalec slovenske besede?

Bil sem samo v Avstraliji, vendar skoraj mesec dni. Imel sem številna srečanja in spoznal zelo veliko ljudi. Prav tam sem občutil neko iracionalno, silovito ljubezen do domačih krajev. Pri teh ljudeh, ki so se odrasli odselili po drugi svetovni vojni, in so zdaj v zrelih letih svojega življenja, 60 ali 70-letniki, sem občutil kot tragedijo to pretirano nekega življenja, ki je s svojimi najboljšimi spomini, z otroštvom in mladostjo, pa čeprav je ta mladost potekala med vojno, vezane na nek drug svet in s sedanjim življenjem spet na tega novega – pri njih opaziti neko globoko rano te raztrganosti, ki jo boleče občutijo. V stikih z domovino jo skušajo celiti, zdraviti, vendar pa je ne morejo popolnoma ozdraviti. Šele generacije, ki se tam rojevajo, njihovi otroci, bodo bolj sproščeno zaživeli, brez te travme.

Ob tej muki raztrganosti sem pa seveda čutil neko silno navezanost na Slovenijo, na vse, kar je slovenskega – od domačij, ki se jih spominjajo, jezika, ki ga prizadevno skušajo ohraniti v novem okolju v vseh mogočih oblikah, od društvenih dejavnosti, do sobotnih in nedeljskih šol, radijskih postaj za etnične skupnosti. Vse delajo z navdušenjem, prostovoljno brezplačno, z ljubeznijo, kakršne človek ne sreča več v matični domovini, tam kjer so z zakonom in normalnim življenjem zagotovljene razne dejavnosti in oblike dela in življenja, za katere se morajo oni kot izseljenci ne le boriti, ampak jih tudi sami ustvariti, mnogokrat z ne docela ustreznimi sposobnostmi in darom, s kakršnim razpolaga matična domovina, ki ima pač večjo selekcijo pri raznih kulturnih, nacionalnih, jezikovnih in drugih dejavnostih in problematiki.

SLOVENSKI LITERARNI PROSTOR

Med našimi izseljenci na raznih kontinentih je tudi precej pišočih, ustvarjalnih. Sprašujete se, ali je v matični domovini odprt zanje osrednji kulturni prostor, pri čemer mislijo na dve osrednji literarni reviji Dialogue, ki izhajajo v Mariboru, in na Sodobnost, ki izhaja v Ljubljani in katere glavni in odgovorni urednik ste prav vi. Sodobnost je že objavljala prispevke koroških Slovencev. Ali je pripravljena objavljati tudi takoimenovano izseljensko lite-

Messina, 8. junija 1984: predstavnik komisije izroča Cirilu Zlobcu mednarodno nagrado »Città dello Stretto«.

raturu', in kakšni bi bili literarni kriteriji, po katerih bi prispevke objavili?

Lansko poletje, ko so bili na obisku v Sloveniji nekateri avstralski rojaki, med njimi publicistka in pesnica Pavla Grudnova, so imeli pogovore z uredništvi in tudi z menoj o možnosti za njihovo prisotnost v osrednjih literarnih revijah. Tega sem zelo vesel. Mislim pa, da ne gre za neko enkratno manifestacijo, ko bi po enem takem obisku vse slovenske revije objavile, vsaka svoj izbor nekaterih avtorjev in potem spet utočili v pozabo – tako njihov kot naš interes za njih – ampak da gre preprosto za opozorilo, da se v nekaterih centrih, kjer žive izseljenci, zberajo tisti, ki ne pišejo samo iz nostalgije, ampak iz občutka, da je literatura eden izmed elementov človekove socializacije in seveda umetniško dejavnost. Pri tem se zavedajo, da morajo biti poleg domoljubnih tudi umetniški kriteriji pri izboru in objavah.

TEMELJNA PRAVICA: BITI SVOJE JEDRO

Bili ste med prvimi, ki so povzdignili svoj glas proti projektu o skupnih jugoslovanskih jedrih, V Sodobnosti je izšel celoten »urnik« umišljene osemletke, iz katerega je bilo jasno razvidno, kako majhen delež bi imeli slovenska književnost in jezik v morju vseh drugih jugoslovanskih avtorjev. V času Franceta Prešerna je bilo slično gibanje ilirščina. Narodovo bit določa samo njegova lastna, avtohtona kultura in jezik, takšna asimilacijska težnja je v nasprotju z zagotovili ustave o samobitnosti Slovencev v okviru jugoslovanske skupnosti. Tudi rojaki v Avstraliji in drugod po svetu so po teh polemikah povzdignili svoj glas v obrambo slovenstva. . .

Prvi sem napisal članek v Delo zoper ta jedra, ker se mi zdijo tudi danes, leto in pol potem, ko sem se z njimi srečal, sramotno razmišljanje o sožitju v Jugoslaviji. Nekateri namreč menijo, da je možna zdrava država samo v obliki enotnega naroda ali pa vsaj prevladujočega naroda. Mislim, da je Jugoslavija nastala takšna, kakršna je, prav ob misli, da bi našli takšno obliko sožitja, da bi imeli vsi narodi vse možnosti za popoln, samostojen in svoboden razvoj. Samo takšna Jugoslavija mora biti naš cilj! Jedra pa so predlagala po vzoru gospodarskih odnosov, ki vladajo na tržišču – ko vsak nekaj da in nekaj izgubi – neko srednjo pot, ki pa se prinaša kulturne, duhovne fiziognomije in tudi civilizacijske – nobenega izmed jugoslovanskih narodov. To je najbolj pomembno! Večinski narod, ki ima skupen jezik in deloma diferencirano kulturo in zgodovino, bi imel prevladujočo prednost in prej ali slej bi se začela asimilacija. Takoj na začetku pa bi manjše narode, zlasti slovenskega in makedonskega, upravičeno prizadel občutek zapostavljenosti in manjvrednosti.

Ker pa je moderen čas takšen, da ni mogoče živeti samo obrambno, zaprto v svoj svet in ker se celoten svet povezuje, iščejo celo narodi s 50 in več milijoni prebivalcev stike z drugimi. Vzemimo na primer samo Zahodno Evropo, ki ima svoj evropski parlament, ki združuje marsikaj. Takšne oblike iskanja skupnih načinov poslovanja, uradovanja, gospodarjenja imamo in moramo imeti tudi v Jugoslaviji. Toda – prav ob tej zahtevi, ki jo prinaša moderna tehnologija in civilizacija – računalniška, satelitska, je nujno, da se še toliko bolj jasno zavemo, katere so tiste lastnosti, katero je tisto bistvo, ki ga v nobenem primeru, v zvezi z nikomer ne smemo odstopati, zmanjševati, tako po obsegu kot po intenziteti.

Ob tej temi sem eden tistih razmišljujo-

čih ljudi, Slovencev, ki je prepričan, da je naša usoda v bistvu le naša zadeva.

Dokler bomo Slovenci sami v sebi čutili svojo narodno zavest kot človeško, nacionalno in družbeno dragocenost, bomo imeli tudi dovolj moči, kot smo je imeli pri JEDRIH, da smo se uprli tendencam, ki so skušale zlonamerno ustvarjati en sam jugoslovanski narod, hkrati pa so se nekateri iz čiste naivnosti – ker so menili, da so to preproste stvari, ki nikogar ne bolijo, vključili v ta trop, vpijočih po jugoslovanstvu.

Obramba slovenstva je utrjevanje predvsem tistih dejavnosti, ki slovenstvo ohranjajo: kulture, zgodovine, spoštovanja naše preteklosti in mobilizacija vseh slovenskih ustvarjalnih sil, ne samo na področju kulture, ampak tudi – in zlasti – na področju znanosti, gospodarstva, nacionalne ekonomije. Danes se lahko v evropskem in svetovnem prostoru ohrani kot narod samo tisti, ki je zmožen soočenja z drugimi razvitimi, številčno močnejšimi narodi na vseh področjih, ne le na kulturnem. Kajti – pogledjte, na zahodu, za katerega vemo, da je nenaklonjen večnarodnostnim družbenim tvorbam, zelo težko prenašajo, da bi bil poleg njih še kakšen narod v isti državi. Manjšinam in etničnim skupinam dopuščajo zgolj kulturno dejavnost. Za vse drugo pa menijo, da je stvar večinskega naroda in da mora manjši narod ali pa manjša skupnost sprejeti obliko obstoja, ki jo ponuja večinski narod.

Tipičen primer tega je viden zadnje me-sece na Koroškem. Prav to pa je tista past: potisniti narod samo v kulturno življenje pomeni-oropati ga njegove celovitosti in ga prisiliti v podrejen položaj. Zato Slovenci tudi znotraj Jugoslavije ne smemo dovoliti, da nič, za kar smo zmožni sami, ne počenja za nas nekdo drug!

Zato Slovenci nismo ogroženi, dokler nas bo ohranjal pri življenju ta čut celovitosti svoje nacionalne identitete, podobe, posebnosti, tega, kar nas sicer ločuje od vseh drugih, hkrati pa nas z vsemi drugimi dela enakopravne in s tem popolnoma opravičuje našo eksistenco.

Razumem tudi oster protest slovenskih izseljencev v Avstraliji, ko so slišali za nesmiselnost jeder v domovini. Njihova reakcija je razveseljiva, saj dokazuje, da je tudi njim, ki so mnogo močnejše podvrženi asimilaciji kot drugi, že misel na izgubo slovenskega jezika ali na zmanjševanje njegovega pomena blizu misli o zločinskem dejanju. Vendarle, dokler smo Slovenci takšni, kakršni smo ta trenutek, ko še vedno v težkih gospodarskih razmerah vzdržujemo vse tiste dejavnosti svoje kulture, znanosti, šolstva, univerz, institutov, in stopamo v neposreden stik s svetom, ne prek neke predstavniške vloge forumov znotraj države – se nam ni treba bati za lasten obstoj.

Prav ob zavračanju jeder smo pokazali popolno enotnost. Čeprav smo začeli pisatelji, lahko rečemo, da smo dobili plebiscitarno podporo celotnega naroda. Tudi slovenska politična misel je bila popolnoma na strani ocene stanja pisateljev Slovenije in ni sprejela ponujenih jeder kot oblike ogrožanja slovenske nacionalne integritete.

OBRAČUN OB ŠESTDESETLETNICI

Spregovoriva še o vaših nagradah in priznanjih, ali ste jih dobili za vaše izvirno in prevajalsko delo.

Imam nekako navado, da svoje življenjske jubileje praznujem s knjigami. Svojo petdesetletnico sem praznoval s petdesetimi, letošnjo šestdesetletnico pa bom s šestdesetimi knjigami. Sem prištevam izvirna in prevedena dela proze in poezije, ureditev antologij, esejistiko. Zdi se mi, da mi je prinesla srečo knjiga Kras, ki je izšla leto dni po moji petdesetletnici. Tej knjigi je sledila serija prevodov. Tako je izšel že naslednje leto v srbsčini prevod s tem naslovom. Pesmi so prevedene v albanščino, hrvaščino, rusinščino, makedonščino in v italijanščino. Vsi ti prevodi so imeli osrednje jedro pesmi o Krasu. Tudi Italijani so našli v njih simboliko, ki presega značilnosti Krasa kot pokrajine, in jo preveva prav občutenje iskanja lastnih korenin. Poleg teh prevodov so moja dela prevedli v devet tujih jezikov, v madžarščini je izšel roman *„Moj brat, svetnik“*, pravkar pripravljajo Romuni prevod mojih pesmi, Italijani prevoje druge zbirke...

V tem času sem dobil tudi največjo slovensko, Prešernovo nagrado za zbirko pesmi Glas.

Lansko leto pa sem dobil dve mednarodni nagradi, ki sta mi ob mojem jubileju zelo dragi: prva je največja italijanska nagrada za prevode EUGENIO MONTALE. Dobil sem jo za opus okrog 20 knjig, ki sem jih prevedel iz italijanščine v slovenščino. Ko je žirija ocenjevala prispevke avtorjev v zelo ostri svetovni konkurenci, je ugotovila, da nihče izmed kandidatov z vsega sveta ni imel tako reprezentativne bibliografije, kot je bila moja. Zajemala je prevode od Danteja, Leopardija, Carduccija do nobelovcev in sodobnikov vrste zahtevnih besedil.

Drugo nagrado sem dobil tri dni pozneje za mojo izvirno poezijo prav tako iz Italije: Città dello Stretto. Še posebno mi je ta nagrada draga, ker v utemeljitvi piše, da jo dajejo samo velikim evropskim osebnostim, ter da sem dobil nagrado v konkurenci kandidatov iz visoko razvitih dežel. Nagrada pa ni pomembna samo zame, pač pa tudi za slovensko literaturo, o kateri so sredstva obveščanja ponesla glas v svet, ki ve o njej prav malo.

Za mojo šestdesetletnico bo antologija mojega dosedanjega pesnenja z naslovom Beseda, v kateri bo 100 najboljših pesmi in okrog 60 izvlečkov kritik, sodb o tej poeziji, kakršne so zapisali slovenski kritiki, pa tudi tuji, od Američanov do kritikov v Sovjetski zvezi. Konec leta 1984 je izšla zbirka Nove pesmi, v kateri je 50 mojih najnovejših pesmi, kar je spet v skladu z mojo nečimernostjo ob jubilejih. S tem bi bil moj dosednji opus sklenjen. In tudi če se mi zgodi, da mi pesniška in pisateljska žilica popolnoma usahne, bo ostala za menoj vsaj ena drobna sled, upam, vsaj za nekaj časa.

Koga ima Ciril Zlobec namesto Prešernove Julije in kakšen je, kadar ne piše, kot „navaden“ človek? Kdo ga osrečuje in omogoča? Družina?

Jaz imam svojo Veroniko, ki mi večkrat s svojim prtom potrpežljivosti obriše znoj s čela – to je Veronika iz Jezusovega križevnega pota, ki mu je s prtom brisala pot – ženska, ki se je v celoti podredila mojemu življenju. Čeprav je slavistka, ni šla nikdar v službo, ker se je vsa posvečala družini, domu, meni, vzgoji otrok. Z njo sem ustvaril dom, ki mi pomeni največ in tudi sam se najboljše počutim doma, kjer tudi najlaže delam. Storila je resnično vse, da imam svoj mir in tistih trenutkih, ki mi ga življenje omogoča.

Imam tudi to srečo, da imam dva dobra otroka, sin je 34-letni Jaša, ki je izdal že štiri pesniške zbirke, prevaja predvsem iz italijanščine, piše kritike, članke in ubira moje stopinje... Hčerka Varja je še študentka prava, marljiva, delavna.

Kadar poskušam dognati, kaj me omogoča pri mojem ustvarjanju, je to pred-

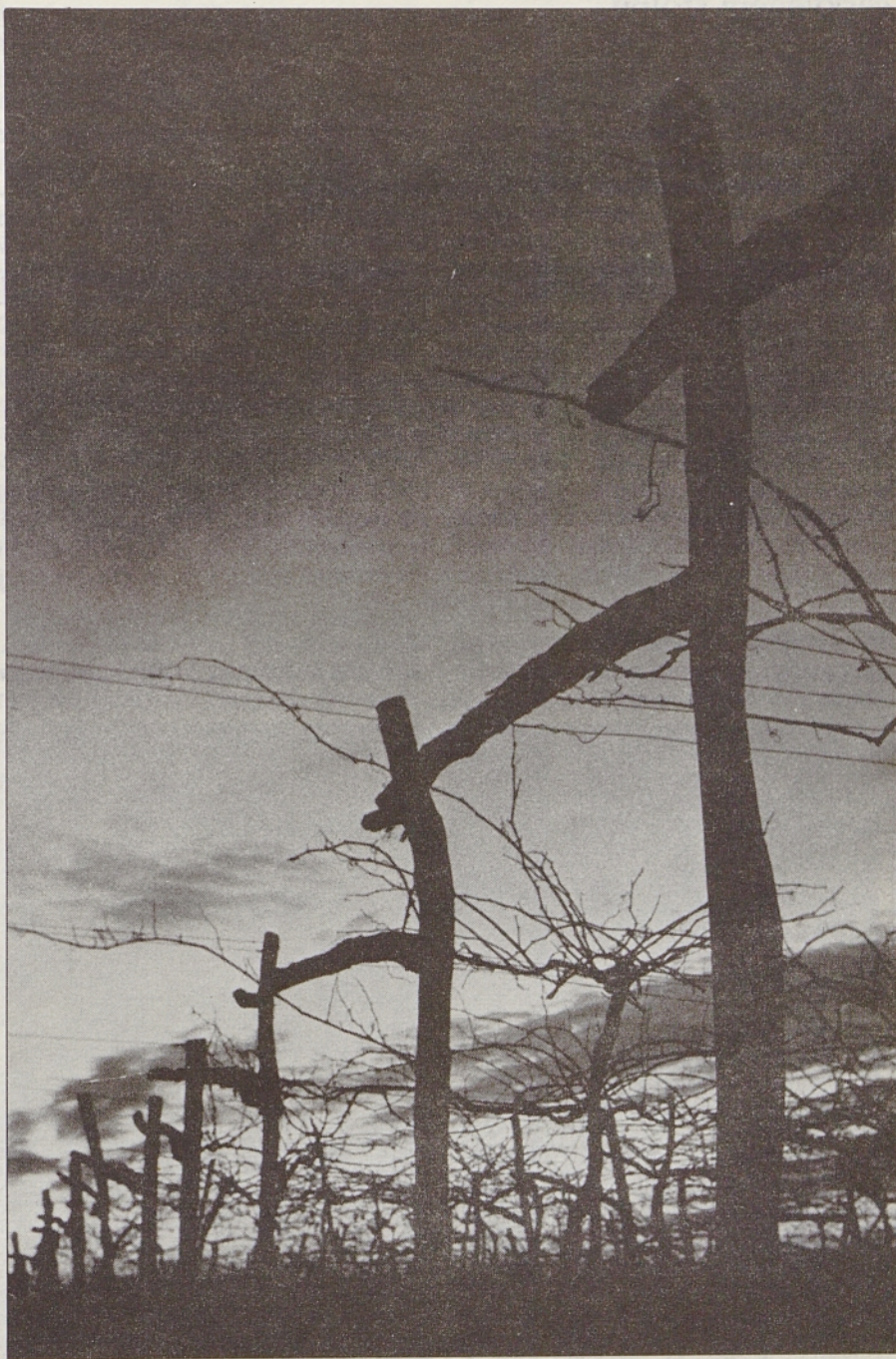
vsem moja družina, ki me spodbuja pri pisanju. Težko bi si želel kaj boljšega od tega, kar imam.

In kaj najraje počnete, kakšen „hobby“ imate?

Moj „hobby“ je bivanje na Krasu, v hiši očetovi. Tam imam dva majhna vrtička, gojim sadno drevje. Z ženo greva po gobe. Sam sem veliko postoril pri obnovi svojega doma, če le niso prezahtevna dela. Neverjetno uživam pri delih, ki zahtevajo največji fizični napor. Sprostitev ob koncu tedna v hiši očetovi je zame tudi obnova med tednom iztrošenih sil v Ljubljani, ki me utruja tudi če samo v njej živim in ne delam, ker mesto je pač mesto in se ne more merjati s podeželskim mirom.

Obenem pa se v Ljubljani ne počutim kot tujec, le da je moj drugi dom.«

Večer na Krasu (foto: Janez Zrnc)

Slovenske legende

Tisoč in tisoč prgišč zemlje

Nepojasnjena skrivnost vzpetine Mogrič – Po tradiciji so Turki zasuli grad in cerkev – Pastirji so trli orehe na cerkvenem stolpu.

Visoko nad Sevnico, stisnjeno v ozki dolini na levem bregu reke Save, si je ob krajevni cesti iz doline proti Metnem vrhu našla mesto razpotegnjena hribovska vas Drožanje. Idiličen je pogled z zidovja starega sevniškega gradu visoko gor k cerkvi sv. Roka na nadmorski višini dobrih 360 metrov, ki naj bi jo po tradiciji pozidali konec 17. stoletja v spomin na kugo. Daleč naokoli po gričkih in prisojnih policah so razmetani številni zaselki in samotne domačije, kot da bi jih zasejal nerodni sejalec. Na severu gručnato Brezje in Šetenje, na zahodu Grilovka, Lamperče in Drožanska gora na jugozahodu Sv. Rok, na zahodu Drenovec in Metenca. Lahne vzpetine med oblimi vrhovi vinskih gor, ki

mestoma prehajajo v silne strmice in globoke grape. Težko je življenje tukajšnjih kmetov in le redkim daje zemlja dovolj za preživljanje, večina pa si jih je našla dodatni zaslužek v dolini. A vendar so morali staroselci idilični svet nad Sevnico poseliti že v najstarejših obdobjih, saj so pred leti v bližini cerkvice sv. Roka odkrili ostanke predzgodovinskega gradišča.

Martinova cerkva je bila tabor

Če bi sledili strmemu kolovozu, ki nas popelje od sv. Roka prek gozdnatega slemena, bi se nenadoma znašli na prisojni polici s prgiščem poslopj

in staro cerkvico sv. Martina v Lamperčah. Gradnja ima sicer še romansko ladjo, ki je danes banjasto obokana in kratek, oktogonalno sklenjen prezbitarij z zvezdastim grebenastim obokom. Zvonik so pozidali kasneje. Na južni steni ladje je pod ometom slabo ohranjena in močno naključvana srednjeveška freska. Leta 1737 so cerkev barokizirali in obokali. Veliki oltar je iz leta 1881, stranska pa izvirata nekje iz 18. stoletja.

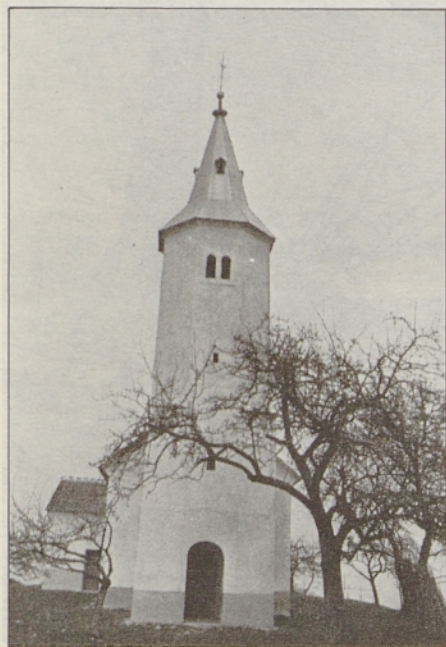
»Brez dvoma je bila Martinova cerkva davno tega protiturško utrjena,« mi je povedal 60-letni Tine Klemenčič iz Lamperč, ki ima svojo kmetijo tik za cerkvenimi zidovi in je obnem tudi cerkveni ključar.

»Veste, stari so vedeli nekaj povedati, da so Turki v davnini šestokrat kolovratili po teh strminah in ropali že tako skromno imetje tukajšnjega življa. Pojavili so se nenadoma in ko so opravili svoje krvavo delo, so prav tako nagloma tudi izginili. Za njimi pa so ostajala pogorišča in razmesarjena trupla tistih, ki jim niso utegnili uteči na varno.

Kakšna je bila Martinova cerkva v tisti burni dobi, danes ne ve nihče več in tudi ne, če je bila že tedaj posvečena Martinu. Gotovo je bila manjša kot je današnja gradnja. Eno pa je gotovo, da je bila cerkev nekaj protiturški tabor.

Ko smo namreč pred leti urejali okolico cerkve, sem naletel v zemlji na ostanke debelih zidov, ki so brez dvoma nekaj pripadali nekdanjemu taborškemu obzidju. To pa seveda dokazuje, da mora biti vsaj prvotna gradnja dosti starejša, kakor domnevajo zgodovinarji danes.«

Stara cerkva sv. Martina v Lamperčah, ki naj bi bila po tradiciji nekaj protiturški tabor.

Dvoglava vzpetina Mogrič pri Drožanjah. Mar res čuva nepojasnjeno skrivnost davnine?

Skrivnost vzpetine Mogrič

In ker je beseda skrenila na Turke in na eno najbolj mračnih obdobij naše preteklosti, sem skušal od svojega sogovornika zvedeti, koliko je med preprostimi ljudmi še ohranjena izročila iz tistih temnih let.

»Vse preveč let se je prišlo od turške dobe, da bi vam lahko postregel s kakšnimi zanesljivejšimi podatki,« je pripomnil Tine. »Brez dvoma pa so stari nekdanj vedeli o Turkih povedati vrsto legend ter pripovedk, ki pa so se do danes večinoma pozabile. Da pa so Turki nekdanj res ropali po teh krajih, gotovo dokazuje vrsta utrjenih gradov in protiturških taborskih cerkva.«

Moj sogovornik se je za trenutek zamislil in potem pripomnil: »Še danes pa ni pojasnjena skrivnost vzpetine Mogrič spodaj v dolini. Prav blizu krajevne ceste, ki vodi v Sevnico, se dviga namreč dvojna vzpetina, o kateri kroži skrivnostno izročilo preteklosti. Kar pomni ljudski spomin, okoličani trdno verujejo, da eden od gričkov zakriva star grad, v drugem pa je zasuta cerkev. Zakaj sta obe zgradbi zasuti, ne vem. Podrobnosti izročila so se do danes pozabile, vendar pa ljudska tradicija zatrjuje, da so davni dogodki povezani s turškim obdobjem. Stari so gotovo nekdanj o skrivnosti vzpetine Mogrič vedeli povedati marsikaj, danes pa vemo le to, da sta tam spodaj zasuta cerkev in grad. Ko pa sem bil še deček, nam je o tej skrivnosti pripovedovala tudi učiteljica, ko smo v osnovni šoli obravnavali krajevno zgodovino okoliških naselij.

Spominjam pa se še, da so nekdanj stari ljudje pripovedovali, da je bilo ob vrhu ene od obeh vzpetinic še vidno železno jabolko ali vrh križa cerkvene stolpe. Menda, tako so pravili, so pastirji, ki so na travnati vzpetini pasli drobnico, na tistem železju, ki je štrlelo iz zemlje, trli orehe. No ja, tako so pravili. Danes pa tistega križa, ali kakoli je že bilo, ni več.«

»Ja, ja, tako so pravili nekdanj stari ljudje,« je prestregla besedo Tinetova 83-letna mati Marija. »Sama sem poznala ljudi, ki so menda celo videli moleti tisto železje iz zemlje. Res pa je, da ga sama nisem nikoli videla.

Slišala pa sem tudi, da v drugem gričku vzpetine Mogrič ni zasut grad, temveč samostan. Brez dvoma pa sta cerkev, grad ali samostan, izginila v zemlji v turški dobi. Slišala sem celo govornice, da so tedanj prebivalci obe gradnji zasuli z zemljo, da ju Turki, ki so vpadali v te kraje, ne bi odkrili in izropali. Če so tam spodaj zakladi, ne vem. Včasih pa so menda v Mogriču stikali za dragocenostmi. Kot vem, pa niso nikoli nič našli.«

Maščevanje tisočerih Turkov

Precej drugače pa nam je pripovedko ohranila v ustnem izročilu sedanja lastnica zemlje, kjer se dviga skrivnostna dvoglava vzpetina, 63-letna Justina Kožuh.

»Pripoved, da sta v Mogriču zasuta grad ali samostan in cerkev, je znana daleč naokoli,« pravi Justina. »Da je v tistem bolj špičastem vrhu zasuta cerkev, trdijo domala vsi okoličani. Oni drugi vrhunec pa naj bi po tradiciji skrival grad, saj je znatno manj trditev, da bi bil tam spodaj samostan. Sama sem od starih ljudi celo slišala, da je ob gradu zasuta tudi nekdanja grajska »štala«. Prestregla pa sem tudi govornice, da so grad in cerkev menda davno tega zasuli Turki, ki so prišli v naše kraje. Stari so pravili, da je kdo ve kdaj pridrl v Drožanje in okolico na tisoče Turkov. Bilo jih je menda kot listja in trave. A ljudje so pravočasno zapazili nevarnost in se poskrili. Turki, ki so si obetali bogat plen, so bili nemalo jezni, da bodo odšli praznih rok, brez blaga in ujetnikov. In tedaj so, kakor pravijo, navalili kot oblak kobilic na graščino ter cerkev spodaj in vsak je zagnal na obe granji prgišče zemlje. In bilo jih je toliko, da sta grad in cerkev že v kratkem času izginila pod silnima kupoma zemlje, ki so jo nametali razjarjeni Turki. Kdaj se je to zgodilo, ne ve nihče. Odkar namreč pomni ljudski spomin, se spodaj ob cesti dviga dvoglava vzpetina Mogrič, zavita v skrivnost davnine.

Marija Klemenčič, 83-letna žena iz Lamperč, se še dobro spominja starih pripovedi, ki jih je prestregla še od starejših ljudi.

Slišala sem tudi, da so pastirji menda res nekoč na enem obeh vrhov grička tolkli orehe. Da je tam menda res iz zemlje štrlelo nekaj železnega, kot bi bilo vrh križa na »turnu«. Kaj več pa vam ne vem povedati. Slišala pa sem, da so okoličani nekdanj večkrat v Mogriču stikali za skritimi zakladi. Ne vem pa, da bi kdaj kdo kaj našel.«

Ptujska vzporednica

Ob vrsti pripovedi, ki sem jih prestregel med okoličani hribovskih naselij nad Sevnico, sem se spomnil tudi vzporednice prestare pripovedke, ki je še danes ohranjena med domačini okolice Ptuja o gričku sv. Roka. V Vrtnu iz leta 1900 najdemo namreč zapis pod naslovom Kaj si pripovedujejo o griču sv. Roka, da vzpetinica, kjer stoji danes Rokova cerkva, ni naravna tvorba.

Izročilo namreč med drugim tudi navaja, da so Ptujčani davno tega bili hudo bitko s Turki. In ko so kristjani premagali zločestega sovražnika, vrgel je vsak vojak pest zemlje na ravnico, kjer danes stoji griček s cerkvico sv. Roka. Izročilo namreč zatrjuje, da je tisti holmec še danes nepozabno znamenje na srečno zmago nad krvoločnimi Turki.

Takšnih vzporednic najdemo v slovenskem legendarnem izročilu še več. A nima pomena, da bi jih naštevati. Eno je namreč gotovo, da je ljudski razum kaj rad iskal razlage o nastanku markantnih vzpetin v čudnih in nestvarnih dogodkih iz daljne preteklosti. Grički in mnoge vzpetine, ki naj bi jih nasuli Turki ali kristjani, pa naj bi

Sedanja lastnica Mogriča 63-letna Justina Kožuh pa pravi, da so grad in cerkev zasuli Turki.

zgovorno pričale o silnih bitkah s sovrugom, ki se jih je na obeh straneh udeležilo tisoče in tisoče vojakov.

Kakšna je resnica?

Da bi pod vzpetinama Mogriča res obstajali zasuti gradnji, je bore malo verjetno. Sam sem si tedaj, ko sem obiskal omenjene kraje, natančno ogledal oba vrhova, ki ju danes porašča redek gozd. Že sama oblika vrhov namreč spominja na dve gradnji. Če gledamo vzpetinici od ceste, se zdi desna res podobna zasuti cerkvi. Koničasti vrh namreč spominja na cerkveni »turen«, položnejše pobočje pa na cerkveno ladjo. A ni skorajda dvoma, da je grič povsem naravnega postanka.

Zanimivejši pa je levi vrhunec Mogriča. Čokata vzpetina z ostro prisekanim vrhom, ki kaže nekakšen umetno zravan plato. Težko je sicer trditi, da je pod prstjo zakrita stara gradnja, a vendar je videz takšen, da bi lahko pri površnjem opazovanju trdili, da se ob vrhu vzpetine pod zemeljskimi nanosi skriva utrjeno zidovje nekdanjega gradu oziroma predzgodovinskega gradišča. Grad ali gradišče? Malo verjetna razlaga. Pa vendarle bi lahko le arheološka izkopavanja odvrnila ali potrdila to misel.

Najlažje pa bi seveda zrno resnice iskali v čudnem imenu dvoglavega griča, ki raste iz ravnine povsem samostojno. Kaj pomeni Mogrič? Izvor imena je nejasen. Sta morda vzpetinici nekdanji predzgodovinski mogili, saj zgodovinska odkritja nesporno zatrjujejo, da so v okolici naleteli na ostanke prastarih gradišč in grobišč.

Rado Radešček

PREGOVORI IN REKI NA SLOVENSKEM

Kdor ni užil žalosti, ne ve ceniti veselja.

Kdor prodaja, mu je eno oko dosti, a kdor kupuje, potrebuje oba.

Kdor se mlad vozi, ta star hodi.

Kjer ni nobenega reveža, ni nobeden bogat.

Komarje bi koval, ko bi mu kdo podkve delal.

Topolšica

Počitek z vodo in zrakom

O Topolšici ni bilo po drugi svetovni vojni kaj dosti napisanega, čeprav bi kraj to nedvomno zaslužil. Dolina Toplice, kjer je jedro naselja, je odprta proti jugu in jugovzhodu, pa s hribi zavarovana pred severnimi vetrovi, zato ima mnogo sončnih dni in svež gorski zrak brez megle, četudi je v dolini hladneje kot na sončnih pobočjih bližnjega Loma.

Pred drugo svetovno vojno je bila Topolšica znana predvsem kot zdravilišče za pljučno bolne, saj je s svojo 395 nadmorsko višino pa s srednjegorskim podnebjem bila kot nalašč za tovrstno zdravljenje. Zavoljo tega je povojno slovensko zdravstvo obdržalo v tem kraju vse dotedanje zdravstvene objekte in jih – seveda – razširilo in izboljšalo.

Še pred tridesetimi leti je bila Topolšica kraj, odmaknjen od Šoštanj za štiri kilometre; danes je že šoštanjsko predmestje. Na položni ježi terase z iglastim gozdom so porasle gorice Široko, kjer prevladujejo enodružinske hiše delavcev in uslužbencev, tu pa je tudi nekaj večjih stanovanjskih blokov; zasebne hiše, obdane s prelestnim cvetjem, skrbno urejenimi vrtovi, pa lepšajo podobo tega konca slovenske zemlje, ki kar vpije po turizmu. . .

Ampak spregovorimo nekaj besed o zdravilni vodi v Topolšici, ki je postala zanimiva šele po drugi svetovni vojni, četudi so jo domačini pred vojno s pridom izrabljali.

Zdravilni učinek vode v Topolšici so poznali že v 16. stoletju. Leta 1617 se toplice omenjajo kot Florjanove. Za javno uporabo so jih odprli leta 1836, ko so tu stali kmečka gostilna in okoli nje gospodarska poslopja in kopališke zgradbe. Na voljo sta bila dva odprta bazena, eden za zdraviliške goste, eden pa za okoliške kmete. Ker so v tistih letih bile v kopališki zgradbi le štiri podstrešne sobe, namenjene turizmu, so se gostje raje naselili v bližnjem Šoštanju.

Do leta 1898 je bilo kopališče v Topolšici v privatnih rokah, njegov lastnik je bil kmet Topolšek, potem pa ga je prevzel neki dunajski zdravnik in ga tudi lepo posodobil. Gostov, ki so potrebovali zdravljenje, je bilo vedno več, a številni so prihajali tudi zgolj zavoljo srednjegorske gozdne klime, ki izredno pomirjevalno vpliva na ljudi.

Po drugi svetovni vojni so v Topolšici zgradili sodobno zdraviliško poslopje Planiko, obnovili vse dotedanje naprave in jim pridružili še savno, za zdravstvene storitve pa tudi v teh letih

kot nekoč skrbi celjska bolnišnica s svojim oddelkom za pljučne bolezni.

Z letošnjim januarjem je Topolšica bogatejša za čeden nov hotel z imenom Vesna, ki je B kategorije. V njem je 250 ležišč v apartmajih, enoposteljnih in dvoposteljnih sobah, ima športni bazen s termalno vodo, ki dosega 32 Celzijevih stopinj pa še manjšega, a toplejšega, ki je kot nalašč za zdravljenje poškodb gibalnega sistema. V hotelu Vesna imajo tudi kavarno, slaščičarno, veliko seminarsko dvorano, strokovno medicinsko osebje pa skrbi za goste, ki stanujejo v hotelu ali pa prihajajo dnevno od drugod.

Letos so ponudili gostom tri vrste organiziranega dopusta v Vesni: takoimenovani »zdravstveni paket« za 7, 10, 14 ali 21 dni, ki vključuje polne penzione, neomejeno kopanje v termalnem bazenu pa zdravniške preglede, »aktivni oddih«, prav tako 7, 10 ali 14 dnevni z masažo, kopanjem, telovadbo in izleti, pa »dopust«, ki gostu pušča proste roke pri organiziranju zabave ali zdravljenja. Naj omenimo le nekaj letošnjih cen: 7 dnevni zdravstveni paket je letos veljal 10.850 dinarjev, 7 dnevni paket pri aktivnem oddihu 10.490 dinarjev, 7 dnevni paket navadnega dopusta pa 8.170 dinarjev. Letošnji gostje so prihajali iz sosednje republike Hrvaške pa iz Srbije, seveda največ iz Slovenije, nemalo pa je bilo gostov tudi iz Avstralije in Nemčije.

Pravzaprav so si bili vsi edini, da ima kraj izredno lepo okolico, ki kar vabi na sprehode. Sprehajajo se lahko po bukovem ali smrekovem gozdu, v njiju najdeš po dežju tudi različne gobe, po zelenih pobočjih, s katerih je krasen razgled v dolino, ali pa – kar tako – po stezah zdraviliškega parka, ki ga lepo oskrbuje tukajšnja vrtnarija.

Topolšica pravzaprav ne utripa kot kak običajni kraj: v njej je nekaj prebivalcev zaposlenih v gostinstvu in zdravstvu, velika večina pa odhaja na vsakdanje delo v bližnji Šoštanj in Titovo Velenje. Velenjski rudnik, gigrantsko podjetje Gorenje, tovarna gospodinjske opreme, ki že leta izvažata velik odstotek svojih izdelkov tudi v Združene države Amerike in Avstralijo, pa številne trgovine, banke in gostinska podjetja – so delodajalci prebivalcem Topolšice; le-ti navsezgodaj odhajajo s številnimi delavskimi avtobusi na delo, da se v popoldanskih urah vračajo na svoje domove in domačije – tudi obdelovat malo ohišnice ali pa njive s krompirjem in zelenjavo.

V Topolšici pri Šoštanju stoji od letošnjega januarja dalje nov hotel B kategorije z imenom Vesna; v njem je 220 ležišč v apartmajih, eno in dvoposteljnih sobah.

Še nekaj velja zapisati o Topolšici: ta kraj, o katerem še poprečni Slovenec ne ve veliko, se je ob koncu druge svetovne vojne zapisal v svetovno zgodovino. V noči med 9. in 10. majem 1945. leta je v njem generalpolkovnik Aleksander Löhr, komandant nemške skupine armad E (za jugovzhod), podpisal brezpogojno kapitulacijo južnoevropske skupine armad nemške vojske.

»Gospodje, tam kjer so vojaki moje armadne skupine, je tudi moje mesto,« je dejal, ko je podpisal zapisnik o brezpogojni kapitulaciji in vdaji svojih enot Jugoslovanski armadi, in odšel v ujetništvo.

V Topolšici so v hiši, kjer so podpisali ta zapisnik, uredili razstavo dokumentov – pisnih in fotografskih –, ki so nastali pri razorožitvi in zajetju nemške armadne skupine za evropski jugovzhod, o tem dogodku pa je izšla tudi knjiga z naslovom Veliki finale na Koroškem, ki jo je spisal Franci Strle, in je doživela že drugi ponatis.

Jagoda Vigele

Panorama Topolšice, kraja na 395 m nadmorske višine, kjer lahko pozdravite pljučne bolezni, v bazenih s termalno vodo pa različne poškodbe telesa.

po sloveniji

Splošno gradbeno podjetje »Primorje« iz **Ajdovščine** porabi letno do 30.000 ton cementa, ki ga večkrat primanjkuje. Zato so se s tovarno cementa v Anhovem dogovorili, da bodo prispevali za vsako tono 3 dolarje, da bi tovarni zagotovili devizna sredstva, sebi pa cement. Do konca 1984. leta so jim v ta namen dali 37.000 ameriških dolarjev.

Na **Brdu** pri Kranju je bila v začetku novembra lani 13. konferenca mednarodnega trženja Iskre. Udeležilo se je je 23 predstavnikov Iskrinih enot iz 18 držav po vsem svetu s predstavniki razvojnih, proizvodnih in tržnih organizacij Iskre v domovini. Iskrin delež v jugoslovanskem izvozu znaša 2, v slovenskem pa 10 odstotkov.

V **Šentvidu pri Grobelnem** se komisija za izvedbo komasacijskega postopka pogaja s kmeti, ki ne dajo zemlje v 100 hektarov velik kompleks. Razlaščenja zemlje se boje zlasti ostareli kmetje, ki se ne morejo zaposliti drugje.

Na **Grmačah** v litijski občini so zgradili hlev za dvesto krav molznic, na **Polšniku** pa dve prašičji farmi za plemenske svinje; novo združeno pitališče v **Ponovičah** pa bo lahko sprejelo dva tisoč pujskov.

V novem letu čaka agroživilstvo v Podravju težka naloga povezovanja za pride-lavo več hrane. Zavreti je treba zidavo na najboljših zemljiščih, več vlagati v zemljo, zaježiti opuščanje in slabo obdelovanje zemljišč v hribovitih predelih **Haloz, Slo-**

venskih gor, Pohorja in Kozjaka. Prizadevanjem kmetov naj se pridruži tudi trgovina in predelovalna industrija.

Na filmskem seminarju v **Hrastniku** so se ob koncu lanskega leta zbrali pedagogi, vzgojitelji, kulturni animatorji, upravljavci kinematografov in ljubitelji filma iz vse Slovenije. Izmenjali so izkušnje o pripravi filmskega gledališča, matinej in o vodenju kinematografov in načrtovanju sporedov. Prikazali so nov slovenski film Željka Kozinca »Nobeno sonce«.

Ob koncu leta 1984 so v **Kamniku** pregledali rezultate tradicionalne turistične prireditve DNEVI NARODNIH NOŠ, FOLKLORE IN OBRTI, ki je bila v začetku septembra. Videli smo kar 700 narodnih noš in številne domače ter folklorne skupine iz zamejstva. Turistična poslovna skupnost Kamnik in Turistično društvo nameravata tudi letos povabiti udeležence z vseh koncev sveta na to prireditev, ki jo spremljajo sejmi, razstave in prodaja suvenirjev.

V luki v **Kopru** so v letu 1984 pretovorili 45.000 kontejnerjev in se s tem z največjim in naj sodobnejšim kontejnerskim terminalom pri nas uvrstili na prvo mesto v Jugoslaviji.

Turistična društva **Kranjske gore, Bohinja in Bleda** so se ponovno dogovorila za ocenjevanje turističnih sob, zadnja taka akcija je bila leta 1977 v Kranjski gori. Radi bi poenotili cene glede na kategorijo

lokalov in uravnavali plačevanje gostov s primernimi storitvami.

Od 7. do 15. novembra 1984 je potekal v **Celju** 12. TEDEN DOMAČEGA FILMA. Na sporedu je bilo pet slovenskih: Ljubezen, Veselo gostüvanje, Nobeno sonce, Leta odločitve in Dediščina ter štiri je filmi iz drugih republik: Balkanski špijon, V žrelo življenja, Varljivo poletje 68 in Ambassador, Ob tem dogodku so prikazali filme tudi v Šmarju pri Jelšah, Rogaški Slatini, Žalcu, Laškem, Zrečah, Sevnici in Slovenj Gradcu.

V **Dobju pri Planini** so odprli nov kulturni dom, v katerem so že uprizorili prve predstave. S tem bo kulturno življenje, ki ga organizirajo mladi, dobilo prostor in možnosti za vse vrste proslav in prireditev in gostovanja gledaliških skupin iz drugih krajev.

V Prekmurju deluje 25 pionirskih združenj, ki imajo nalogo na zemljiščih poleg šolskih poslopij s pomočjo pridnih učencev pridelovati zelenjavo za potrebe šolskih kuhinj. Uvajajo se v kmetijsko mehanizacijo, obdelovanje zemlje in delajo poskuse z rastlinami in nasadi sadja, ob pomoči kmetov in strokovnih služb. Najuspešnejše pionirske zadruge so v **Bogojini, Gentevrovcih in Turnišču.**

Pred iztekom lanskega leta je delovna organizacija Riba iz **Izole** prodala polovico svojega dobrega ulova belih in plavih rib v Trst, kjer so dnevno izžrili od 6 milijonov lir.

V počastitev 30-letnice obratovanja Tovarne aluminija in glinice Kidričevo v **Kidričevem** so se zbrala industrijska gasilska društva Železarne Ravne, slovenjebistriškega Impola, Tovarne dušika Ruše in gostje iz avstrijskega Köflacha, ki so s tekmovanji in športom proslavili ta pomemben jubilej.

Občinska raziskovalna skupnost **Kočevje** je podelila nagrade za inovacijske dosežke v letu 1984. Prvo je dobil elektrotehnik Pavle Majerle, drugo je dobil kemijski tehnik Ivan Turk, laborantka Marija Kovač ter kemijska tehnika Lilijana Lovšin in Marta Tanko, vsi iz kemične tovarne Melamin. Tretjo nagrado pa je prejel Mijo Milanovič.

V občini Slovenska Bistrica je lani dobila v osnovni šoli »Gustav Šilih« še zadnja krajevna skupnost **Laporje** oddelek za predšolsko varstvo otrok. V šolskem letu 1984/85 je v organiziranem varstvu in vzgoji skupaj 1025 otrok, več prošenj pa so zavrnili, zlasti na območju mesta.

Tovarna Saturnus iz **Ljubljane** izdeluje za Gorenje iz Titovega Velenja napisne ploščice iz aluminija za sheme, navodila, opozorila, ki jih v Gorenju montirajo na stroje »bele tehnike«, Lani je Gorenje prodalo na Kitajsko okrog 5.000.000 hladilnikov in tehnološko opremilo eno kitajsko tovarno.

Člani izvršnega sveta Skupščine mesta **Ljubljana** so proučili lansko delo na področju zdravstva v Ljubljani. Med osnovnim in specialističnim zdravljenjem je potrebno vzpostaviti tesnejšo povezavo. V ta namen je treba mnogo več denarja nameniti novi opremlitvi ambulant in bolnišnic, saj je sedanja 80-odstotno izrabljena.

Na 19. Borštnikovem srečanju slovenskih gledališč v **Mariboru** je dobil najvišje priznanje – Borštnikov prstan, član ljubljanske Drame SNG, Polde Bibič; Mestno

Strunjan (foto: Janez Zrnc)

Črnomelj (foto: Janez Zrnc)

gledališče ljubljansko pa je dobilo Borštnikovo nagrado za predstavo Shakespearovega »Hamleta«. Na 118 prireditvah je bilo 29.800 obiskovalcev, 65 gledaliških predstav pa si je ogledalo 18.000 gledalcev.

Planinsko društvo **Mozirje** se trudi, da bi poleg svojih reševalo tudi probleme turističnega centra v Golteh tako, da bo do leta 1986, ko praznujejo 90-letnico planinske postojanke na Mozirju, le-to povsem prenovilo s svojimi in drugimi sredstvi.

V občini **Murska Sobota** se je število novozaposlenih delavcev v polletnem obdobju v letu 1984 povečalo v primeri z letom 1983 za 2,8 odstotka ali za 542 delavcev. Povprečna izobrazba zaposlenih pa pada, saj kadre z visoko, višjo in srednjo izobrazbo vse manj zaposlujejo. Teh nezaposleni kadrov je bilo leta 1984 za 7,1 odstotka več kot leta 1983, ko jih je iskalo delo 1269. Med 28,5 odstotnim deležem strokovno usposobljenih nezaposlenih kadrov je največ mladih, ki so končali štiri-letne srednje šole.

Za prizadevno delo na kulturnem področju so za leto 1984 dobili republiška odličja Svobode Milica Šandl iz **Beltince** Jože Ternar iz **Murske Sobotice** in Ludvik Orban s **Hodoša**.

Hotel »Argonavti« v **Novi Gorici** so preuredili in zdaj je namesto gostov v njem izobraževalni center Iskra Delta, ki je nosilec razvoja računalništva v Sloveniji. Tako bo v bivšem hotelu organizirana doslej razdrobljena računalniška izobraževalna dejavnost.

Mladina v Podravju se tesneje povezuje. Na območju občine **Ormož** bodo organizirali več mladinskih delovnih brigad, ki so gradile ceste, vodovodno omrežje in drugo. Mladinci pa so vedno pripravljene pomagati pri spravi poljskih pridelkov, največ sladkorne pese za edino slovensko tovarno sladkorja v Ormožu.

Hmezad, delovna organizacija Sadjarstvo MIROSAN iz **Petrovc** pridelala na leto do 3000 ton namiznih jabolk in vzgoji 120.000 sadnih sadik, ki jih izvažajo tudi v Belgijo.

Kemična tovarna Arbo iz **Podgrada** v občini Ljubljana Moste-Polje edina v Jugoslaviji izdeluje sikative – to so mile težkih kovin. Zanje morajo surovine uvažati, ker jih naša bazična industrija ne izdeluje, imajo pa premalo deviz. Kljub temu, da so izvoz od leta 1982 do 1984 povečali za osemkrat, jim ostane od sto dobljenih dolarjev samo 45,9 dolarja.

V letu 1984 je bilo v **Sloveniji** 56.940 upokojenih borcev Narodnoosvobodilnega boja. Najvišja možna pokojnina za pokojninsko dobo je znašala 48.112,46 dinarja, najvišja – za nosilca partizanske spomenice iz leta 1941 pa 62.807 in najvišja izjemna pokojnina 78.600 dinarjev.

Z izgradnjo hidrocentrale v **Solkanu** na reki Soči obstoji nevarnost, da bo črpališče pitne vode Mrzlek, ki napaja tudi italijansko Gorico – zalila narasla voda. Črpališče, zgrajeno leta 1935, bodo posodobili in zaščitili, vrednost del bo dosegla 400 milijonov dinarjev.

Lovska družina Oljka, **Šmartno ob Paki** je zaključila lansko leto uspešno. Na 2400 hektarih lovišča skrbi za divjad 48 ljubiteljev-lovcev. Imajo gojitveni del, krmilnice za fazane in krmišča za srnjad. Dogradili so tudi dom na Skornem.

Trnovska vas v Slovenskih goricah je dobila novi dom krajanov, ki lahko sprejme 300 ljudi. Zgrajen je bil iz sredstev krajevnega samoprispevka, deležev republiške in občinske kulturne skupnosti, solidarnostni pomoči, ob 3350-urnem prostovoljnem delu krajanov, pod vodstvom neumornega predsednika Jožeta Majeriča.

Letos spomladi bodo začeli graditi novo podružnično šolo v Poljanah v občini Škofja Loka, stala pa bo 132 milijonov. Izgradnja prizidka k šoli Cvetka Golarja na Trati pa bo veljala 260 milijonov dinarjev, graditi pa so ga pričeli lani. Manjše vsote so porabili za šole v **Žireh**, **Javorjah** in **Železnikih**. Tudi tu ni šlo brez samoprispevka občanov.

Na območju občine Ptuj obljublja temeljna organizacija za pošto, telegraf in telefon (PTT), da bo posodobila tudi prastare, ročne telefonske centrale, ki delujejo že vso povojno obdobje na **Polenškaku**, **Zgornjem Leskovcu** in **Žetalah**. Na območju te občine je zdaj 3795 telefonskih naročnikov.

V **Titovem Velenju** uresničujejo projekt »OBNOVA GORENJA«, ki zajema tudi poslovanje Gorenja v tujini. Gorenje Helas je bilo likvidirano, Gorenje-Körting pa se oblikuje v predstavništvo. Gorenjeva podjetja v tujini ustvarijo okrog 85 odstotkov vsega konvertibilnega izvoza. Veliko skrb posvečajo iskanjem novih tržišč, posebej v državah v razvoju.

Tovarna športne obutve Alpina v **Žireh** je izdelala nov tip tekaškega čevlja za smučarje-tekače s posebnimi vezmi. V ZDA jih bodo izvozili 160.000 parov, v ZR Nemčijo in Norveško po 70.000 parov, manj pa v druge zahodne dežele. Le 5 odstotkov jih bodo prodali doma.

osebnosti

Janko Messner, koroški pisatelj, pesnik, kulturni delavec in scenarist je napisal scenarij o svojem šestdesetletnem ponosnem in zagrizenem vztrajanju v slovenstvu sredi germanskega sveta. »Film koroške domovine« je literarno izrazen dokument o dolgi agoniji narodnostne manjšine, ki vztraja na zemlji dedov in ohranja samozavedanje jezika, kulture in zgodovine, svojo posebnost in istovetnost. Jezik je temelj tega bistva, postaja pa izraz osamelega kljubovanja ljudstva naših ljudi onstran Karavank, ki dobiva oporo in življenjski sok v tem, da ga ne zataji. Messnerjeva osebnost izpoved tako prerašča v pričevanje o moči slovenskih Korošcev, ki si ne puste oropati nacionalne biti v obroču okolja, ki hoče nasilno asimilacijo.

Slovenska akademska slikarka, **Jelka Reichman**, ki že dvajset let razveseljuje otroke s svojimi ilustracijami, ne le v Sloveniji, pač pa tudi po svetu, je prejela republiško hrvaško nagrado »Vilko Gliha-Selan«. Podelili so ji jo za slikanico »Leseni konj« Jovana Jovanovića Zmaja v izdaji »Naše djece« iz Zagreba. Ob tej priložnosti je bila odprta v Klubu samoupravljavcev razstava slikarkinih del.

Velikega vodje mladinskega zborovskega petja na Slovenskem **Augusta Šuligoja** ni več med nami. Umril je 20. junija lani, v 84. letu starosti. Pod njegovim vodstvom je bil 1927. leta v Trbovljah ustanovljen pevski zbor »Trboveljski slavček«, ki je prepeval do 1941. leta. Sloves slovenske pesmi je ponesel na domače in tuje koncertne odre, tako dudi na Češko, v Avstrijo in Bolgarijo. »Trboveljski slavček« je širil sloves slovenske mladinske zborovske literature in spodbujal skladatelje, da so jo pisali, bil pa je tudi za vzgled pri nastajanju drugih pevskih zborov.

Po drugi svetovni vojni je bil Avgust Šuligoj v ministrstvu za prosveto v Ljubljani, nato profesor glasbe na gimnaziji v Stični, do leta 1952 pa je bil dirigent Mladinskega pevskega zbora Slovenske filharmonije.

turistični vodnik

NOV MOTEL BLIZU MEJNEGA PREHODA ŠENTILJ

V Pesnici pri Mariboru so 17. 10. 1984 odprli prvi motel na odseku ceste od Šentilja do Maribora. Imenuje se »PESNICA« in je last turističnega, gostinskega in prometnega podjetja Certus.

Motel stoji na nekdanjih temeljih gostilne Kerenčič. Na voljo ima 65 ležišč v 33 sobah in 230 sedežev v gostinskem delu. Goste vabi tudi restavracija in gostinski vrt, ob motelu je še parkirišče, imajo tudi menjalnico. Predvidevajo, da bodo večji del motela zasiedali tujci, ki potujejo preko novega mejnega prehoda v Šentilju, 17 kilometrov oddaljenem od Maribora, koder so zgrajeni večpasovni vhodni in izhodni prehodi z vsemi spremljajočimi objekti turistične agencije Kompas.

Naslov motela »PESNICA«: 62211 Pesnica pri Mariboru, telefon. (062) 653-813.

PROSPEKT KOSTANJEVIŠKE JAME

Jamarski klub Kostanjevica je izdal zgbanko o domači jami. Na tridelnem prospektu so natisnjene slike te malo poznane a privlačne jame, njena skica in kratek opis poti po njej. Besedilo je natisnjeno v slovenščini, angleščini, nemščini in srbohrvaščini. Prospekt je izšel v nakladi 70.000 izvodov, dobite ga na naslov: Galerija Božidar Jakac, Kostanjevica, tel.: (068) 69-727.

NOVI HOTEL »HUM« V LAŠKEM

V Laškem namerava letos delovna organizacija Merx iz Celja zgraditi nov hotel B kategorije. Imel bo 180 sedežev v restavraciji, 80 v pivnici in 24 v bistroju. V 24 dvoposteljnih sobah in dveh apartmajih bo 52 ležišč. Poleg recepcije bo odprt tudi turistični biro. Hotel bo zgrajen do novembra.

SKOZI GOZD IN JAMO »PEKEL«

Za učitelje, turiste, mladino in ljubitelje narave odkrivajo slovenski gozdarji, botaniki in jamarji z brošuro SKOZI GOZD IN JAMO PEKEL že osmo skrbno urejeno učno pot, tokrat na celjskem gozdnogospodarskem območju. Začenja se v Podlogu v Savinjski dolini in nam poleg zanimivosti iz življenja v gozdu in njegovih bioloških, vzgojnih, ekoloških in rekreacijskih funkcij spregovori tudi o geologiji. Ta zanimiva pot je speljana skozi edino urejeno kraško jamo na Štajerskem – »Pekel«. Brošura zajema 32 strani in je dobrodošel priročnik za osemletke v matični domovini, prav tako pa za učitelje dopolnilnega pouka v tujini, ki na nevsiljiv način seznanjajo naše otroke z lepoto in posebnostmi naše domovine.

Slovenska turistična ponudba vključuje gozdne učne poti že od leta 1974 dlje, ko so uredili prvo po Šmarnogorski Grmadi. Leto dni kasneje je bila urejena enaka pot iz Svečine na Kopicu v srcu Slovenskih goric. Vrhniški gozdarji so popestrili obisk lesne in muzejske zbirke v gradu Bistra pri Vrhniku s podobno potjo po gozdovih Bistre. Slovenski prostor sta obogatili še dve učni gozdni poti – v Predtrškem gozdu pri Radovljici, ki jo zlasti radi

obiskujejo turisti z Bleda, Šobca in Radovljice in pot v Rakovem Škocjanu na Notranjskem.

Tem sta se pridružila še dve poti: na Mariborskem Pohorju – od Bolfenka do Razglednika ter v gozdu Panovec pri Novi Gorici.

Vodnik SKOZI GOZD IN JAMO PEKEL je izšel v nakladi 10300 izvo-

dov in ga lahko kupite za 100 din pri Turističnem društvu Šempeter v Savinjski dolini.

OBNOVLJENA »ŠESTICA« V LJUBLJANI

V središču Ljubljane so obnovili starodavno gostilno ŠESTICA. V restavracijske prostore so spremenili nekdanji vrt, skupna zmogljivost gostilne je zdaj 330 sedežev. Posebnost te gostilne so po novem slovenske narodne jedi kot tudi najznamenitejše jedi evropske kuhinje.

NAČRT MESTA TRŽIČ

Načrt mesta v merilu 1:5000 je izdelala in izdala v 5000 izvodih Geodetska uprava Kranj. Na njem so poleg tranzitnih cest, ulic, kolovozov, stez, gozdov in zazidalnih površin označene posamezne hiše, nekatere s hišnimi številkami, avtobusna postaja, postajališča, avtotaksi, pošta, telefonske govornice, zdravstveni dom, lekarna, turistični, informativni biro, gostilne, banke, muzeji, galerije, bencinske črpalke, servisi, avtomehanične delavnice itd. Besedilo je v slovenščini, angleščini, nemščini in francoščini. Za ceno 150 din jih prodajajo pri Turističnem društvu Tržič, 64290 Tržič, Trg svobode 18, tel. (064) 50-473.

IVARČKO JEZERO PRI KOTLJAH

K lepoto slovenske Koroške moramo prišteti tudi Ivarčko jezero pri Kotljah, rojstnem kraju pisatelja Prežihovega Vrance. Jezero je veliko 10.000 m², od Raven je oddaljeno 5 kilometrov, dostopno je tudi iz Kotelj, kjer zavijemo mimo Rimskega vrelca na desno po makadamski cesti, tri kilometre skozi gozd. Ta zeleni kotiček na višini 633 m nadmorske v. je idealen kraj za piknike in kopanje s številnimi mizami in klopmi. Na voljo je igrišče za odbojko, košarko, minigolf in namizni tenis ter trimska steza ter bife.

PREGOVORI IN REKI NA SLOVENSKEM

Leni hitre na sedem let enkrat prevarajo.

Letala visoko, sedla ne da-leč.

Svojevrstno je doživljanje slapov v zimskem vzdušju. Nenavadno tihi so, saj je voda, ki jih napaja, vključena v sneg in led. Bobnenje padajočih vodnih pramenov pozimi zamenjuje nami mir ledenih kristalov pravljinih oblik. Med »zimskimi« slapovi si je pridobil še poseben sloves Peričnik v ledeniški dolini Vrat.

Slap je tudi pozimi dostopen, seveda le peš, vozilo pa moramo pustiti v Mojstrani. Napotimo se po cesti proti Aljaževemu domu v Vratih. Po približno eni uri hoje dosežemo Kočo pri Peričniku, ki pozimi ni oskrbovana. Od tu nas tabla in planinske markacije usmerijo proti slapu. Čez konglomeratno steno padata dva slapa: običajno si ogledamo le spodnjega, večjega. Voda drsi nekaj metrov po strmem, izlzanem koritu, nato pa prosto pada v tolmun. Višina celotnega slapa je 52 metrov, zato uvrščamo Peričnik med visoke slovenske slapove. Ob hujšem zimskem mrazu slap zamrzne, številne

naravni zakladi slovenije

PERIČNIK

ledene sveče pa izdajo neštete vodne curke, in kapljajoča mesta, ki so bila čez leto skrita nepozornim očem. Peričnik se spremeni v veličastne ledene orgle. Seveda je zamrznjena tudi okolica slapa, zato mora biti tisti, ki bi si

rad ogledal ledeni pajčolan z zadnje strani, izpod konglomeratnega spodmola, nataktniti dereze. Pozimi je težko dostopen tudi 16 m visok zgornji slap, prava pomanjšava spodnjega. V poletnih mesecih pa si ga je vredno na vsak način ogledati.

Slapova sta nastala zaradi delovanja ledenika, ki je poglobil le dno glavne doline, stranska dolina potoka Peričnik pa je na ta način obvisela. Nastali prag premaguje voda v dveh stopnjah.

Zadnja leta so slapovi pozimi zelo privlačni za plezalce, saj v Sloveniji nimamo sten s stalnim ledom ali večjih ledenikov. Zamrznjeni slapovi pa so kot nalašč za premagovanje smeri, ki jih lahko obvladamo le z ledno plezalno tehniko.

Seveda pa nas bo večina zadovoljna z doživljanjem iskričih se ledenih sveč kristalnega pajčolana ali nenavadne zelene modre barve debelejših ledenih stebrov.

Peter Skoberne

Foto: Rado Smerdu

1

slovenija
v
mojem
objektivu

Foto:
Majda Švegl

- 1
Vogel z Vogarja
- 2
Velika planina
- 3
Kamniške Alpe z Male planine
- 4
Črni vrh na Pohorju
- 5
Komna

2

Rodna gruda

Slovenija

english section

Business News

Yugoslav Computer Technology Exported to U.S.A. for the First Time

A contract concerning the transfer of know-how and technology for manufacture under licence of two complex items of computer equipment was recently signed by representatives of the "Iskra-Delta" working enterprise and of the American firm, Spectra Logic Corporation. According to Miroslav Živković, the assistant director for marketing, what is involved is a six-shielded integrated circuit with approximately ten thousand connections. This is one important part of the Delta 800 computer, which has been designed and built completely by Delta's own experts. Two years ago the "Iskra-Delta" organization decided on an ambitious export plan whose object was that "Iskra-Delta" should, at last, become an active exporter. This breakthrough onto the markets of the U.S.A., which represent half the world's total market for computers, is certainly a very important one, since up to the present time the whole firm of "Iskra" had exported to the U.S.A. less than 2 percent of the total value of goods exported, which amounted to 250 million dollars.

For reasons concerning competitiveness, the American public has not yet been fully acquainted with the technical data concerning this business deal, so our readers, too, must satisfy themselves with the explanation that the Delta 800 computer system is suitable for commercial, as well as for the most advanced technical applications. In other words, this computer is an almost universal one. According to

Živković, the contract with Spectra Logic Corporation is just the first step in the realization of Iskra-Delta's ambitious plan to increase exports to the U.S.A. According to this plan Iskra-Delta will offer its new microprocessor products for sale to its American partner as they are produced.

"This contract", says Živković, "proves that here in Yugoslavia we have highly-trained staff who have always argued in favour of the development of our own technology, without which active exports cannot be achieved. For this reason we must start to invest in this staff — and in the corresponding equipment, since computer aided design is, at the present moment, vitally important".

It should be mentioned that the total value of the contract exceeds half a million dollars, and that there is also a certain percentage return from sales. According to the conditions agreed to in the contract between "Iskra-Delta" and Spectra Logic Corporation, at least one thousand of these products should be manufactured in the U.S.A. annually.

"Rudis" Exploring for Gold in Guyana

On the basis of a recently concluded contract, the "Rudis" business enterprise of Ljubljana has sent a team of five experts from the Geological Survey of Ljubljana to Guyana. This team of experts will carry out, in cooperation with the Guyana commission for geology and mining, geological investigations at the locality in the upper reaches of

RODNA GRUDA, Magazine for Slovenes Abroad, Cankarjeva 1/III, 61001 Ljubljana, Slovenija-Yugoslavia Tel. 061/210-716
Published by Slovenska izseljenska matica, Ljubljana
Editor: Jože Prešeren
English translations: Milena Milojević-Sheppard, M. A.
RODNA GRUDA is published monthly. Numbers 8 and 9 are published together as a double issue.

Yearly subscription for overseas countries is 11.—U.S., 13.—Canadian or 10.—Australian dollars. Payment can be made direct to our Account No. 501000-620-010-32002-2818/5 at Ljubljanska banka, or by international money order, or by check — payable to Slovenska izseljenska matica — in a registered letter.

the River Konawaruk where traces of gold have been found.

Over the next months the geologists will be joined by design engineers who are experts in the fields of mining, mechanical and electrical engineering, and who will be members of a team to be sent by "Rudis Inženiring". The field work, in which 90 Guyanese workers will be involved, is expected to last for six months. Then, in the six months which follow, a full geological report, draft exploitation plans and a feasibility study will be prepared.

The Yugoslav dinar expenses for this work will be paid for out of the Yugoslav fund for solidarity with the non-aligned and the developing countries, whereas local costs will be paid for by the Guyanese government. The total value of these works is 1,076,750 U.S.A. Dollars.

If the investigations confirm the existence of the expected reserves of gold-bearing ore, and if the feasibility studies indicate positive results, then the government of Guyana is interested in the establishing of a mixed enterprise and the joint exploitation of the gold-bearing ore. "Rudis" will be making a study of the economic conditions for such cooperation together with the Celje Goldsmiths.

Start-up Trials of the Solkan Hydro-Electric Power-Station

The first turbine and generator of the Solkan hydro-electric power-station are ready for test operation. The second turbine will also be ready soon, whereas work on the erection of the third turbine will start only in the middle of 1985. Together these two turbines will, this year, provide a total of 30 to 50 million kwh of electrical energy. When the third turbine is completed a total of 145 million kwh of electrical energy should be produced annually under normal conditions. The construction of the Solkan hydro-electric power-station took a total of four years. If there had not been financial problems, it could have been finished eighteen months earlier. Total costs have amounted to 3,210 million dinars, of which 1,700 million dinars was spent on actual construction work, the rest being spent on the purchase of, mostly Yugoslav-made, machinery and electrical equipment. The Solkan hydro-electric power-station will produce relatively cheap electricity.

Increased Exports of Ready-Made Clothes

During the first half of 1984 the Yugoslav industry of ready-made clothes continued its successful business trend. There has been a standstill in sales on the home market, so that Yugoslav manufacturers of ready-made clothes have been doing their utmost to increase export sales. Compared with the same period in 1983, exports are up by 40 0/0, whereas exports to the convertible-currency markets are up by as much as 62 0/0. Our biggest customers are West Germany, Belgium, the U.S.A. and the Netherlands. Considerable exports are also sent to the Soviet Union, the German Democratic Republic, and Czechoslovakia. There has also been a significant increase in exports to the developing countries, and to Libya in particular. According to data supplied by the association of Yugoslav manufacturers of ready-made clothes, total production in the first half of 1984 was up by 8.2 0/0 in comparison with the same period last year.

Tomos Increases Production

During the first half of 1984, "Tomos" of Koper produced, with the help of its widely-spread network of cooperating craftsmen, a total of 43,000 mopeds, 10,000 power-driven saws, 27,000 fixed engines and 8000 outboard engines.

Altogether the workers of "Tomos" assembled a total of 102,000 final products, which is 11 0/0 more than the number produced in the first half of last year. Exports were aimed mainly at the convertible-currency market. In a total of 19 countries of the world, products to the value of 8.7 million dollars were sold. It is expected that such a trend will continue in the second half of 1984.

"Sladkogorska" Succeeding on Foreign Markets

During the first six months of 1984 a total of 10 million dollars worth of paper-tissue products were exported, mainly to the convertible-currency markets. By the end of July, exports had reached a figure of 11.5 million dollars. It is expected that this year's export plan, which amounts to 21 million dollars, will be achieved.

During the first seven months of this year a total of 18,750 tons of paper-tissue products have been exported, mainly to Italy, West Germany, France, the Netherlands and the Scandinavian countries. First appearances on the markets of Spain and Greece have also been made. It is expected that, this year, 1000 tons of paper-tissue products will be exported to Spain, and 500 tons to Greece. Thus total exports this year should amount to 27,000 tons. This year "Sladkogorska" has begun to export again to Great Britain. Of course there are problems to be overcome with exports — the foreign-currency price of cellulose has increased by 30 0/0 this year.

"Gorenje"'s Success on Chinese Markets

A total of 4,640,000 dollars' worth of products will be sold by "Gorenje" of Velenje to the Chinese market. This sum includes the sale of refrigerators, the sale of components for refrigerators and of technological equipment for the factory of refrigerators in the Chinese province of Sechuan. "Gorenje" will also provide this factory with plans of how to produce equipment for the manufacture of refrigerators.

The International Zagreb Trade Fair

Three thousand, one hundred and fifty exhibitors from Yugoslavia and 60 foreign countries took part in the annual International Trade Fair at Zagreb, which lasted from September 9th to 16th of this year. There were 1800 Yugoslav exhibitors and 1350 from foreign countries at this, our greatest exhibition of the latest commercial and industrial products, from all fields of the economy. On the premises of the international fair, which occupy an area of 280,000 square metres, intensive exhibiting, commercial and technical activities took place.

The Olympics – a Link with the Homeland

A moment before the pool had been occupied by the American and Yugoslav water-polo players, and then, at the blast of the siren, it was filled to the brim in a moment. Radko Rudić, the Yugoslav trainer, jumped in fully-clothed, whereas our reserve players jumped in in their bathrobes. Several of our most enthusiastic supporters, our fellow-countrymen in the U.S.A., also jumped over the barrier, whereas their representative, dressed in white, jumped into the pool and embraced the gold-medal winning Yugoslav water-polo players.

This happened on the last day of the Olympic Games, at the Pepperdine Pool, where our players drew with the Americans, and thus became winners of the gold Olympic medal. "We certainly can't forget that evening" the Yugoslav emigrants, who live in the vicinity of Los Angeles, told us. Our supporters had also come from other parts of the U.S.A., including the East Coast. Their vocal cords could not withstand all the effort of supporting, so that after the decisive matches many of our supporters could only whisper.

"Our sportsmen and sportswomen certainly provided plenty of cause for celebration at the 23rd Olympic Games. You can't imagine what such celebrations mean to us, when the Yugoslav national anthem is played and the Yugoslav flag is raised. At the scene of the celebrations one has a wonderful feeling, which many of our fellow-countrymen, at home watching their televisions, partake in, too".

A lot of our fellow-countrymen live in California. There is a large community of them in San Pedro, the seaside fishing and ship-building town, which is about half-an-hour's drive from the centre of Los Angeles. They are mainly from Dalmatia, from the islands of the Dalmatian coast. Not far away there is a settlement of Slovenes.

It was the Yugoslavs living in San Pedro, who are particularly well-organized, who decided to make the Olympic Games their own. They looked after the links with the official participants of the games, as well as contacts with visitors from Yugoslavia. Already before the

Olympic Games began, they provided a cordial picnic meal for the first group of our Olympic sportsmen and sportswomen (the second group arrived later). The meeting of the representatives of the Emigrants' Club with the leaders of the Yugoslav Olympic team and journalists, at their favourite restaurant "Pri Mateju", was certainly not at all an official one, but a pleasant and friendly one. In spite of tight security regulations, they succeeded in visiting the Yugoslav Olympic reporters in the main reporters' centre several times. Of course, meetings with Yugoslav sportsmen and reporters at the various sports-grounds took place practically every day.

Our emigrants also paid particular attention to the numerous visitors to the Olympic Games. At San Pedro a special Olympic committee was formed, which helped with advice, plans of the city and travel guides, and, in short, with everything that Yugoslavs visiting California for the Olympic Games needed. It need not be specially emphasised that many of the latter stayed at the homes of Yugoslav emigrants living in the Los Angeles area.

Although the Los Angeles district has a population of ten million, we seemed to encounter a Yugoslavia at every step. We also met them in the teams of other countries. Who could forget the silver medal won by Peter Vidmar in the multiple-discipline competition.

He certainly did a lot to help the Americans win the team gold medal in gymnastics. One certainly couldn't forget Jeff Blatnik, who also unexpectedly won a gold medal in the wrestling, either. A Yugoslav by origin, this nice lad became one of the most popular Americans overnight. After his victory, this strongman, who is 188 cm high and weighs 108 kilogrammes, cried like a child. Two years ago it was found that he had cancer. The efforts of his doctors, and in particular his own strong will to conquer this disease by means of sport, had paid off. Jeff Blatnik is a healthy lad, and an Olympic gold-medal winner, too.

Of course, our supporters in America had a difficult task to carry

out. Frequently they had to support our team-members in their battles for medals with American sportsmen and sportswomen. That certainly wasn't an easy thing to do, since the Americans filled the stands at every event, and it was difficult to make a real reply to the thunderous support of the Americans. Of course it was difficult for our participants, too, since on a number of occasions they had to "fight" against their opponents' supporters and against the referees. For this reason the support provided by our emigrants, who were frequently joined by larger groups of Yugoslav sportsmen and sportswomen, was very welcome.

"It's impossible to explain all the feelings we had when our team or sportsmen won an event. It is not just sport that is involved, but also national pride. Maybe it is easier to understand that if we tell you that after the complete failure of the Yugoslav football team in the European Football Championship many of us here in the U.S.A. broke down into tears in front of our television sets. Not just football enthusiasts, but many others who have no particular connection with sport. We were not affected by the bad results achieved by the Yugoslav team, but we were ashamed of the attitude the players showed towards their national dress and to their homeland. For this reason the record, eighteen medals won by Yugoslavs at the Olympic Games in Los Angeles means a lot more to us than just an exceptional sports event".

This is what our fellow-countrymen told us after the Olympic Games, when we visited them at their homes in San Pedro. Of course we talked about their everyday life in America, too. Some of them had been in the U.S.A. for several decades, whereas others had been there only a few years. They told us that they had achieved a good standard of living, which, of course, is not surprising for Yugoslavs, who are known to be hard workers. They have got practically everything they need for a comfortable life. They miss just one thing: their homeland.

Of course that is a very big thing to miss. For this reason Yugoslavs living in California are very glad of every visit from Yugoslavia. The West Coast of America is certainly a long way from Europe. Only a few of our people reach this coast on business; sometimes sportsmen and sportswomen, cultural groups

and other kinds of delegations come. There are a quite a lot of offices of Yugoslav enterprises there, too. At San Pedro they are particularly glad to see Yugoslav ships, which every so often arrive at their port. When that happens they usually invite the crew for picnics, or join them on the ship for a party. That, however, is not a strong enough

link with the old homeland. For this reason the representatives of Yugoslav emigrants there also asked the official Olympic delegation that they should not be forgotten in the future, any more. Our emigrants think that it should be possible to find enough money for sports, cultural or other groups to visit them every so often.

textbooks they used: "All of us have made use of, in one way or another, the same textbooks, including "Slovenščina za tujce" ("Slovene for Foreigners") by Hermina Jug-Kranjec, "Povejmo po slovensko" ("Let's say it in Slovene") by Ema Andoljšek, Ludvik Jevšenek and Tomo Korošec, with the dictionary "Naš jezik" I and II ("Our Language", Vols. I and II), and "Zakaj ne po slovensko?" ("Why not say it in Slovene?") by Dr. Jože Toporišič. We have also provided the participants with photocopies of some works by the younger generation of Slovene authors, such as, for instance, S. Makarovič, S. Pregl and B. Novak. The readers for the first and second grades of elementary school also came in handy for some classes. A number of works by other well-known Slovene authors, ranging from the classics to contemporary ones, especially those with a light entertainment and humorous content, have also been included. Of course, at the start, when we began explaining the Slovene verb, sentence structure and morphology, we had to resort to English. The first Slovene sentences were formed by using descriptions of, say, objects in the room, parts of the human body and everyday speech situations (shopping, introductions, etc.). The main purpose of the course was practising conversation and the building-up of vocabulary. Slovene folk songs, riddles, crosswords, "Ciciban" and role-play — all this helped the students to get familiar with the Slovene language as used in real-life situations. The available teaching materials are good, but the topics to be covered are scattered in several different books, so what is missing is a comprehensive textbook in which all the relevant topics would be dealt with in one place. We have also found that the material to be covered during the course is too comprehensive for only 80 hours of instruction".

Peter Weiss: "This is neither a language course for foreigners, nor a course for Slovene children, but a course for Slovenes living abroad. This is a fact that we had to take into account when planning the curriculum and setting its goals. I have assumed that these Slovenes live in places where the Slovene language is not of any immediate use to them, but may mean a lot to them for personal reasons, for the growth of their national consciousness. They consider themselves to be Slovenes,

To know one's homeland properly one must know its language, too:

The Third Summer School of the Slovene Language in Kranj

From July 16th to August 10th 1984 the Summer School of the Slovene Language was held in Kranj. This was the third time that such a school had been organized, the first one having been held in 1982 at the initiative of Slovenska izseljenska matica. The first summer school was attended by 30 pupils, the second by 35, and the third by as many as 74 participants. The summer school was organized jointly by Slovenska izseljenska matica, the Faculty of Philosophy of the University of Ljubljana, the Republic's Committee for Education, the Republic's Community for Education, and the Secondary School for Pedagogics, Computer Science, Natural Sciences and Mathematics in Kranj.

This year's participants came from Great Britain, Argentina, Australia, Austria, France, Greece, Italy, Canada, the Netherlands, Sweden, Switzerland, the United States of America and the Federal Republic of Germany. In his welcoming address the President of Slovenska izseljenska matica, Matjaž Jančar, spoke about the organization and activities of this institution, and wished all the participants a pleasant and profitable stay in Slovenia.

The programme of the Summer School of the Slovene Language is intended for young people of Slovene origin, i.e. for the descendants of Slovene emigrants, for members of the Slovene ethnic communities in the neighbouring countries and for the children of Slovene workers temporarily working abroad. The aim of the school is to help them start learning the Slovene language

or to improve the knowledge they have already acquired. While attending the Summer School the participants were able to get acquainted with the cultural, historical, geographical and socio-economic characteristics of Slovenia and Yugoslavia, with our social system, self-management and the policy of non-alignment. They visited the most beautiful tourist spots in Slovenia, attended some cultural and entertainment events, made new friends and visited their relations and acquaintances.

The course consisted of 80 hours of instruction, carried out at six different levels of difficulty, the assignment of participants to a particular course level depending on their previous knowledge of Slovene.

Six young Slovene language graduates for six different levels of instruction

To teach students of different ages, most varied personalities, temperaments and interests, coming from 4 continents, 9 European and 4 non-European countries, for 4 hours a day for 20 days, is a tremendous job in every respect. It was performed to everybody's satisfaction, by the following six young people, who graduated in Slavic studies at the Faculty of Philosophy in Ljubljana: Martina Križaj, Marja Bešter, Peter Weiss (who was the head of the teaching staff), Vladimir Pirc, Slavica Pevec and Nikolaj Jež.

Martina Križaj and Marja Bešter first told us something about the

but this feeling takes place in a foreign world. For this reason it means a great deal to them if they can learn the Slovene language, although the latter will not be useful to them in "business". This attitude is of great importance to us, the teachers."

"The pupils want to get familiar with general conversation as used in everyday life, as well as with one special field in which they have a particular interest and/or some previous knowledge. Thus the textbook material has been supplemented by texts from various special fields — ethnology, ethnography, art history, literature — that we have chosen ourselves. Now all our students can sing a few songs from the collection of Slovene folk songs "300 Slovene Folk Songs". These songs have features characteristic for individual Slovene areas and thus, when dealing, for instance, with the songs from the Štajersko area, the teacher can introduce the students to the Štajersko dialect, too. At the third and fourth levels we have revised the students' previous knowledge of Slovene, and I have tried to develop a suitable attitude to Slovene culture. We have broadened their knowledge of Slovene grammar (verbal aspect, affirmative and negative sentences, phonetics and pronunciation), and we have discussed some aspects of Slovene orthography. At the end we had a discussion about topics of the students' own free choice, for instance cars and driving. Thus we were able, together, to see to what extent each individual student had mastered the Standard Slovene language and how much he had learned".

Vladimir Pirc: "Now, when the Summer School of the Slovene Language in Kranj has come to an end, I can analyze my experience and impressions. I think that the students were generally satisfied with the method of work, as well as with the teaching conditions. The teachers were pleasantly surprised by the fact that the interest shown by most students was far greater than had been expected. Since the students were divided into six groups on the basis of their previous knowledge of Slovene, it turned out that the otherwise very good textbook "Slovenščina za tujce" by Hermina Jug-Kranjec wasn't entirely suitable for all of them. In particular, the teachers of the first and second groups, actually consisting of beginners, had a lot of extra work to do

and often had to improvise. It is hard to present to an English-speaking student the Slovene declensions, prepositions, the dual number, etc., and the above-mentioned textbook is suitable primarily for higher levels of instruction. I think it would be useful if we had a textbook of Slovene for 'foreigners' at the beginner's and advanced levels."

"The students would find useful topics which would reveal the nature of the Slovene "roots", and the special features of the Slovene nation. To mention just a few examples: the Slovene folk song and the historical mentality of the nation, the folk painting and the painted front-boards of bee-hives, the architecture of Carniola and the unique Slovene hayracks. Of course, while dealing with such exceptional works of the Slovene culture and art of the past, we should not forget about our present, with all its characteristic and special features."

Slavica Pevec: "In my group there were 9 students, from Germany, Switzerland, Austria, the Netherlands and France. Most of them already spoke one of the Slovene dialects, which they had learned from their parents. Thus we were able to hear for instance a "Prekmurec" and a "Štajerec", and to compare directly the characteristic features of the Slovene dialects. I was mainly trying to encourage them to be more active in the class. Every day we practised pronunciation and morphology. When learning the vocabulary, we always presented a word together with all its possible derivations, and tried to explain the meaning of the word by several examples. Each student prepared a short talk which was followed by a discussion. We tried to choose interesting topics, for instance we compared drug-addiction in the Netherlands to that in France. We tried to find the right expressions and keep the conversation lively. When we visited the birth-place of a Slovene writer or poet, we tried to acquaint the students with his work and analyze it. The presentation of the sound pattern of Slovene by means of folk songs, which are easy to memorize, was something that the students especially enjoyed."

Janja Perko, a teacher of Slovene at the Secondary School in Kranj, was in charge of the general running of the third Summer School of the Slovene Language, and was thus responsible for organization and coordination at all levels, concern-

ing the teachers, the travel-agencies which organized the study trips, and the people who accompanied the students when they attended various cultural and entertainment events. She had to make sure that the programme was being carried out according to plan, and was responsible for the coordination of the "official" and unofficial work of the organizers, and of all those who provided various services, as well as for all the relevant contracts, with their additions and changes, and for the contacts with Slovenska Izseljenska Matica. She certainly performed her task extremely well.

Farewell

A kind of melancholy brightness had crept over the students when they gathered on the last day of the summer school at the Creina Hotel to receive a special course certificate. For a month they had lived together as a big family, and they had become good friends. Here and there tears fell on the students' smart suits and dresses.

The headmaster of the Secondary School for Pedagogics, Computer Science, Natural Sciences, and Mathematics in Kranj, Professor **Valentin Pivk** greeted the participants and said that he was very pleased that the school was able to offer its facilities, for the third time in a row, to the descendants of Slovene emigrants from all over the world. It has thus contributed towards the establishing of contacts between Slovenes living in their home country and those living around the world.

The main credit for the success of the Summer School goes, no doubt, to its Committee, which included the representatives of the Socialist Alliance of Working People, the Institute of Education of S.R. Slovenia, the Community of Education of S.R. Slovenia (which provided the necessary financial means), Slovenska Izseljenska Matica and the host school in Kranj.

Then the Vice-President of Slovenska Izseljenska Matica, Bojan Lubej addressed the participants in the following words: "Each year there are more of you, children and grandchildren of our fellow-country men from all over the world, who wish to learn or improve your knowledge of the language of your ancestors, who come to the old country to get to know it better, to get to know its people, its culture,

and its way of life..." He pointed out that Matica would concentrate its endeavours on establishing contacts with members of the second and third generations of Slovene emigrants, with no or only modest knowledge of the Slovene language. All these young people who have attended the Summer School have also got acquainted with our socio-political system, self-management and the non-alignment policy, and with the new Yugoslavia which their parents and grandparents did not know. "Dear young fellow-countrymen, your mission is an extremely important and deeply humane one. You are a bond between different nations and cultures, you are that indispensable factor which combines in itself the elements of the nation and culture of the country where you live and work, and those of the culture and national heritage of the nation you originate from. So let us make constant efforts to strengthen our ties and co-operation with Slovene people all over the world".

And, now, this is what some of the participants of the Summer School told us:

Frances "Kelly" Neill, Canada: "I've come to learn the Slovene language. My mother speaks Slovene, and she helps me with it. I meet other people of Slovene origin during folk-dancing sessions, as I'm a member of the Slovene Society "Bled" in St. Catharines, Ontario."

"The best way of learning Slovene fast is when I'm forced to speak as little English as possible and have to resort to my previous knowledge of Slovene. This is how I learn Slovene when I'm visiting with my relatives in Slovenia".

Thomas Ivancic, USA: "I decided to attend the Summer School because this is my first visit to Slovenia. I wanted to acquire some basic knowledge of the language. Although nobody in my family speaks Slovene I feel it somehow as a duty to my father to get to know my heritage, and his Slovene origin. This is also what keeps me in contact with several families who still speak some Slovene, and we visit them."

Lynn Novak, USA: "When I was growing up, my parents always spoke Slovene to their parents, but never to us, their children. The knowledge of Slovene will be very useful to me. I'll be able to see places which otherwise I wouldn't

be able to. The more I know about Slovene history, the better I'll be able to understand the Slovene people, and, in this way, the Slovene language, too. One should visit those places where the historical events took place, so as to get the feeling of reality. The Summer School was suggested to me by my aunt, who frequently visits Yugoslavia. My parents try their best to preserve the family tradition and history, and all the time encourage the feeling of pride in being a Slovenian".

Joy Ellen Zelek, USA: "I think that I have learned much more than I had expected to. I still have difficulty in determining the right meaning of words and their synonymy; and the accents also remain a problem. I've found out that I learn fastest when speaking with the native speakers I've made friends in Kranj, and with those participants of the school who speak only Slovene with one another. Our teacher, Martina Križaj, was a great help. She was so patient with us".

Elektra Tsigarida, Greece: "I first learned Slovene from my mother, who comes from Celje. I speak Slovene only when I meet Slovenes. I think it is better to start with conversation than with grammar. The knowledge I acquired through the course (at the third level) will help me in my further efforts. The cultural, geographical and historical facts about Slovenia have shed considerable light on the language, too. I'm going to take every opportunity to speak Slovene, for only in this way will I be able to preserve the knowledge I have acquired at the Summer School."

Christoph Ržišnik, West Germany: "My parents taught me only the simplest words, like "mamca", and "ata". In Germany we didn't speak Slovene. We spoke Slovene only when we went on holiday to Slovenia. The best way to learn the language is to stay at the place where your parents were born for a longer period of time, say a year or so. The studying of grammar and everyday conversation should go on simultaneously — the student should learn the fundamentals of grammar along with the conversation. It is very useful that we have learned, among other things, something about the Slovene literature and authors. I would like to broaden my knowledge further next year."

Jože Bencak, Canada: "If you want to improve your knowledge of Slovene, then you must start writing and reading. I have spoken Slovene with my father ever since I was a little boy. There was not enough time to learn everything one wanted to in one month. Maybe it would have been possible for the history lessons to have been given separately, not as part of the language course, since I am very interested in the history of Slovenes and would like to learn some more. When I get back to Canada, together with my father I shall try to improve my knowledge of Slovene further."

Alexandra Tsallou, Greece: "This is my second attendance at the Summer School. I would like to learn Slovene well because I intend to come to Slovenia for my studies. There is certainly no better way of learning a language than spending a period in the country concerned, preferably among ordinary people who speak the language nicely. I think it was a very good thing that our teachers were young people, so that we were able to become friends together".

Ana Malone, England: "I'm from Winchester. My mother is from Celje, whereas my father is English. At the fourth stage of the Summer School there was a lot of grammar to be learnt, declensions, conjugations and parts of speech. My mother teaches in the supplementary school of Slovene, otherwise she is a housewife, and my father is a pilot. When I was a little girl, I used to go to my mother's school. There were about 10 or 12 of us, aged 6 to 7, in the first class, and in the second class the children were aged from 7 to 12. My mother gets the books she needs for her lessons from Ljubljana. She likes, best, to include in her lessons amusing stories, songs and puzzles. Sometimes we listen to Slovene programmes on the radio, and we get "Rodna gruda". I'd like to learn enough Slovene to be able to read Slovene books properly".

Irena Makše, Canada: "I have come to the Summer School in order to learn correct Slovene, and to find out about the native land of my parents and its culture. When I was a little girl, I used to read fairy-tales in Slovene with my mother's help. Now we read the magazine "Jana". I haven't learnt everything at this

course that I had hoped to. We spent too much time on grammar. I had hoped that we would learn more orthography. I should like to be able to write words correctly. It's best to learn a language according to the particular spheres one is interested in. Then, in some particular field one knows more words, which you can make better use of if you have a basic knowledge of Slovene. I intend to come back again to this school!"

Katerina Schober, Austria: "I joined this course because I liked it very much when I was here last year. I hoped that I would be able to improve my knowledge of Slovene, and I succeeded in doing this. At home I talk in Slovene with my mother, and my father, who is Austrian, understands most of it, too. We listen to the Slovene broadcasts on the radio, we read the newspapers fairly often, and books only if we have enough time. I think the teachers spent too much time on grammar. I think one learns a language best in discussions and if the person you're talking to corrects you when you make mistakes. Of course you have to know some grammar, too, but you can only learn a language properly if you speak it. I have been to the Summer School twice, now, and I'm glad to have had the chance to getting to know your country better."

Silva Fabjan, Switzerland: "My Aunt persuaded me to apply to join this course, but it was my mother who taught me Slovene. It is only at home that I sometimes talk in Slovene, and nowhere else! Every so often I read "Rodna gruda". Now I'll try to speak more Slovene at home. However, since my father doesn't understand Slovene, that makes it more difficult, so that we speak in German. I am looking forward to enjoying a holiday here in Slovenia with my family."

Andrej Smodiš, West Germany: "I wanted to learn more Slovene, although we speak it at home. I think the course could be a more intensive one. If there was more intensive cooperation between the teachers and the pupils, then we could spend more time practising conversation and correcting mistakes. It would be easier to learn texts if they were suited to the pupils' individual interests, but then, of course, more teachers would be needed. I liked the course very much".

Alexander Ivanuša, West Germany: "Before I came to the Summer School, I already knew quite a lot of Slovene words, but I wanted to learn more about Slovene grammar. My parents talk Slovene together, but I only speak German. I don't read Slovene books, either, or listen to the Slovene radio broadcasts, but nevertheless I decided to learn the language. It's best that I meet Slovenes and use the least possible number of German words. There were too many lessons, but my teacher, Vlado Pirc, was first-class. We sang a lot of Slovene folk-songs, as well as learning a lot of other things. I'd like to continue learning with the same teacher next year, since I intend to come back to this school again."

Brigita Belingar, West Germany: "Together with our parents, who are Slovenes, we listen to Radio Ljubljana. However, we only read Slovene newspapers when we're in Yugoslavia. We come regularly, every year, for a visit. If you don't know Slovene then you can't talk to the people who live here. And people are a very important part of Slovenia. Otherwise my mother helps me the most. In Essen, where I live, we meet other Slovenes, recall fond memories and keep up our knowledge of Slovene."

Vesna Kavčič, Australia: "The main reason I have come here is to learn better and more correct Slovene. In the place where I live we wouldn't like the Slovene language to be forgotten for ever. I also wanted to see all the natural beauty-spots and historical landmark of Slovenia. It's good that both my parents are Slovene, so that we talk together in Slovene, as well as in English. I'm not certain whether I have learnt everything according to the curriculum for the sixth stage. This is simply because I don't have the same basis as the Slovene children who attend elementary school here. This is particularly true of the grammar, which was particularly emphasised at the Summer School. When one gets acquainted with a particular country, one must, with the help of other people, get into the swing of the everyday language. I shall keep up my knowledge of the written Slovene language by writing to the other young people whom I met in Kranj. Of course I have a "live" school of the Slovene language with my relatives."

Mirko Pelicon, Italy: "I came to the Summer School in order to learn how to express myself better in Slovene. It's a very good thing if one knows another language apart from Italian, in my case Slovene, which I have been learning since I was a little boy. One should read as much as possible at home while the Summer School is going on. First you have to get a good general knowledge of the language, and only then specialize in particular spheres of interest. Meeting new people is the nicest thing. The teachers were very kind to us. It might have been possible to organize, once a week, some extra classes in the afternoon for those pupils who would want to attend."

Ann Albert Leigh, U.S.A.: "My grandparents on my mother's side speak Slovene. I read "Prosveta", the newspaper of the Slovene National Benefit Society. If you want to learn a language you have to have a talent for it, and an opportunity for conversation. I suggest that a first-grade textbook be printed in Slovenia for all those wanting to learn the Slovene language. This learner should contain all the basic elements of the language, grammar, vocabulary, historical and cultural background, dialects, etc. I think that audio-visual aids should be included in the Summer School (using a tape-recorder, films, slides). I shall keep up my knowledge of Slovene by means of books and records. I think that the teachers helped me a great deal".

Tanja Vršič, Canada: "I have already been to Slovenia twelve times. My father comes from Pristava near Ljutomer, whereas my mother is from Šentjanž in Dolenjsko. I visited the supplementary Slovene school in Canada for eight years. Every year we had a different teacher. I hope that I will succeed in being able to study at the Faculty of Philosophy of the University of Ljubljana."

Rosemary Bedenjak, Canada: "I'm a student, I like music and sport, and my parents are from Prekmurje. I learnt most of my Slovene from my grandmother, and I attended the supplementary Slovene school, too. I think it would be a good thing if more use was made of everyday situations. More meetings on the street, in the shops, in everyday life. We must first master the simple words which we need. In order to keep up my knowledge

of Slovene, I shall correspond with my two friends Vilijem and Miran from Kranj. I shall also certainly take with me the books we used at the Summer School."

Milena and Marko Plesničar, Australia: "At Melbourne there are supplementary Slovene schools for children of Slovene origin, up to 16 years old. Twice a week we listen to the half-hour radio broadcasts in Slovene, which are given by Helena Vandelak and Ivo Ribar. We also meet other Slovenes at the "Planica" Slovene Club. I would be glad if the Summer School classes were more concentrated during the week, so that on Saturdays the pupils could visit relatives or go places. The teachers are good and explain things well. It's a good thing that they explain Slovene words in Slovene, and only use English by way of an exception." Marko told us that he plays with his brothers in an ensemble; he also writes songs and music. For this reason he wants to acquire a better knowledge of the Slovene language, which is traditional in his family. His group often plays, mainly in Slovene clubs in Australia, both modern and folk tunes, and is received enthusiastically wherever it plays.

Barbara Schober, Austria: "My mother being Slovene, and my father Austrian, I grew up as a bilingual. As I child I used to read a lot of children's books in Slovene. I don't read many of them nowadays, since I have difficulty in reading Slovene texts, and I need a lot more time to do so. As far as the Summer School is concerned, I think that there wasn't a lot of difference between the fifth and sixth grades and the third and fourth. I think it would be a good thing if the time spent on learning grammar were reduced, so that these periods would be more intensive, with greater success being obtained. It would be a good idea to form groups who would have interests in the same field, e.g. music, films and literature. I'd like to come back again to this school."

Robert Lebar, Holland: "Nearly all my relatives live in Slovenia, and I can talk with them in Slovene. Before I came to this school I had never seen a Slovene grammar-book. I think that I haven't learnt enough for my 5th grade class, since there was too little checking of our homework. Maybe it would be bet-

ter if we did our preparation at school and were then free. I wanted to meet more young people of my own age from Kranj, people who weren't visiting the Summer School. I would like to study at the University of Ljubljana, so I wanted to improve my knowledge of the Slovene language."

Angelique Primc, France: "Grandparents are still, frequently, the ones who first teach the children how to play and help them with the learning of a language. Some of my first childhood memories, of my grandparents, are connected with the Slovene language, which sounded so homely then. We meet with Slovenes, too, when we return from our holidays. Then we exchange impressions, and there is no end to the stories we have to tell one another. Although everybody around me speaks French, I still want to refresh and improve my rather poor knowledge of Slovene. Of course, when you start learning a new language, you have, first, to get acquainted with the latter's grammar."

Alfred Breznik, Australia: "If you talk to ordinary people on the street or at the market, you quite forget about grammar; you only want to know the names of the simple, everyday things. Only later do you need to learn the words for abstract ideas. I would have liked it if there had been more about Slovene literature, but not at the expense of the songs. I liked the way that, at some point during every class, we sang a Slovene folk song. Through the melody and tune we learnt new, previously unknown words. Meeting other young people with similar interests certainly helps a lot in the language-learning process. I will practise what I've learnt here this year with my father, when I get home."

Renata Obu, West Germany: "I came to the Slovene Summer School in order to learn the real standard Slovene language. In September I started my language studies here in Ljubljana. At home we only speak Slovene. I visited the Slovene supplementary school for nine years. On Sunday evenings I listen to Marjan Kralj's programme on the radio. I have already read a lot of Slovene books and seen several films. I watch Slovene films on the television, too. I have learnt a lot of grammar at the Summer School, and now I have mastered the de-

clensions and correct pronunciation. On the excursions our guide explained a lot in Slovene. It was interesting to hear the different dialects. We should learn more about the literature. We have a lot of writers and poets in Yugoslavia, and history has shed a clear light on their times and work. I must tell you that I have decided to return permanently to Yugoslavia, my homeland."

The lively sounds of the Third Summer School of the Slovene Language have faded away, leaving us with some new experience. A language course lasting just one month is like a drop in the ocean for a language, particularly a difficult one, as Slovene is reputed to be. All these young people will retain their knowledge of Slovene only if there is continuous encouragement from the homeland, in this or in other forms. The Summer School represents just the start of a process for the preservation of national entity, self-awareness and the strengthening of the most essential nationality roots — and this process requires, to an ever increasing extent, all our united and expert strength, to keep us on the face of this planet.

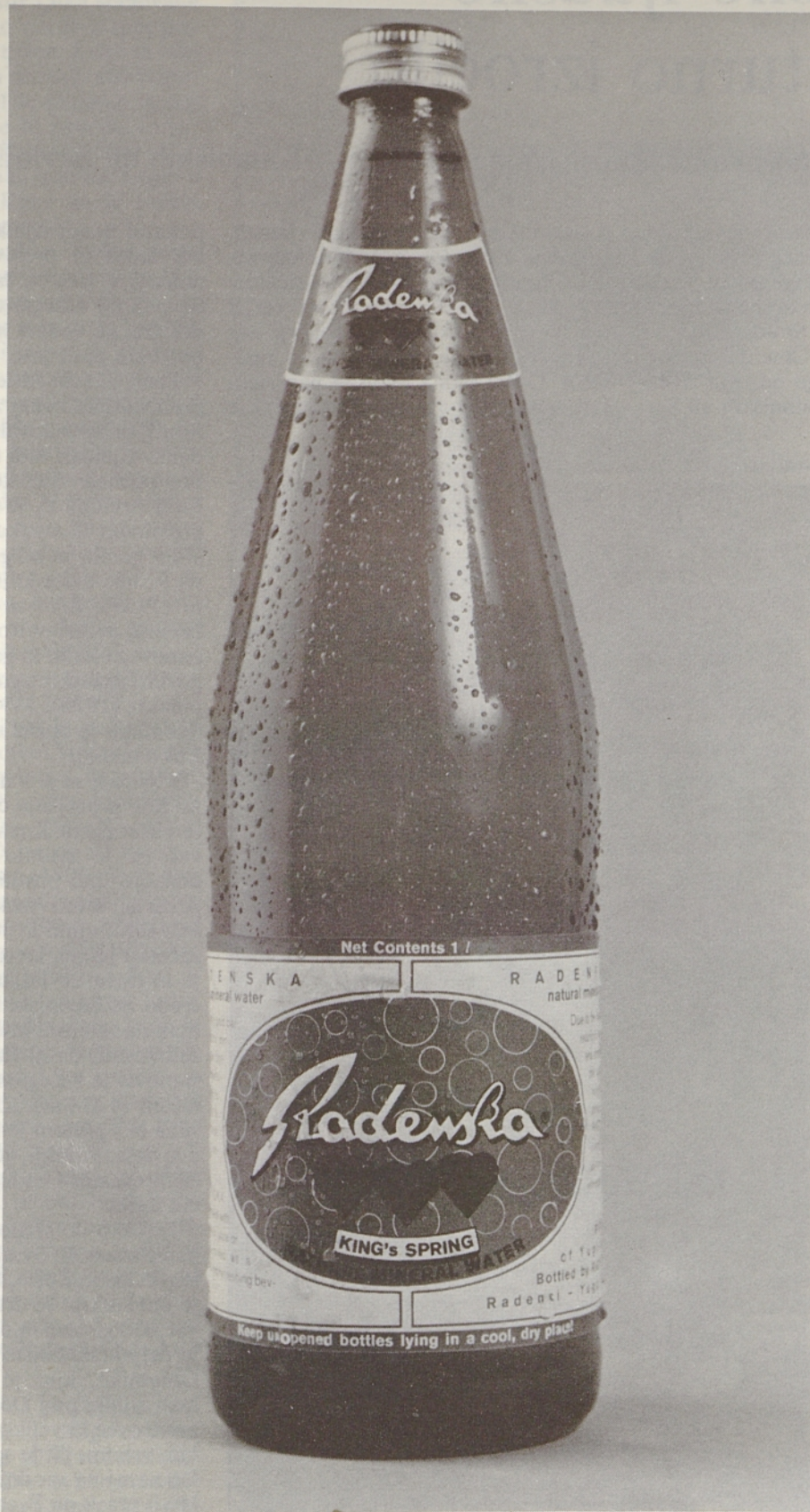
Ivan Cimerman

Srečno '85

 ljubljanska banka

**NARAVA DAJE NAJBOLJŠE
RADENSKA »TRI SRCA«**

Slovensko ljudsko arhitekturno izročilo

Zijalke – naravna zavetišča in shrambe pastirjev v Kamniških ali Savinjskih Alpah

Življenje med pastirji mi je odkrilo marsikaj mikavnega, kar bi mi sicer ostalo še dolgo skrito in neznano. Pred nekaj leti sem postal pozoren na zgodbe pastirjev z okolice Stranj in Stahovice nad Kamnikom. Omenjali so mi, da so še ne tako dolgo od tega živeli pastirji ponekod v Kamniških ali Sa-

vinjskih Alpah kar v zijalkah – jamah, podobno kot nekoč v davni ledenodobni alpski lovci (npr. v Mokrici in v Potočki zijalki). Sprva nisem verjel tem zgodbam, ko pa so pastirji kar vztrajali, sem se odločil, da to raziščem. Odšel sem z mlajšim pastirjem Janezom iz Črne v gore in tam mi je

pokazal nekaj zijalk, v katerih naj bi bili živeli in prebivali ovčarji nekaj tednov v letu v času poletne paše. Seveda pa tudi po tako prepričljivem dokazu še vedno nisem prav zaupal besedam pastirjev.

Pozneje sem zasledil o teh naravnih prebivališčih nekaj zapisov tudi v literaturi, pripovedovali pa so mi o obljudenih zijalkah tudi alpinisti, ki so dobro poznali vsak kotiček naših gor. Med prvimi, ki je omenil v svojem popotnem dnevniku pastirska zavetišča v gorah, je bil graški profesor Boris Režek, avtor knjige *Stene in grebeni* (1959). Živo se spominja zasilnih bivališč ovčarjev Robanov Joža iz Robanovega kota, ki ga poznamo po njegovih Pastirskih zgodbah s Solčavskih planin (1978). V še neobjavljenih Spominih je opisal samotnega pastirja Luko takole:

»Nekdaj se je v naši Veži pasla vsako leto precejšnja čreda ovac. Več let je pasel pastir Luka. Ko njega ni bilo več, se je zvrstilo še nekaj drugih, pozneje smo pustili ovce v Veži brez pastirja, samo vsak teden enkrat je kdo šel k njim. Proti koncu maja ali v začetku junija, ko se je ozelenilo drevje in trava do Police, je odšel Luka s čredo na Savinjski rilc in čez Medvedjak na Jelenski hribc. Čredo je moral zadrževati, da ni šla prenašlo naprej, stanoval je v Legarski zijalki pod Turničem (1234 m). Zijalka je velika in suha in s plotom je imel razdeljeno na dva dela. Prednji, večji je bil za prenočišče ovcam, v zadnjem kotu je stanoval Luka.

Nekako do srede julija so ovce popasle travo do Svinjskega rilca čez Jelenski hribc, Špice, Lukežev graben, ki je imel takrat še drugo ime, Macesnovec, Dolgi plaz in do Krede. Od tu jih je peljal čez Lejšto (polico) na gornje Omatnike, kjer je pastir stanoval v mali zijalki pod Devicamo. Ko so popasle ovce še veliko zelenico pod Velikim vrhom, jih je speljal spet čez Lejšto nazaj na spodnje Omatnike in čez Hudi prask na Brezovec.

Ko so ovce popasle tudi v Brezovcu, jih je speljal čez Slatino, ki se je takrat imenovala še Slanica (baje so tam pridobivali sol), za par dni še v Jeruzalem, potem pa na Pode in septembra jih je spustil na Stan v Kotu. Kvatrni teden (okrog 25. septembra) so ovce ostrigli in prodali, tuje pa oddali last-

Zijalka na Veliki planini

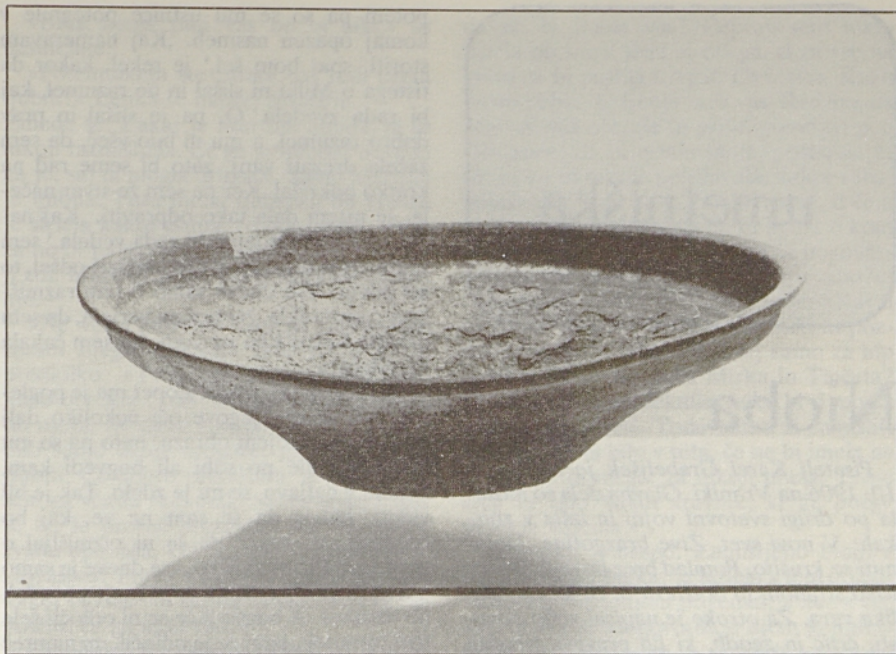
nikom. Tako je paša za eno leto v glavnem končana.

Neko leto je pastir Luka stanoval v Legarski zijalki. Ko mu je hlapec prinesel hrano za en teden, Luke ni bilo doma. Drugi teden mu je hrano prinesel spet, a je našel še prejšnjo nedotaknjeno. Doma je to povedal in za slutili so nesrečo. Šli so ga iskat in ga našli mrtvega na mali trati raz Legar v Lukežev graben. Kako ga je zadela smrt, niso mogli ugotoviti...«

Odlomek iz spominov Robanovega Joža nedvomno potrjuje, da so pastirji res živeli v jamah po več tednov. Žalostni konec zgodbe o pastirju Luki pa tudi kaže, v kakšni samoti je prebival ovčar v gorskem svetu, zvemo pa tudi o vzrokih, zakaj so ovčarji prebivali v zasilnih prebivališčih v razmerah, ki nas spominjajo na davne dni ledenodobnih lovcev v naših gorah. Ker se je moral pastir iz tedna v teden seliti z ovcami za boljšo pašo, si je moral poiskati zasilno bivališče kar v gorah v jamah. Takšna zasilna prebivališča pa so bile stalne točke, kamor so se ovčarji vračali vsako leto, kadar so pasli po odročnih gorskih pašnikih.

Naj nazadnje še omenim pripoved Avgusta Pečovnika iz Luč v Zgornjesavinjski dolini, ki mi je poleti 1978 pripovedoval o svojem stricu Lovru s Podveže v Podvolovljeku. Ta je bil več let za pastirja pri kmetu Moličniku. Pasel je v letih 1900–1928. Na pašo je bil namenjen za zavetje ovcam, manjši, blizu vhoda je rabil kot spalnica in kuhinja, saj si je pastir iz kamnja sezidal tudi preprosto ognjišče. Pred zijalko je bil večji ograjen prostor, imenovan mouznek. Tukaj je ovčar molzel ovce, mleko pa porabil za svojo prehrano. Ležal je ovčar na vejah rušja, čez te je pognil odejo, sešito iz ovčjih kož. Mislimi smemo, da so na podoben način prenočevali tudi ovčarji drugod po Grintovcih, ko so za nekaj ur zadremali v zijalkah, globoko v osrčju vršacev.

Zijalke – bivališča pastirjev so postala mikavne tudi za druge raziskovalce. Tako so leta 1980 raziskali kamniški jamarji zijalko na koncu doline Lučke Bele na robu Dleskovške planote tik pod opuščeno planino Stare stale, približno 1550 m visoko v Kamniških Alpah. Blizu vhoda so našli kamnito ogrado, o kateri so domnevali, da je rabila pastirju za ležišče. Arheolog, ki jih je spremljal, je odkril pod plitvim humusom veliko število razbitih kosov keramike. Zraven leži-

Posoda, najdena v votlini na Veliki planini (foto: Carmen Narobe)

šča je imel ovčar verjetno ognjišče, o čemer je mogoče soditi po ostankih oglja, ki so jih tam našli.

Ostanke razbitih posod pa so našli v zijalkah naključni obiskovalci, kakor tudi raziskovalci že mnogo prej. Na Veliki planini nad Kamnikom, približno 1500 m visoko, naletimo v Dovjji griči na zijalko, v kateri naj bi bili prebivali »dovjji možje in žene«. Ta mitična bitja nadnaravne velikosti naj bi dolgo let živela v jami. Pastirji so se jih bali, vendar niso z njimi živeli v sovraštvu, ker so se od njih marsikaj naučili. Ko so pred nekaj leti arheologi raziskali to jamo, so tam res našli ostanke posod, ki so jih rabili morda že prazgodovinski železnodobni prebivalci ali pa srednjeveški pastirji. Letos pa so v bližini te zijalke odkrili jamarji še drugo, manjšo, v kateri so prav tako našli ostanke glinatih posod.

Seveda pa bi bilo zmotno misliti, da so v vsaki zijalki, kjer so našli ostanke posod, prebivali pastirji. V nekaterih so samo shranjevali posode ali pa so jih rabili za shrambe, saj so te jame ponavadi bolj hladne kot pa je zrak zunaj. Naključje je botrovalo odkritju zijalke na Lepi glavi. Leta 1964 sta se dva planinca v nevihti zatekla v neko zijalko na sedlu med Petkovo njivo in Šraj peskom v Lepi glavi (v bližini je planina Korošica). Votlina je na severni strani Lepe glave, odkoder je izjemno lep pogled na venec gore nad Petkovo njivo. Planinca sta z začudenjem ugotovila, da nista bila prva gošta v zijalki, na tleh sta našla mnogo ostankov razbitih posod, ki jim je poznejša analiza prisodila več kot štiristo let starosti. Ko smo pozneje z arheolo-

gom obiskali to jamo, smo se lahko prepričali o velikem številu kosov posod pa tudi o pravi namembnosti zijalke, saj so prvotno mislili, da so v jami pastirji tudi prenočevali.

Še lepše presenečenje je pripravila naključnemu obiskovalcu zijalka na planini Dolga njiva (1550 m) v bližini Krvavca, ko je leta 1973 zašel v to jamo. Ko se je študent razgledal po prostoru, velikem približno 10 m², je tam našel še dobro ohranjen glinast vrč, star več, kot štiristo let, kot se je to ugotovilo nekaj let pozneje. To je doslej eden najbolje ohranjenih primerkov pastirske posode, ki so jo odkrili v zijalkah v Kamniških ali Savinjskih Alpah. Čeprav smo pozneje naleteli še na več mikavnih zijalk in tudi »podvesov« (abris), kjer so živeli pastirji, kot na primer v Mokrici, Kalcih, Šraj pesku itn., nismo doslej še nikjer našli tako dobro ohranjene posode kot je vrč iz Dolge njive. Vsekakor pa dosedanja uspešna odkritja spodbujajo k novim raziskovanjem. Za prihodnje leto pripravlja Inštitut za slovensko narodopisje Znanstveno raziskovalnega centra Slovenije akademije znanosti in umetnosti ekipo, v kateri bo tudi arheolog in ki naj bi na eni izmed opuščeni planin v Kamniških ali Savinjskih Alpah poskušala odkriti ostanke nekdanjih bivališč pastirjev in njihove kulture.

umetniška beseda

Nioba

Pisatelj Karel Grabeljšek je rojen 18. 10. 1906 na Vrhniki. Glavna dela so nastala po drugi svetovni vojni in izšla v zbirkah: V novi svet, Žive brazgotine, Dolomiti se krušijo, Pomlad brez lastovk, Most, Med strahom in dolžnostjo, Bolečina, Velika vera. Za otroke je napisal vrsto povesti, črtic in zgodb, ki jih preveva izreden smisel za humor in odlikuje preprost, lep jezik.

Roman Dolomiti se krušijo je prevedel v češčino František Benhart, njegova dela so prevedena tudi v ruščino, poljščino in srbohrvaščino.

Zbrana dela je izdala leta 1975 Partizanska knjiga v petih delih.

Odlomek, ki ga objavljamo, je iz romana »Nioba«, ki opisuje veliko kmečko družino, mater z osmimi otroki, kot simbol vztrajanja na zemlji, da jo ohrani rodovom.

Zamislil se. Lenki je hotela še nekaj povedati, a se ne more spomniti, kaj je nameravala reči. In jo zopet zanaša v preteklost, siloma se trga iz nje. Zdaj je Lenka tu, tisto, ko ji je Ivan povedal, da je Milka razdrla, pa je bilo pred šestimi, sedmimi leti, se ji zdi.

»Joj, kako mi je bilo v tistih dneh, ne morem ti povedati,« začne. Ivan je bil tak kakor zamegleno jesensko nebo, ko pričakuješ, da bo vsak čas začelo snežiti, jaz pa... No, saj sem ti rekla, da se ne da povedati. Hudo mi je bilo, ker je bil Ivan tak, to že, še bolj pa so me dajale skrbi, kaj bo napravil. Bo pustil Knezovo in odšel nazaj v Ljubljano? Po desetkrat, dvajsetkrat na dan sem se to vprašala. Ivana pa nisem upala vprašati, kaj namerava. Kako bi mogla s tem drezati vanj, ko je bil tak. Tudi kaj spodbudnega mu nisem rekla, kaj naj bi mu rekla? Tiste dni se je malo govorilo v naši hiši, oba sva se umikala v molk. Ves dan si nisva rekla dvajset, trideset besed, spregovorila sva samo o tistem, kar je bilo nujno. Kaj je on tuhtal, ne vem, kaj sem jaz ves čas mislila, sem ti povedala. Kakor Judje na odrešenika sem čakala, kdaj bo prišel z besedo na dan. A menda bi čakala do sodnega dne, če ga sama ne bi vprašala. Nisem se več mogla premagovati, znorela bi v tistem molku, v tisti negotovosti. Ko je neki večer malo dalj obsedel za mizo – po tistem, ko je Milka razdrla, je ponavadi po večerji koj vstal in odšel v svojo čumnato ali pa v hlev, če je imel tam še kaj postoriti – sem se opogumila in ga kar naravnost vprašala: »To mi povej, Ivan, kaj nameravaš storiti, ko sta se z Milko razšla?« Začudeno me je pogledal,

potem pa so se mu ustnice potegnile v komaj opazen nasmeh. »Kaj nameravam storiti, spat bom šel,« je rekel, kakor da tistega o Milki ni slišal in ne razumel, kaj bi rada zvedela. O, pa je slišal in prav dobro razumel, a mu ni bilo všeč, da sem začela drezati vanj, zato bi seme rad na kratko odkrižal. Ker pa sem že stvar načela, se nisem dala tako odpraviti. »Kaj nameravaš s Knezovim, bi rada vedela,« sem rekla. »Boš ostal na gruntu ali boš odšel, to mi povej. Vse dneve samo o tem razmišljam,« sem rekla. Ne boš mi verjela, da sem drhtela kakor šiba na vodi, ko sem čakala na odgovor.

Ni mi koj odgovoril. Zopet me je pogledal, tokrat so njegove oči nekoliko dalj obvisle na mojem obrazu, nato pa so mu zopet begnile po sobi ali bogvedi kam, nekam v daljavo, se mi je zdelo. Tak je bil videti, kakor da še sam ne ve, kaj bo napravil, ali kakor da še ni razmišljal o tem. O, pa je razmišljal, vse dneve je samo o tem razmišljal, to mi je pozneje povedal, ne tistikrat. A bogvedi če se ni odločil šele tisti trenutek, kdaj se je odločil, mi namreč tudi pozneje ni nikoli povedal. »Ostal bom, mati, vsem hudičem navkljub,« je rekel z nekim čudno globokim glasom, kakor da si ga je iztrgal iz dna prsi. »Ostal, tudi če nimaš gospodinje?« sem rekla tiho, ker me je v grlu tako stisnilo od ganotja ali bogvedi od česa, da sem komaj spregovorila. »Tudi brez gospodinje, saj ste še vi pri hiši,« je odgovoril. »Stara sem in ne vem, koliko bom še zmogla,« sem mu dejala. »Kolikor boste zmogli, boste zmogli, oba bova napravila samo to, kar bova zmogla,« je rekel. »A napravila bova vse, kar bova zmogla, vsaj jaz,« je še dejal. S tolikšno trmo je bil pri tistih besedah prežet njegov obraz, da se mi je zdelo: ta se ne bo umaknil, pa če pridejo s puškami in topovi nadenj. Skrbelo me je samo, če bo zmogel. Saj veš, moje roke so bile slabe, zavedala sem se, da si kaj prida z mano ne bo zmogel. »Nekaj časa ti bom že pomagala,« sem rekla, »potem pa si boš moral poiskati gospodinjo.«

Na to mi ni odgovoril, še bolj se je pogreznil vase, kakor je že bil pogreznjen. A meni se je kamen, ki mi je ležal v prsih, vseeno olajšal. Samo da bo ostal, drugo se bo že uredilo, je igralo v meni. Ko bo pozabil, kar ga je doletelo pri Krošljevih, ko bo bolečina splahnela, se bo ogledal tudi za gospodinjo, za ženo, sem si prižgala upanje. Ne vem, v dolgem življenju z njim, z Martinom, z vašim očetom, sem se neopazno nalezla njegovega duha, četudi se za njegovega življenja, tega nisem zavedala, ni mi udarjalo na dan. Kaj se tako ženeš za to Knezovo, sem mu ničlikokrat rekla in se mi je zdelo, da sem tudi mislila tako. Po njegovi smrti pa je tisto, kar je vsajal vame, vzkliklo z vso rastjo. Knezovo, pa Knezovo, pa Knezovo. Nisem mislila nase, bog ve, da ne, kako težko mi bo, če bom ostala sama, če ne bom imela nikogar, ki bi mi v boleznih postregel, ne, ni mi bilo mar, kako bo z mano, pravzaprav se na to še spomnila nisem. A tudi na Ivana nisem pomislila, da mu bo morebiti težko, ker se je odločil za grunt, namesto da bi si izbral lažje življenje, da ga najbrž še zmeraj boli zaradi Milke, da mu bo samemu pusto na gruntu. Da bo le ostal, bo že kako, si bo že kako uredil, sem si mislila. Saj sem rekla, Knezovo, pa Knezovo, pa Knezovo.«

Lenka se je med njenim pripovedovanjem čudno spremenila. Sedi in poslušaj, kakor da je mutasta. Katerikrat se Knezovki celo zazdi, da ni več živa, samo njeno podobo vidi na stolu. A ji še kar pripoveduje. Tudi če bi bilo res, da pripoveduje mrtvi podobi, bi ne nehala, in če bi podoba ugasnila, bi pripovedovala stolu, saj ne more vsega tega nenehoma zapirati vase.

»Ivan je delal za dva,« se sliši. »Joj, kako se je fant vrgel v delo, ne morem ti povedati. S pravo ihto. A ne s tako ihto kakor prej, ko se je zaletaval in popuščal, zdaj je tista ihta nenehoma plamenela v njem. Drugače tudi speljal ne bi. Knezov voz je bil še zmeraj bolj parižar kakor kravji voziček. Zemlje ni bilo dosti manj kakor takrat, ko nas je oče vpregal. Samo Razori so za nekaj časa odpadli, namesto Plešivca pa so nam naložili Veselo goro. Ta je bila še več znoja kakor Plešivca, vse je bilo treba na novo začeti. Ljudi pa nisi dobil in jih nisi. Kdo pa še hoče delati na kmetih? V prejšnjih časih, pred vojno, so se težaki na cesti ponujali, posebej Knezu, se reče Martinu, ker ni skoparil s pijačo. Tudi nekaj let po vojni si še koga dobil, ljudje še niso tako silili v mesta, v fabrike, kakor silijo danes. Ko pa je Ivan prevzel, je bil tak, ki si ga lahko najel, bela vrana. Samo na Merlaško in na Merlaka sva se z Ivanom še lahko zanesla, ker je Merlak prestar, da bi silil v mesto, a zemlje je pri hiši premalo, da bi preživljal številno družino. Tudi so otroci še premajhni, najstarejši je šele sedaj odrasel šoli, da bi se stara mogla oddahnuti. Saj veš, da se je Merlak oženil šele pri štiridesetih, ker mu stara ni hotela prej prepustiti posestva, meni luč, tebi ključ, je govorila. Merlaška je bila skoraj vsak dan pri nas, kaj malega so pomagali tudi otroci, Merlak pa je prišel pomagat samo kdaj pa kdaj, ob največjem delu. Kaj se je to poznalo, na Knezovem gruntu bi bilo potrebnih vsak dan deset rok in še več. Zato je fant moral delati z ihto, vsak dan bi mu lahko srajco ožela. Pred enajsto nikoli ni legel, mnogokrat pa je vlekkel tudi do polnoči. Zjutraj pa že s svitom na nogah. Mnogokrat me je resno zaskrbelo zanj, saj se bo uničil, sem si rekla, ne enkrat, ničlikokrat. On, oče tvoj pa: Premehke roke je imel. Ne vem, ali me nalašč draži ali je tako hudoben. A prej ni hudobije nikoli pokazal, vse drugo si lahko pričakoval od njega, le hudobije ne. Vpregel nas je brez prizanašanja, a ne iz hudobije, zato, ker ni šlo drugače. No, saj sama veš, kako je bilo in kakšen je bil.«

Lenka pa še zmeraj taka, kakor da ni živa, z ničimer je ne more izzvati, da bi dala še kako besedo iz sebe, da bi tako vedela, če jo njeno pripovedovanje zanima ali ne, če jo poslušaj ali pa ji misli begajo bogvedi kje. Včasih se dalj časa ne ozre na stol, takrat se ji zdi, kakor da Lenke ni več v sobi, ko pa vnovič pogleda tja, vidi, da še zmeraj sedi.

»Morebiti ti tega, kar ti pripovedujem, ni kaj prida mar,« reče. »V Ameriki živite drugače, zato imate druge skrbi, kakor jih imamo mi. A ker si prišla in vprašala po Ivanu, ti moram povedati, kako je bilo. In naposled, saj si Knezova, ali ne? Skupaj sta rastla. Od osmih otrok, kolikor sem jih rodila, živita samo še vidva.«

Pomolči, nato pa spet nadaljuje:

»Na zunaj je ostal Ivan tak, kakršen je bil v prvih dneh po tistem, ko sta se z

Milko razšla, s tisto meglico na obrazu, morebiti tudi z bolečino v srcu, obraz sem videla, v srce mu nisem mogla pogledati. Nekaj časa sem se tolažila, prebolel bo, pa bo spet tak, kakršen je bil nekdanj. Saj se spominjaš, kakšen je bil, ko je preživljal počitnice, ko ga je oče priganjal, da je imel fant mnogokrat krvave žulje na rokah. Mar mu je bilo. Z drugimi vred je vstajal, z drugimi vred legal. Ni bil megla, mila Jera, kar vesel fant, ali ne? Nekoliko zamišljenejša si ga že včasih videla, a nikoli vase zaprtega, še manj zlomljenega zaradi utrujenosti, ker ni bil dela tako vajen, kakor smo ga bili drugi. Klepetav res nikoli ni bil, a tudi molčeč ne, še kake vesele se je rad znebil. Po razdoru z Milko pa kakor da veselih besed sploh več ne pozna, kakor da jih nikoli ni poznal. Še če ga je kdaj malo čez mero zvrnil, se ni razzivel, ob takih primerih se je še bolj pogreznil vase.«

Obmolkne. V duhu ji zalebdi Ivanov obraz, tak, kakršnega je v tistih tednih in mesecih dan za dnem gledala. In ji je, kakor ji je bilo takrat. Na Lenko kar pozabi. Ivana sliši, sliši njegove težke stopinje, o bog, tako težko prej nikoli ni hodil. Po glavi ji tolčejo. Koj bo večerja, koj, hoče reči, kakor ga je mnogokrat pozdravila, ko je prišel zvečer z njiv ali s tiste njegove Vesele gore. Potem se zopet spomni Lenke, z njo govori, ne z Ivanom.

»Takega ga nisem mogla gledati,« znova dé. »Nekoč sem mu rekla: ‚Pa bi pustil, Ivan, če ne moreš.‘ Osuplo me je pogledal. ‚Kaj ne morem?‘ je nejevoljno, skoraj režeče vprašal, kakor bi hotel reči: Kaj režete vame, pustite me pri miru. Zmedla sem se. ‚No, delati na gruntu,‘ sem rekla, a sem se koj popravila: ‚Ne, nisem mislila na delo, hotela sem reči, če ne zmoreš tega življenja in vsega. . . Vidim, nisi srečen in ne boš srečen, če boš ostal na Knezovem,‘ sem dejala. ‚Jaz pa te ne morem gledati takega,‘ sem nadaljevala. V prejšnjih časih se Ivana nisem bala, kakor sem se nekdanj Martina, namreč reči mu kaj takega, za kar sem vedela, da mu ne bo všeč. Tistikrat pa sem se tudi Ivana zbal. Da me ne bo razumel, da bo zarezal name, kakor je včasih Martin. Pa ni zarezal. Nekaj časa sploh ni nič rekel. Nato me je pogledal s takim pogledom, kakor me ni še nikoli. ‚Ne bom srečen, če bom ostal na Knezovem,‘ je ponovil moje besede. ‚Povejte, ste bili vi srečni?‘ me je vprašal. ‚Na Knezovem,‘ je pribil. ‚Z očetom.‘ Vedela sem, kaj je hotel reči. Oče ni prišel po ženo tja pod Gorjance, po gospodinjo je prišel, po delavko. Kakor da bi bilo to tolikanj pomembno. Na kmetih je že tako, da je ženska možu bolj potrebna kot gospodinja in delavka kakor kot žena. Toda ko sem postala gospodinja na Knezovem, sem bila tudi Martinova žena. Osem otrok sem rodila, pa ne bi bila srečna!«

»A kaj ste Ivanu odgovorili?« vpraša Lenka. Mrtva podoba je nenadoma zopet oživela. Najbrž jo je to, kar je nazadnje povedala, bolj zanimalo kakor prejšnje. Otroci so zmeraj zvedavo opazovali, kako je bilo med njo in Martinom, med materjo in očetom, najbolj pa Lenka.

»Kaj naj bi mu odgovorila drugega, kakor sem povedala tebi,« reče. »Z vami sem bila srečna, vsaka mati je srečna ob svojih otrocih.«

»Pa ob očetu?«

»Brez njega tudi vas ne bi bilo,« se nasmehne.

»Potemtakem ste zaradi nas tudi očeta ljubili?« Lenka še naprej sprašuje.

Zmede se. Zakaj je Martina ljubila, ni še nikoli razmišljala. Če ga je ljubila? Seveda ga je, saj ni mogla drugače. Samo Martina je ljubila. Tista njena ljubezen do Hanza je sfrlela kakor slama. Ni bila prava. Hanza ne bi mogla imeti rada vse življenje, se ji zdi. Martina pa je imela rada vse življenje.

»Ne vem, morebiti sem ga ljubila tudi zaradi njega samega,« reče po kratkem premolku. »Tvoji oče je bil. . . ne vem, kako bi rekla. . . nisi mogel biti ravnodušen do njega, ne čutili z njim. Zdi se mi, da je bilo samo dvoje mogoče: ga sovražiti ali ljubiti. Če dobro premislim, se mi zdi, da sem ga včasih tudi malo zasovražila, kadar je bil le preveč brezčuten do vas, kadar Ivanu oponaša, ker je zapustil grunt. Je to sovraštvo? Pravo sovraštvo že ne, bolj jeza kakor sovraštvo, saj ne moreš človeka sovražiti, če ga imaš rad.«

Umolkne. Kaj govori? Lenki o tem ne more pripovedovati, njena hči je, njen otrok. Pred svojimi otroki jo je bilo zmeraj sram. Lahko se je z Martinom vpričo njih skregala, nežnosti mu pred otroki ne bi mogla pokazati. Od sramu bi zgorela, če bi jo poljubil vpričo otrok. Hvala bogu, da te nevarnosti ni bilo. Kolikokrat pa jo je sploh poljubil?

»Srečna?« se povrne k prejšnjemu pogovoru. »Z vami sem bila srečna. Srečna še v tistem, ko sem trepetala za vas, ko sem se bala, da bi se vam kaj hudega zgodilo, ko sem z vami prenašala bolečine, če ste bili bolni, ko sem bdela ob vaših posteljah. Z vsakim otrokom, ki sem ga rodila, je rastla moja sreča. Ko pa sem vas zgubila, tudi tebe in Ivana sem napol zgubila, mi je bilo, kakor da sem sama umrla, kakor da so mi z vsako smrtjo iztrgali kos srca. Ne da se povedati, kako mi je bilo. Kolikokrat premišljam o tem. In ko tako premišljam, si včasih rečem: Joj, koliko gorja bi mi bilo prihranjenega, če ne bi imela otrok. Pa se kar zdrznem ob taki misli, kakor da mi bo srce prebodlo. Kakor da nekdo steguje roke po vas, da bi mi vas ukradel. Saj več, kako smo vas včasih strašili pred cigani, ko ste bili še majhni, samosrajčniki, češ da vas bodo odnesli v tistih umazanih bisagah, če se jim ne boste skrili. Da ne bi imela otrok,

da ne bi imela vas? Čeprav sem hudo trpela ob smrti tega in onega, si za vse na svetu ne bi pustila iztrgati jih iz srca. Kako pusto bi bilo življenje brez vas. Recimo, da Martin, vaš oče, ne bi prišel pome tja pod Gorjance, da bi ostala sama, postarala bi se; in ko bi takole poležavala, kakor sedaj poležujem, kdo bi se zmenil zame, o čem bi premišljevala, ko pa ne bi imela o kom premišljevati, s kom bi se takole pogovarjala, kakor se sedaj pogovarjam s tabo?«

Zopet se vznejevolji sama nase. »Kaj ti to pripovedujem, ko si sama mati in poznaš te stvari,« reče. »Si kdaj samo za hip zaželiš, da ne bi imela Mirka in Tinčeta? Joj, kakšno sem bleknila, kako bi si mogla kaj takega želeti. Toda lahko si zamisliš, kako pusto bi bilo v tebi, če ne bi imela ne enega ne drugega, za nikoli imela. Tvoje srce bi bilo kakor travnik, ki ga požge poletna vročina.«

Zmanjka ji besed. Zamišljeno blodi z očmi po sobi. Nekaj je hotela s tem dolgoveznim govorjenjem povedati, a ne ve več kaj. O Ivanu sta govorili, o njem je hotela nekaj reči, povedati, a je tako na široko razpletala, da se ji je nit skrotovičila. Srečna? Zakaj jo je vprašal, če je bila srečna? Nekaj mu je morala reči, da jo je tako vprašal. In se spomni, kaj je hotela povedati.

»Vidiš, Ivan ne bi imel te sreče, nikoli ne bi imel otrok, če bi ostal na Knezovem. Delal je, se gnal, da pa bi se ogledal za ženo, za gospodinjo, tega pa ne. Kakor da je to nagnjenje za zmeraj ugasnilo v njem. Sam bi ostal. Ko pa bi jaz umrla, bi bil še bolj sam. A še z mano je bil sam. Kaj pa pomeni mati odraslemu sinu? Še dolgčas mu ne more pregnati, saj se ne more tako pogovarjati z njo, kakor bi se pogovarjal z ženo, četudi bi z njo govoril samo o vremenu. Dokler je otrok majhen, mu je mati vse, z leti pa se vse bolj odteguje od nje. Še pri delu se Ivan ni mogel tako pomeniti z mano, kakor bi se z ženo, kaj še, da bi mu pomagala preganjati skrbi. Sam je bil. Od suše požgan travnik. Z obraza sem mu brala, kako mu je. Ni bil srečen in nikoli ne bi bil, če bi ostal na Knezovem. Zato sem mu rekla, naj pusti grunt in gre nazaj v Ljubljano. A takrat je še menil, da bo zdržal, zato me je zavrnil: Ste bili vi srečni? Tudi če niste bili, ste ostali na Knezovem, niste mogli drugače. Tudi jaz ne morem. To je najbrž hotel reči.«

Stanovi na Veliki Planini

vaše zgodbe

Srečanje v Kanadi

Življenje v samoti zahodne Kanade se je zame izteklo v juniju 1959. leta. Kakšen teden za mano je priromal v Toronto še brat Vinko. Iz samote sva odpotovala še pravi čas, kajti bivanje v neskončnem miru je načenjalo notranjo spokojnost, ki ji pravimo tudi prisebnost. V tisti »pravi svet« naju je vlekla nuja, v njem so bistvene sestavine ljudje.

Skupaj sva pričela življenje v velikem mestu in nenadoma so postali pomembni načrti za bodočnost. Sprememba okolja je imela na naju prav gotovo velik vpliv. Človek je družabno bitje in naravno je, da začne razmišljati in ukrepati v skladu z vplivi določenih dejavnikov. Ljudje najinih let so mnogo razmišljali in načrtovali, midva z bratom pa sva kmalu zdrknila v začarani krog.

Oba sva se vpisala na univerzo. Ta jesen je minila mirno. Naslednje leto sem bil globoko zakopan med knjigami. Trideseto leto sem si bil naložil na pleča in vse je bilo v najlepšem redu.

Toda – neko pritajeno hrepenenje ali želja po »urejenem življenju« se je vse bolj pogosto prikradlo v misli. Morda je igralo pomembno vlogo prav bivanje med za možitve godnimi dekleti, nekaj pa moram kriviti tudi psihozo med študenti, ki je prevladovala ob misli: »Kakor hitro bodo diplomirali, se bodo poročili!«

Pod temi vtisi sem tudi sam pretehtal svoj položaj in bil prisiljen uskladiti želje z resničnostjo. Vendar nisem mogel odstopiti od starih, prekaljenih stališč, zasidranih na enostavnih temeljih. Dejal sem si:

»Seznani se s Slovenko, ki se je rodila in odraščala v Sloveniji!«

Zaradi takega enostranskega pristopa nisem mogel resno jemati prijateljstev z dekleti. Hkrati pa je bil položaj zelo preprost, saj daleč naokrog ni bilo ženskega bitja, slovenskega porekla, primernega po letih, da drugih otežujočih okolnosti sploh ne omenjam!

Tako sem prišel do zaključka, da je najboljše ostati sam. Ob tem zaključku sem spraval del svojega življenja v najlepši red ter zajadril v toplo poletje leta 1960.

Bili so časi, ko sem resnično začel verjeti v popolno samostojnost: Biti sam, nevengan, študirati! In ni niti dekleta, ki bi se mu zganilo srce ob misli name. Bil sem varen!

Pa vendar se je prav v tistem času brez moje vednosti, izven mene samega, odlo-

čala moja bodočnost. Starejši ljudje so v mojih mladih letih vzdihovali: »Taka so božja pota!«

V gimnazijskih letih do 1950. leta sem imel sošolca, s katerim sva obiskovala isti razred. Poznala sva se le toliko, kot je to v navadi pri mladih ljudeh, ki trgajo hlače v istih klopeh, drugače pa nimajo mnogo skupnega. Tudi maturirala sva v istem letu. On je potem študiral elektrotehniko, jaz pa agronomijo. Kasneje sem odšel v svet in nanj pozabil.

Leta 1959 pa sva se srečala v Torontu. Tudi on je priplul čez veliko lužo.

Kasneje je dobil službo v Montrealu, kjer je že od leta 1957 živel mena namenjena življenjska družica.

Temu nekdanjemu sošolcu je bilo sicer zelo dolg čas v najlepšem kanadskem mestu. Naših ljudi ni poznal. Živel je sam. Zato se je zelo rad vračal v Toronto ob veselicah, na piknike ali shode.

Nekoč mi je ob takem srečanju razodel, da se misli oženiti, potem ko mi je že v pismu omenil, da ima namen »obabit se«. Tako je pač zapisal, zmeraj je imel smisel za humor.

Novica je bila zame nekaj popolnoma novega in nenadnega, saj ni nikoli govoril o prijateljici in stikih z njo, ki jo je poznal še iz srednješolskih klopi.

Bilo je res, tudi meni se je zdela znana, a sem si govoril: »Le od kod naj jo poznam? Morda sta že davno resno mislila.«

Midva sva bila pač le bežna sošolca in nič več! Novica, da bo kmalu zaplaval v mirne vode, me ni preveč vrgla s tira. Še vedno sem bil zadovoljen z odločitvijo, da ostanem sam.

Minila sta dva meseca in spet sem prejel pismo iz Montreala. »Ker imaš avto, nas pridi počakat na avtobusno postajo. Ne bo ti žal!«

Ta moj sošolec pa se res zna najavljati na obisk! Razmišljal sem, če naj grem ali ne. Radovednost pa mi ni dala miru, in tako se je začelo.

Prvega julija 1960 sem se, nevednež, osemnajst dni pred svojim tridesetim letom, podal na pot iz Guelpha, kjer sem študiral v 100 kilometrov oddaljeni Torontu. Tam naj bi me pričakal sošolec s »presenečenjem«.

V starem delu Toronta se je v tistih letih tiščala k vrsti novih zgradb stara, dvonadstropna hiša. Pročelje ji je gledalo na ulico, ki se je imenovala Queen Street. Ta del mesta je bil vse prej kot lep, saj je pozneje, po trinajstih letih, izginil v hitrem razvoju ontarijske metropole.

Prispeli so. Razumljivo je, zakaj smo zašli v preprosto ukrajinsko restavracijo, saj je sošolec povedel tja svojo družbo iz avtobusa. K njim sem prisedel kasneje, kot smo se dogovorili.

Bila je vsestransko presenečenje.

(Danes, štiriindvajset let po tistih usednih dogodkih, je povsem brez pomena tista ukrajinska klobasa z zeljem, ki smo jo vsi z užitkom pospravili, prav vsi, razen prelepe M.)

Človek ne more presojati značaja nekoga, ki ga je komaj srečal. V trenutku pa je soočen z njegovo zunanostjo in tistim delom notranjosti, ki seva iz duše skozi oči.

Globoke, velike, jasne oči, zagrnjene s prozornim zastorom, skozi katerega so pronicale na dan dobrota, poštenost ter odkritosrčnost! Vedel sem, da takšne oči

obstajajo, da so, a le zato, ker sem vanje zrl.

Na sebi je imela preprosto poletno obleko, ki se ji je naravnost bogato, celo razkošno podajala. Srečal sem se z ženskim bitjem, ki je bilo izredno-usklajeno. Že ob skrivnem pogledu nanjo mi je zaplala kri po žilah.

Ko smo vstali od mize, se mi je zazdela neresnično bitje. Vitka in skladnih, gladkih oblik elegantnega kipa, ki ga je sklesal najboljši mojster. Njene grudi – kot bi jih dopolnil, potem, ko je pretehtal popolnost svojega dela.

Njen pogled si je utiral pot iz s svetloplavimi lasmi okrašenega obraza. Bil je odprt, šolski, skoraj vprašujoč.

V trenutkih, ko so se vsa ta dejstva, misli in občutki valili vame, nisem razmišljal o svojem »privilegiranem samskem stanju«. Ta pojem je v tistem trenutku v meni zamrl.

»Ta mora biti moja!« sem zakričal v razbolelem srcu, čeprav sebe še nisem upal videti na sliki z njo. Upanje se mi je zazdelo – brezupno. Govoril sem si: »Nikdar, dragi moj! Ti in tako nežno, premlado dekle!

Lepe sanje se bodo razblinile ob prvem pogovoru. Dan ali dva bosta minila in vrnil se boš v tisto kamnito sobo v Guelphu, kjer te čaka siva stvarnost in – knjige.

V meni je rasel nemir, občudovanje in želja... ne po dotiku, njenem dotiku, pač pa po prijaznem pogledu in zagotovilu, da me ne zaničuje.

Toda tega ni izražala, bila je predobro vzgojena, vedela je, da mora biti korektna do mene, do drugih. Bil sem le eden iz množice, ki jo je oboževala.

Kolikšno je upanje, da si pridobim njeno pozornost, da se prerinem med njimi v ospredje? Širno je morje in predaleč sem od varnega otoka.

Žalostna in obupna so bila moja samotna premlevanja.

A vendar se niso tako končala. O tem bi lahko napisal roman. Ni še minilo pol leta.

Do Božiča sva se morda videla trikrat, in že sva se zaročila. Natanko leto dni po prvem srečanju sva se poročila!

Tujina se je spremenila. Še vedno neprijazna in hladna je bila, vendar dovolj rodovitna za najine načrte.

D. J. Božič
Doll. des Ormeaux,
Quebec, Kanada

Na lovu za zlatom, bakrom in uranom

Franc Lovko iz Krške vasi na Kočevskem o sebi

Med pustolovskimi duhovi, ki jim nemir v krvi in želja po spoznavanju sveta in slava po drznih odkritjih niso dali miru, je tudi Jože Lovko iz Kočevja. Poleg mladeniške prešernosti, ki še vedno veje iz njegovih besed, mu je trdo življenje zarisalo v obraz odločne gube. Ko začne pripovedovati, se mu v očeh prižigajo hudomušne iskre, ko se spomni vsega prestanega, ko je zastavil vse svoje najboljše mladeniške moči, da bi opravil zadano nalogo: »V svet sem se napotil 1950. leta. V Kanado sem jo mahnil, saj je takrat ta dežela slovela kot obljubljeni, polna možnosti za dober zaslužek. Kot rudar sem se zaposlil in polnih 28 let vrtal in kopal za različne firme, ki so iskale zlato, baker in uran na Aljaski, Grönlandu in v Britanski Kolumbiji.

Radi so nas imeli, Slovence, to drži. Kamorkoli smo prišli, so nas cenili kot zveste in marljive delavce. Bil sem med tistimi, ki so bili v prvi ekipi, ki je odkrivala nova nahajališča rud. V dežju in snegu, ob soncu in vetru, poleti in pozimi smo hodili in se vozili po krajih, kamor največkrat še ni stopila človeška noga in kjer je bilo komaj kaj sledu o ljudeh. Navadil sem se živeti v divjini, naučil sem se vsega, kar moraš vedeti, da prebiješ na mrazu, ki reže do kosti, ko moraš delati tudi pri minus 40 stopinj Celzija in celo več.

Najtrša dela smo opravljali v eskimskem kraju UMANAK, kjer sem prebil na ladji, ki nam je bila za hotel, osem mesecev. Bili smo pionirji pri iskanju bakra, 3000 čevljev pod zemljo smo vrtali za njim v rudniku, ki se je imenoval Black Angel. Zgoraj je tulil veter pri minus 50 stopinj, pod zemljo pa je padla temperatura na nič do minus pet stopinj. Voda v ceveh je bila morska, da ni zmrznila. Osemnajst fantov nas je rilo po teh peklenskih rovih, črnih kot hudič, dva Slovenca sva bila med Kanadčani in Danci. Vrtali pa smo tudi na površini gora.

Delali smo za švicarsko firmo HELISWISS in na delovišče so nas vozili s helikopterji. Naša naloga je bila, da s poskusnimi vrtinami ugotovimo, kolikšna je količina rude in kje tečejo glavne žile. S helikopterjem smo spustili na skalno polico leseno ogrodje in ga pritrdili s klini v skale, ter s svedri odkrušili štrline, da smo lahko postavili vrtalni oder. Od prve etaže, pod katero je bučalo ledeno mrzlo morje, so vodile do druge, tretje lesene lestve, vpete v skale. Po jekleni vrvi smo se pripeljali z nekakšno sežežnico z drugega hriba na hrib, kjer smo vrtali ter skrbno shranjevali vzorce vrtin, ki so jih kasneje analizirali v laboratorijih in nam odrejali, kako bo potekalo naše nadaljnje delo in če se vrtina splača.

Veselo smo vriskali in proslavljali, če smo naleteli na bogato žilo, ki je pomenila dober zaslužek za vse. Švicarska firma HELISWISS nas je kar dobro plačevala. Bali so se le, da kdo zboli in ga bodo morali poslati v bolnišnico, ki je v teh krajih ni. Vsi, kar nas je bilo, smo si morali

pred odhodom dati odstraniti slepiče, z našim zdravnikom vred, saj nismo smeli tvegati, da se nam slepič razlije v tisti divjini, kjer bi ne bilo časa za pomoč in zdravljenje.

Ladja, na kateri smo živeli, je šla na pot iz Vancouvera nekaj mesecev pred nami, bila je ledolomilka in morala je sama utreti ledeno pot do Umanaka.

V tem mestecu živi okrog 2500 prebivalcev, od teh večina Eskimi, ob njih pa več kot 5000 zvestih psov, ki jih uporabljajo za vprege v saneh. Sani so polarni taksi. Z njimi smo se vozili tudi na lov na karibuje in srebrne lisice. Sodelovali smo tudi pri lovu na tjulnje.

Nekoč, leta 1971 je bilo, nas je prišel obiskat tudi danski kralj, saj je Umanag del stare danske kolonije, in z njim smo se tudi rokovali.

Zaslužek je bil dober, če računam, da je bila hrana in pijača zastoj. Po 10 ur smo delali, vseh sedem dni v tednu in tako zaslužili po 4000 dolarjev na mesec. Dodatke smo dobili za težavno delo, vremenske neprilike, naložili pa so nam tudi visoke norme, ki smo jih morali dosegati.

Šest mesecev je tam polarni sij, pol dan, pol noč, nobenega poletja, sam led in sneg,

pa se zakoplješ v rudo in pozabiš na zabavo in veselje.

Podobne razmere so bile tudi, ko smo delali na Aljaski, ki je še vedno privlačna zaradi svojih skritih žil zlata. Ej, kje je že vse to... Zdaj sem invalidsko upokojen in z ženo Sandro živiva v Kanadi, v Sardisu, B. C. S Slovenci se shajamo v slovenskem društvu v Vancouveru. Tristo nas je, med njimi mnogi veterani, ki smo marsikaj naredili za razvoj Kanade, pa tudi na svojo domovino nismo nikoli pozabili in prispevali za razne akcije ob različnih priložnostih, kot so bili potresi ali poplave... Od leta 1950 je minilo 23 let, ko sem spet prišel v Kočevje k bratu Jožetu in njegovi ženi Ivanki na obisk, danes pa se pri njiju spet po dvanajstih letih. Rojen sem sicer v Krški vasi, a pri bratu sem kot doma. Žena je iz Vojvodine, srečal pa sem jo pred dvanajstimi leti v Krški vasi in odtlej voziva skupno barčico... Rad lovim ribe v Yuconu, tudi po 1000 milj daleč greva z avtomobilom. Odlična kuharica je, in kadar ustrelim losa, pripravlja okusne jedi.

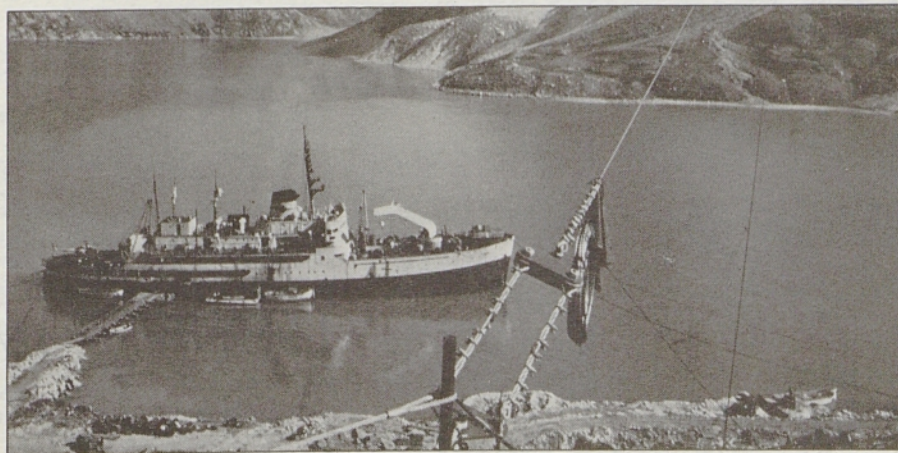
Zdaj brata Franc in Jože Lovko z ženama hitra na odkrivanje Slovenije, zlasti Dolenjske in na obiske k sorodnikom: v Krško vas, Krško, Brežice, Kostanjevico. Ogleдали so si tudi Primorsko, Kras, Gorico in čudovito Sočo, tudi del Štajerske so videli. Vse te lepote srka Franc vase, da je še drugim lepo ob njem. Koliko vsega mora človek nadomestiti, ko ga spusti tujina iz omamnega objema, ko se upokoji, potem ko ji je mož v najlepših letih posvetil ves svoj zlati rudnik zdrave moške moči.

Ivan Cimerman

Lovkovi na obisku v Matici. Z leve: Franc in žena Sandra, njegov brat Jože z ženo Ivanko.

Bivalna ladja, ledolomilec, kjer so živeli delavci v času raziskovanj v Umanaku. Desno žičnica za transportiranje nakopane rude s pobočja gore.

kovinotehna

VAŠ POSLOVNI PARTNER. DOMA IN V TUJINI

AVTOMONTAŽA Tovarna gospodarskih vozil in opreme danes zaposluje v svojih 8 (osmih) proizvodnih tovarnah okoli 2400 ljudi in svojo dejavnost zaokroža s Skupnimi službami za vse proizvodne enote ter s samostojno Zunanjo trgovino.

Proizvodni program AVTOMONTAŽE, je osredotočen na gospodarska vozila, vendar je okrog tega programa v zadnjih letih z priključitvijo vrste tovarn zrasel še dodaten izbor sekundarne proizvodnje.

AVTOMONTAŽA bo čez dve leti praznovala 50-letnico od kar je začela najprej z proizvodnjo karoserij za osebne avtomobile DKW, nato pa takoj še isto leto s kovinskimi karoserijami za avtobuse. Neprekinjen razvoj in vzpon podjetja je zagotavljal AVTOMONTAŽI vodilno mesto med domačimi proizvajalci karoserij in avtobusov in zato je danes več kot 100 sodelavcev aktivnih na razvojnih nalogah, ki naj zagotovijo našim kupcem sodoben in ekonomičen proizvod.

Na področju avtobusnih karoserij in celih avtobusov je današnja kapaciteta tovarne okoli 1000 avtobusov letno in te karoserije so grajene na šasijah ali pa z mehanskimi deli naših partnerjev. Najvažnejši je domači partner TAM (Tovarna avtomobilov in motorjev Maribor). Na šasijah in z elementi TAM so grajeni predvsem primestni, linijski in turistični avtobusi. Zahodno nemška družba MAN – München je drugi največji partner s katero AVTOMONTAŽA sodeluje v proizvodno tehnični kooperaciji že dolga leta in gradi na šasijah MAN razne vrste avtobusov za svetovno tržišče, poleg tega pa za potrebe domačega trga težke mestne solo in zglobne avtobuse z šasijami Avtomontaža in mehanskimi deli MAN. Naslednji zanimiv partner je SCANIA kjer se sodelovanje razvija na skupni prodaji in proizvodnji na švedskem in bližnje-vzhodnem trgu.

Poleg samih karoserij in delno šasij proizvaja AVTOMONTAŽA tudi skoraj vso avtobusno opremo in zato lahko dobavlja avtobuse v različnih oblikah in seveda v razstavljenem stanju. Okna, sedeži, vrata, lopute in podobni deli so vse izdelke domačih tovarn in prav tako grelci, ki so zajeti v posebnem programu proizvodnje industrijskih grelcev v dolgoletni kooperaciji z Zahodno Nemško firmo WE-BASTO.

Zelo zanimivi so ostali programi, ki teko v dislociranih tovarnah in sicer kamionske nadgradnje različnih vrst od standardnih do specialnih aplikacij, pa kontejnerske nadgradnje za najzahtevnejše potrebe mobilnih elektronskih centrov, komunikacijskih centrov itd. Gozdarstvo, zemeljska dela, prevoz mehkih lahkih materialov, prevoz prehrabnenih odpadkov in drugi specialni prevozi vsi najdejo v proizvodnem programu AVTOMONTAŽE svoje mesto in je prav zato proizvodnja elastična in prilagojena posebnim zahtevam kupcev.

Posebno tovarna proizvaja specialne surovine iz vroče komprimiranih lesov za najvišje zahteve lesne industrije ter popoln asortiman dopolnilnih delov za tekstilno industrijo. Asortiman dopolnjujeta še posebni proizvodni enoti za specialno ležajno opremo in nestandardne in ne serijske vrste vijakov, ki obe pokrivata s svojimi izdelki široko tržišče.

Danes vozila AVTOMONTAŽE vseh vrst vozijo poleg Jugoslavije še v mnogih drugih deželah kot so Egipt, Poljska, Danska, Švedska, Jordan, Sirija, Oman, Kuvajt, Irak, Gambija, Gana, Etiopija, Kolumbija, Dominikana in v manjših količinah še drugje.

AVTOMONTAŽA v zadnjem času širi svojo aktivnost na tehnično asistenco in prenos know-howa in želi s svojimi partnerji razviti čimpopolnejše sodobne oblike sodelovanja.

tovarna gospodarskih vozil,
trgovina in servis motornih vozil

Ljubljana, Celovška c. 180, tel. 557-151, 556-455
telegram: Avtomontaža-Ljubljana, telex: 31443 Ama yu, p.p 167
TOZD – Zunanja trgovina n.sub.o. (BOAL – Foreign Trade)
61000 Ljubljana, Celovška c. 32, P.O. Box 167
Telephone: (061) 323 444, 312 048, 315 169, 310 907
Cables: Avtomontaza Ljubljana
Telex: 31399 YU AM

naši
po svetu

ŠVICA

Planika ob zaključku desetletja

Lastna hvala, cena mala, pravi slovenski pregovor. Če pa te seveda hvalijo drugi, potem si to prav gotovo zaslužil. Tako je tudi z društvom Planika Winterthur. Deset let se že njeni člani zbirajo, že deset let organizirajo športne in družabne prireditve, ko pa so prireditve mimo, se vprašajo, kako je bilo in kaj bi bilo še treba storiti, da bi bilo še bolje. In tako je prav. Zato je Planika Winterthur zaslovela kot dober organizator, pa ne le pri naših ljudeh, ki žive v Švici, temveč tudi med Švicarji. Ni torej naključje, da je veliki švicarski koncern Sulzer izbral prav Planiko Winterthur, da s kulinaricnimi specialitetami zastopa slovenska in jugoslovanska društva na prireditvi, ki jo je Sulzer organiziral ob 150-letnici svojega obstoja. V soboto 29. septembra se je na velikem prireditvenem prostoru trlo ljudi, iz Planikinega šotora so se razširjale prijetne vonjave, sami so vse pripravili, sami so pekli in zabeležili so rekorden čas za rekordno število izdelkov. To so povedali udeleženci te jubilejne prireditve, o kateri je pisalo tudi dnevno časopisje.

Nič čudnega torej, da ni nihče brundal, ko je bila pred vrati že zopet nova zadolžitve. In treba je bilo pohiteti, kajti le teden dni po Sulzerjevi prireditvi je bila na vrsti tradicionalna Planikina vinska trgatve, te pa se udeležujejo člani vseh slovenskih društev. Ekipa iz Švice in prijateljska ekipa iz domovine sta si podali roke.

Ob poskočnih zvokih orkestra EKIPA in napolnjenem plesišču se je z vinsko trgatvijo zaključilo delovno leto, minilo je deset let naporov in premagovanj težav, s katerimi se je soočala tudi Planika. Rezultati dela in močna delovna ekipa sta zagotovilo, da se bomo še vnaprej prijetno zabavali na marsikateri Planikini prireditvi.

Breda Stepič-Cechič

KANADA

Modna revija v Hamiltonu

Tradicionalna modna revija v Hamiltonu je tudi letos pritegnila številne gledalce, ki so do zadnjega kotička napolnili dvorano društva Bled v Beamsvillu, v soboto, 27. oktobra 1984.

Poleg oblačil modne trgovine Burzio Rainbow Fashions, ki vsako leto sodeluje pri tej prireditvi, so fantje in dekleta predstavili še športna oblačila trgovine Frill Seekers ter kvalitetne izdelke slovenskih tovarn Angora, Rašica, Almira in Novotéks, ki jih je društvu Bled priskrbela slovenska gospodarska zbornica s posredovanjem Slovenske izseljenske matice. Prireditve si je poleg drugih imenitnih gostov ogledala županja mesta Mississauga Hazel McCallion, ki je bila izredno navdušena nad kvaliteto in kroji slovenskih oblačil.

Oblačila iz Slovenije so bila vsekakor posebnost letošnje modne revije v Hamiltonu. Zamisel organizatorjev, da bi pokazali slovenskim rojakom, kako se oblačijo naši ljudje v domovini, je naletela na lep odmev publike. Istočasno pa se jim je ponudila priložnost, da so izdelke slovenskih proizvajalcev pokazali tudi Kanadčanom.

Koordinator letošnje modne revije je bila Angie Gričnik, ki je skupaj z Edijem Kodarinom vodila program. Kot modeli so nastopili Aleš Kodarin, Ivan Krušič, Matjaž Nedeljko, Dorothy Recek, Doris Česen, Rick Farkas, Andrea Krušič, Vesna Maruzin, Lori Pinter, Karmen Spiler in Tina Spiler. Poleg okusne koreografije je treba pohvaliti tudi izbor glasbe in artistično opremo odra.

Modna revija na taki kvalitetni višini je zahtevala precej priprav in resnega dela mladincev, kakor tudi članov odbora, ki so se izredno potrudili, da je prireditve tako lepo uspela. Vodja pripravljalnega odbora je bil tudi letos Franc Marič, pomagali pa so mu še Marija Marič, Amalija Stadler, Alojz Lesica, Franc Stadler in Ivan Krušič.

Na tej prireditvi je društvo Bled predstavilo tudi novo Miss Slovenija Hamilton. Lanskoletno lepотно kraljico Carmen Spiler je letos zamenjala prikupna Doris Česen.

Cvetka Kocjančič

O prvem življenjepisu Louisa Adamiča

Prva zaokrožena knjižna podoba slovenskega ameriškega pisatelja Louisa Adamiča, ki jo je napisal njegov brat **France Adamič** in je izšla pri

Prešernovi družbi v Ljubljani, je vredna, da o njej spet pišemo, ker bo pač še nekaj časa edina monografija o Adamiču človeku, pisatelju in izseljencu – podpiratelju narodnoosvobodilnega boja v Sloveniji in Jugoslaviji. Kot vemo, oblikuje **dr. Henry A. Christian**, profesor na Rutgers State University v Newarku, N. J., že nekaj let prvo literarno-znanstveno knjigo o življenju in delu našega velikega rojaka, vendar na izid te veliko obetajoče biografije še vedno nestrpno čakamo.

Delo Franceta Adamiča v Sloveniji zaenkrat (v osmih mesecih, odkar je izšlo) ni doživelo kakšnega večjega odmeva in tudi nobene resnejše kritike. Ko to gledamo iz Kanade ali iz Amerike, se nam zdi, da redni recenzenti ne vedo, kaj bi s to knjigo. Tisti redki, ki sem z njimi v osebni zvezi, mi skušajo dopovedati, da je največja pomanjkljivost knjige v tem, da bralec nikoli ne ve, kdo mu govori s posameznih strani: Louis Adamič sam, razni predavatelji s številnih simpozijev o Adamiču, ali pa pisatelj oziroma sestavljalec knjige. To je delno res. V tekstu niso navedeni viri, pripoved(i) o dogodkih iz tega ali onega Adamičevega obdobja največkrat nima(jo) narekovajev, pa čeprav so pripovedovalci različni in gre povečini za dobesečne ponatise odstavkov iz različnih Adamičevih knjig (in v različnih slovenskih prevodih).

Poznavalci Adamičevega literarnega opusa vse to vemo in nas ne moti, čeprav bi pričakovali ob sklepu knjige seznam uporabljenih tiskov. Na Slovenskem pa povprečni bralec tega menda niti ni opazil, saj je naš slavni ameriški rojak zanje še vedno (in kljub izidu nekaterih prevodov) velika novost. Navsezadnje je imel France Adamič tudi nalogo, da bi kar se da poljudno približal svojega brata čim širšemu krogu slovenskih bralcev, saj je bila knjiga namenjena stalnim naročnikom popularne letne knjižne zbirke. Potemtakem je mogoče neznanstveni pristop biografa opravičiti in se zadovoljiti z navedbo njegovega spodrsjlaja.

Na noben način pa ta stvar ne bi smela povzročiti tako dolgega kritičnega molka o pohvalni izdaji Prešernove družbe in njenega urednika (pobudnika te knjige) Ivana Potrča. Zakaj pa drugi niso že zdavnaj napisali kaj »boljšega«, če se jim France Adamič ne zdi dovolj »literarno-zgodovinski«? Dejstvo, da je Amerikanec Carey McWilliams napisal prvo knjigo o Louisu Adamiču že leta 1935., na Slovenskem pa je moral čakati na ta dogodek še skoraj nadaljnjih petdeset let, tudi nekaj pove o tamkajšnjem resnejšem zanimanju za njegovo življenje in delo. Sicer pa so ustne pripombe domačih »kritikov« povsem

jalove, ker jih pač še nihče ni izpovedal v tisku.

O knjigi Franceta Adamiča sem še vedno mnenja (po vseh teh mesecih branja ali vsaj listanja po njej), da precej dostojno predstavi pisatelja »Vrnitve v rodni kraj«, »Smeha v džungli«, »Vnukov« in »Moje Amerike«, tudi svojemu rodu zvestega Slovenca iz časa zadnje velike vojne. Zgodba njegovega življenja je zbrana v razgibanih prizorih, ki se vtisnejo človeku v spomin. Posebno vrednost ima prikazano gradivo iz Prvega poglavja, kjer seže avtor iz Adamičeve rojstne vasi in domačega družinskega okolja tja do odhoda v Ameriko in do nastanka uspešnice s privlačnim naslovom »The Native's Return«. Ta del je mogel napisati samo slavljenčev brat. Prava novost knjige je tudi v tem, da prinaša ob svojem sklepu skoraj polne podatke o raznih spominskih obeležjih v počastitev Louisa Adamiča doma v Sloveniji in v Ameriki. Skoraj polne, pravim, ker manjka npr. prvi Adamičev simpozij, ki so ga organizirale Progressivne Slovenke Amerike – z znano rojakinjo Josephine Zakrajšek na čelu – v Clevelandu na dan 15. maja 1977.

Knjiga je namenjena predvsem Slovincem v domovini, zato je razumljivo, da poudarja in obširno obdela vse, kar je Adamič dobrega storil za svojo staro domovino, za naš okus v svetu pa se vse premalo ukvarja z Adamičevimi neprecenljivimi zaslugami za svet priseljenec v severni Ameriki. V ta svet spadajoče knjige, kot sta npr. »From Many Lands« in »What's Your Name«, pa še Adamičevi bilteni (in pod. delo), so tako komaj omenjene. V vsaki nadaljnji izdaji bi slovenskim bralcem doma prišel prav tudi obsežnejši opis tega pisateljevega velikega dela, saj je bil v svojih zrelih letih predvsem »Amerikanec slovenskega rodu«.

Fotografski material, ki spremlja besedilo te knjige, pa žalost ne bo založnici v slavo: reprodukcije so pod vsako kritiko, to pa jemlje tako dolgo pričakovani knjigi vsaj polovico ugleda, ki ga sicer zasluži. Če se je tehnični urednik že lotil teh dragocenih fotografij, bi se moral ozreti po papirju boljše kvalitete. »Poljudnost« menda še ne pomeni takšne cenenosti.

Kljub svojim pomanjkljivostim so »Spomini in pričevanja o življenju in delu Louisa Adamiča« priročna in zgovorna knjiga, ki bi jo naj imel v svoji domači knjižnici tudi vsak naš izseljenec.

Ivan Dolenc, Kanada

Vsaj sto »Rojškovih« iz Amerike in Evrope na izseljenskem pikniku v Škofji Loki 1985

V Slovenijo jih pripelje John P. Nielsen (Šešek), ameriški Slovenec in svetovnoznan znanstvenik iz New Yorka.

Njegova pošta me ni prav nič prese-netila. Že nekaj let ga poznam in vem, kako nemilostno ga žene njegova delovna vnema od enega zanimivega projekta do drugega. Loteval pa se je doslej že vseh mogočih stvari, ki navidezno nimajo nobenega opravka z njegovim poklicem metalurga, znanstvenika, iznajditelja, profesorja in strokovnjaka za žlahtne kovine in zlitine.

Napisal je npr. že lepo število literarnih črtic, kozerij in esejev, redno se udeležuje slovenskih ameriških kulturnih srečanj, še vedno piše za slovenski ameriški tisk knjižne recenzije. Kot delovni član in nagrajenec številnih uglednih in poklicnih združenj je vsako leto nekajkrat na poti v evropske znanstvene centre in drugam po širnem svetu – in skoraj vsako leto je vsaj enkrat v Sloveniji, v domovini svojih staršev, ki so kot izseljenci prišli v Cleveland.

Slovenijo in slovenščino pa je vzljubil z vso svojo bitjo. V zadnjih dveh letih mi ob naših prijetnih srečanjih v Kanadi – sploh ne govori več o ničemer drugem...

»Rojškova hiša«

In tako sem potem konec letošnjega poletja zvedel, da je pri ameriškem patentnem uradu registriral svoj sedmi patent, tokrat za nizkokaratne olepševalne zlitine. Čestitam! sem rekel in tudi na to novico o svetovljanskem doktorju Johnu P. Niensenu pozabil – saj je bilo vendar pričakovati, da pri svojih čilih triinsedemdesetih letih ne bo zbežal v pokoj in se kje zasedel ali pa celo zadremal križem rok.

Začudil sem se komaj šele pred nekaj dnevi, ko sem spet dobil njegovo pošto. Bila je to velika zalepka, v njej pa Johnov tiskani bilten z naslovom »Rojškova hiša« (Rojsek Homestead – R-H Newsletter). Tretja številka, za poletje 1984. In ko sem začel prebirati tistih osemnajst informativnih strani, sem presenečen obnemel. V biltenu je na prvem mestu natisnjena podrobno opisana zgodba ameriške priseljenke Ivane (Plevnik) Močilnikar (1885–1948), Johnove sorodnice, za to objavo pa urednikovo oz. pisateljevo sporočilo, da zbira in opisuje (za objavo) življenjepise vseh znanih čla-

nov svojega rodu Rojškov-Plevnikov, in da bo svoje dokončano delo naposled zbral v knjigo, ki bo – in to mu lahko verjamemo! – najobsežnejši slovensko-ameriški rodovnik, kar jih do zdaj poznamo.

Zamisel je torej po svoji razsežnosti podobna delu Alexa Haileya, kajti naš rojak se je v svoji resnosti in odločnosti dokopal že do 200 znanih živečih »Rojškov« v ZDA in še do nadaljnjih 100–150 v Evropi oz. v Sloveniji. Ta obsežna zbirka življenjepisov pa se začneja s prvim Plevnikom, bil je Ivan, ki se je rodil leta 1636 v Spodnjem Kašlju.

Našemu ameriškemu rojaku lahko samo želimo, da bi bil še dolgo čil in zdrav, tako da bo lahko svoje veliko delo iskanja korenin zlahka uspešno dopisal in objavil! Začetek je zelo skrbno izbran in zanimivo napisan. Avtor si je med svojimi zgodovinskimi sprehodi vzel tudi čas za vmesna razmišljanja o naši civilizaciji, o Ivanu Cankarju, in podobnem.

»Rojškov piknik '350'«

S Slovensko izseljensko matico v Ljubljani se je dogovoril, da bo tradicionalni izseljenski piknik v Škofji Loki prihodnje leto tudi »Rojškov piknik«. Ta piknik bo znan tudi še po številki '350', toliko je namreč živečih članov Rojškovega rodu, ob enem pa bo proslavil 350-letnico rojstva prvega »Rojška«, Matija Plevnika iz Kašlja. Na to domače slavlje bo John P. Nielsen pripeljal iz Amerike in Slovenije vsaj 100 »Rojškov«, ki jim bo na izseljenskem pikniku uradno odmerjenih kakšnih 30 do 45 minut posebnega sporeda, drugače pa še štirje dnevi presenetljivih srečanj in skupne zabave v Ljubljani, Škofji Loki in Kašlju.

Svoj slovenski rod pa hoče John proslaviti še drugače. Na svojih obiskih v domovini svojih staršev in bližnjih pa daljnih sorodnikov je imel priložnost spoznati njihovo življenje in posebno še rojevanje mladega rodu. Prišel je do zaključka, da ga njegovo osebno vračanje k dragim narodnim koreninam in raziskovalno delo, povezano z njegovim ožjim rodом v Sloveniji in v Ameriki, zavezuje še za nekaj drugega. Vprašal se je, kako bi lahko on, kot znamenit in premožen ameriški Slovenec kar najbolje pomagal narščaju svojega rodu – in se je odločil.

»Rojškov sklad«

Januarja letos je v Ljubljani pri Ljubljanski banki ustanovil »Rojškov sklad« z vlogo 50.000 ameriških dolarjev. Iz tega sklada naj bi črpali de-

Dr. John P. Nielsen

narno podporo nadarjeni potomci Rojškovih med desetim in dvaindvajsetim starostnim letom, živijo pa lahko v Sloveniji kot drugje v Evropi. Ta sklad je namenjen tudi podiplomskim študentom ali profesorjem metalurškega oddelka na univerzi Edvarda Kardelja v Ljubljani. Obenem naj ta sklad pospešuje tudi slovensko kulturo na splošno.

»Nielsenov sklad«

Obenem je naš znani rojak ustanovil pri isti banki v Ljubljani »Nielsenov sklad«. Vanj je vložil 100.000 ameriških dolarjev. Ta sklad je namenjen najprej talentiranim potomcem iz rodu Rojškovih, prav tako med deseto in dvaindvajseto starostno mejo, ki ži-

vijo v Združenih državah Amerike ali pa v Kanadi. Iz tega sklada si lahko pomaga tudi Slovensko-ameriški kulturni odbor in deli štipendije za pospeševanje slovenske kulture v severni Ameriki.

Iz »Rojškovega sklada« sta bili letos podeljeni že prvi dve štipendiji: eno je dobila Mateja Dimnik, študentka slavistike z ljubljanske univerze, in sicer za študijsko razgledovanje po Londonu v Angliji, drugo pa je prejela desetletna šolarka Manca Ševšek iz Kašlja, ki kaže veliko nagnjenje do matematike – in je zato dobila odgovarjajoči računalnik.

Slovenski dobrotnik iz Amerike pravi sam o »Rojškovem skladu« med drugim tudi tole:

»Moj namen je, da bi se potomci iz 'Rojškove hiše' odločili za akademske poklice in bili uspešni – vedno v ponos Rojškovemu rodu. V bodočnosti pa naj člani tega rodu odigrajo važne vloge tudi v svetovnem merilu.«

Torej spet nič malenkostnega. John hoče, da bi štipendisti njegovih skladov dosegli vsaj toliko kot on. To pa je že veliko in na moč izzivajoče.

Zdaj čakam na Johnovo naslednjo pošiljko. Kaj bo neki spet novega v njej?

Ivan Dolenc, Kanada

BRAZILIJA

Janez Janežič je razstavljal v Sao Paulu

Jugoslovanski slikar Janez Janežič je konec septembra lani odprl v prostorih Društva prijateljev Jugoslavije (Sociedade Amigos da Iugoslavia – SAIUG) v Sao Paulu samostojno razstavo. Med deli je bilo največ motivov iz Istre. Otvoritvi so prisostvovali konzul SFRJ v Sao Paulu Milorad Bosanac, predsednik društva Alexandre Stanic Milat in več kot sto jugoslovanskih izseljencev.

Tamkajšnji kritiki so se o razstavi zelo laskavo izrazili, z njeno otvoritvijo pa se začelja pod vodstvom direktorja Volga Šemna obdobje širših programskih aktivnosti na področju kulture.

Slovesno so proslavili tudi dan republike, 29. november. V počastitev praznika so priredili večer jugoslovanske in brazilske poezije, folklore in narodnih pesmi, odprli pa so tudi skupno razstavo jugoslovanskih in tistih avtorjev jugoslovanskega porekla, ki žive v Braziliji.

Nova uprava Društva prijateljev Jugoslavije namerava organizirati tudi tečaje za učenje slovenskega in srbohrvaškega jezika, ustanovili bodo knjižnico in kinoteko ter se povezali s sorodnimi ustanovami v Braziliji.

Ob koncu razstave so slikarja Janeza Janežiča povabili, da bi razstavljal še v drugih brazilskih mestih, kot sta Santos in Campinas.

Da je razstava povsem uspela, gre nedvomno tudi zahvala tovarnarju Vladimirju Ovci, ki je zanjo prispeval denarna sredstva.

João Miklos, São Paulo, Brazilija

SLOVENSKI KOLEDAR '85 V VSAK DOM!

Letošnji slovenski koledar je presenečenje, ki se ga bo razveselil vsak, predvsem pa rojak, živeč na tujem. Zanimiv je tako po zunanosti kot po raznovrstni, privlačni vsebini. Iz njega veje utrip življenja v današnji domovini, ki se dopolnjuje s sestavki naših rojakov, Slovencev po svetu. Slovenski koledar ima dolgoletno tradicijo, saj ob četrtem desetletju izhajanja nadaljuje izročilo pratik in drugih priljubljenih zseljenskih koledarjev, zlasti Ameriškega družinskega, ki je začel izhajati leta 1915.

Novo bogato težo letošnjemu koledarju dajejo odlični slovenski publicisti, pisatelji in pesniki, znanstveni in politični delavci ter živa beseda naših bralcev.

O ČEM PIŠE SLOVENSKI KOLEDAR '85?

KOLEDARSKI DEL govori o smučiščih, zdraviliščih, pohodništvu, lovu in bogaté ga barvne ilustracije.

Razdelek DOMOVINA piše o

- viziji 8. februarja, rojstnega dne Franceta Prešerna, kot o skupnem občutenju kulturnega zročila Slovencev;

- prvih dnevih osvobodene Slovenije leta 1945;

- temeljih razvoja Slovenije do leta 2000;

- ekonomski analizi gospodarskega razvoja;

- pomenu in oživitvi kmetijstva;

- Kosovu, izseljevanju in velikoalbanskih težnjah

- 400-letnici slovenskega prevoda Biblije;

- nastajanju prve slovenske nacionalne enciklopedije;

- stari Ljubljani, njeni obnovi in ohranitvi;

- 232 medicinskih rokopisih iz davnih časov;

- zgodovini slovenskih diplomatov po svetu;

- pionirju čebelarke kulture, Antonu Janši;

- ohranjanju dediščine s turističnimi prireditvami;

- uspehu Jugoslovanov na olimpiadi v Los Angelesu;

- lovu in živalskih vrstah, ki žive pri nas.

Poživljajo jih barvne fotografije, ki jim sledijo posnetki naših običajev in krajev.

Razdelku SLOVENCİ PO SVETU je beseda o

- 60-letnici organizacije Progressivne Slovenke

- Amerike in o obisku Vide Tomšič in Tilke Blaha

- v ZDA, o prekmurskih tiskih slovenskih

- zseljencev, umetniku v Argentini, Vzajemni

- podporni zvezi Bled, društvih slovenskih

- delavcev v zahodnoevropskih državah, o

- slovenskih iskalcih zlata v Kaliforniji in o

- zemljnih usodah naših po svetu.

LITERARNEM ALMANAHU

se oglašajo s prispevki o živi zdajšnjosti in

občutenju svoje dobe tako izseljenci kot

nekateri priznani slovenski pesniki in pisatelji

natične domovine.

PESMI IN ZGODBE ZA NAJMLAJŠE

so namenjene slovenskim otrokom v tujini in

učiteljicam dopolnilnega pouka slovenščine

ter vsem ljubiteljem klene slovenske besede.

Razdelek ENGLISH SECTION

na si bodo z veseljem prebrali angleško

govoreči bralci, ki žele obnoviti vedenje o

domovini.

Cena Slovenskega koledarja '85 v tujih valutah

je enaka kot lani: ZDA (USA) 6 dolarjev,

Canada 7 dolarjev, Avstralija 6 dolarjev, Južna

Amerika 6 dolarjev, Avstrija 90 šilingov, Belgija

250 frankov, Francija 35 frankov, Nizozemska

4 guldnov, Italija 7000 lir, ZR Nemčija 13 mark,

Švica 12 frankov, V. Britanija 3 funte, Švedska

22 kron. V tej ceni je vračunana tudi poštnina z

navadno pošto. Če niste stalni naročnik

Slovenskega koledarja, izpolnite naročilnico in

nam jo v kuverti pošljite na naslov: Slovenska

zseljenska matica, 61001 Ljubljana,

Dankarjeva 1/II, p.p. 169 Slovenija -

Jugoslavija

SLOVENSKI KOLEDAR

Naročam Slovenski koledar '85, ki mi ga pošljite na naslov:

Ime in priimek: _____

Ulica: _____

Mesto in poštna številka: _____

Država: _____

Podpis: _____

od porabja do čedada

Pomurje – primer dvojezičnega šolstva

Odbor za obeleževanje 25-letnice dvojezičnega šolstva pri pomurskem medobčinskem svetu Socialistične zveze je pripravil ob letošnji obletnici tiskovno konferenco. Udeleženci so najprej obsodili prizadevanja Heimattiensta in reakcionarnih sil na Koroškem v Avstriji, ki so tam ukinili več kot polovico dvojezičnih osnovnih šol – nazadnje pa se jalovo zavzeli za ločitev slovensko in nemško govorečih otrok po šolah. Za razliko od tamkajšnjih prizadevanj po ločitvi je v narodnostno mešanem območju v lendavski in soboški občini prav dvojezična šola prispevala v 25-letih k temu, da med ljudmi ni več razlikovanja in narodnostne nestrpnosti med Slovenci in Madžari. Če bi v tem obdobju obdržali enojezične šole z madžarskim oziroma slovenskim učnim jezikom, bi bila nevarnost asimilacije mnogo večja. Učenci bi imeli manjše možnosti za nadaljevanje šolanja. Zdaj lahko učenci madžarske narodnosti nadaljujejo šolanje kjerkoli v Jugoslaviji, pred leti pa so ga lahko le na Madžarskem ali v Vojvodini.

Poudarili so, da je dvojezično šolstvo v Pomurju sestavni del družbenih procesov in prizadevanj na področju urejanja mednarodnih odnosov. Smotri dvojezičnega šolstva pa sodijo k tistim načelom, ki v praksi uresničujejo sožitje narodnosti z večinskim narodom.

Šolarji uveljavljajo v Pomurju enakovredno oba jezika ne le v šoli, pač pa tudi v vsakdanjem življenju. Tesno so povezani z osnovno šolo v Monoštru na Madžarskem.

Na konferenci so nadalje poudarili, da je dvojezično šolstvo velika pridobitev, da pa bodo morali več storiti za izboljšanje pouka madžarskega jezika na srednjih šolah zunaj narodnostno mešanega območja v Pomurju, za kar se je zlasti zavzel ravnatelj lendavske osemletke Franjo Bobovec. Ravnatelj dvojezične osnovne šole v Genterovcih Laci Ivanec je opozoril, da je treba obmejnim območjem zagotoviti boljše ekonomske razmere, sicer bo izseljevanje iz teh krajev še večje.

Ob 25-letnici dvojezičnega šolstva v

Pomurju lahko povzamemo, da je takšen vzojno-izobraževalni proces na narodnostno mešanih ozemljih v lendavski in soboški občini veliko prispeval k razumevanju, sožitju in povezanosti pripadnikov večinskega naroda in narodnosti – Slovencev in Madžarov, ki so po burnih zgodovinskih obdobjih enakopravno zaživel v novi domovini.

Zbornik rezijanskih pesmi in zgodb

Gledalcem slovenske televizije so ostale v lepem spominu pravljíčne zgodbe Zverinice iz Rezije, ki so našle pot tudi med lutkarje. Malo pa je napisanega in izdanega v 'svetu odraslih'. To vrzel je zapolnil zbornik pesmi in kratkih proznih sestavkov, ki je izšel v oktobru 1984 z naslovom REZIJANSKI AVTORJI.

V zborniku objavljajo avtorji: Gilberto Barbarino, Giovanni Clemente, Aldo Madotto, Rino Chinese, Silvana Paletti in Renata Quaglia. Največ sestavkov so prepesnjene ljudske pesmi in pripovedke. Na ljudsko ustno izročilo se opirajo in z njim navdihujejo Barbarino, Clemente in Madotto, medtem ko ostali trije avtorji opisujejo stiske in spopade sodobnega rezijanskega človeka, navezanega na zemljo svojih prednikov z vso usodnostjo in danostjo, ki se mora z njo spopasti – ob nenehnem boju za kruh in vračanjem na ta lep kos svoje zemlje. Med avtorji izstopa Renato Quaglia.

Ta literatura je napisana v rezijanskem narečju, ki pa se med avtorji razlikuje, saj so doma iz različnih krajev.

Zgodovinska dejstva o pradomovini Slovencev

Koroški deželni muzej praznuje letos stoletnico obstoja. Avstrijsko arheološko društvo je ob tem jubileju priredilo od 19. do 22. oktobra znanstveni simpozij in predavanja na temo: »Halštatsko, latensko in rimsko obdobje v Vzhodnih Alpah« in »Štalenska gora v historičnem spektru«. Simpozij, katerega pokrovitelj je bil avstrijski deželni glavar Leopold Wagner, je imel mednarodni značaj. Sodelovali so arheologi iz Madžarske, Avstrije, Slovenije in drugod. Od slovenskih arheologov so sodelovali: Biba Teržan, Mija Guštin in Tone Knez, ki so predavali o najdbah iz Šmihela pri Pliberku, Tavriskih in njihovi zapuščini v vzhodni Jugoslaviji in o keltskorimskem obdobju v Novem mestu. Arheologija in zgodovina teh območij sta medsebojno povezani z mnogimi skupnimi potezami,

80-letnica slovenskega planinskega društva v Trstu

Slovensko planinsko društvo Trst (SPDT) je že od svoje ustanovitve leta 1904 kot zamejsko društvo ves čas delovalo na narodnoobrambnem področju. Skrbelo je za označevanje kraških poti v okolici Trsta s slovenskimi kažipoti in napisi pred koncem prve vojne in bilo ves čas v boju proti izrivanju slovenskega človeka z zemlje na tem območju, prav tako pa proti potujčevanju v drugih oblikah.

Nenehna budnost v narodnostnem pogledu je pričujoča tudi danes, ko so težnje po asimilaciji bolj zvite in tihe, bolj zahrbtne in tem nevarnejše. Tržaški Slovenci se dandanes bore za globalno zaščito manjšine v Italiji, saj je ogroženost od večinskega naroda na gospodarskem, jezikovnem, kulturnem, socialnem in drugih področjih vedno prisotna.

Plemenit planinec, gornik, ki se utrjuje telesno in duševno v gorah, pa je sposoben pošteno kljubovati tudi kadar gre za kratenje teh osnovnih pravic, med katerimi je za manjšino bistvena ena: »pravica da je sam svoj«. V osemdesetih letih obstoja SPDT je bilo v njem včlanjenih mnogo pogumnih mož, ki so tvegali vse, da se lahko potomci s ponosom ozrejo na to kaljenje slovenskih značajev v gorah.

Slikarji Gorice in Nove Gorice skupaj razstavljajo

Likovni umetniki iz Gorice in Nove Gorice so v Kulturnem domu v Gorici 12. oktobra odprli slikarsko razstavo, na kateri je nastopila tudi folklorna skupina Tine Rožanc, ki praznuje letos 35-letnico delovanja. S tem se je začela kulturna sezona Zveze slovenskih kulturnih društev v Italiji. Svoja dela so razstavljali: Sergio Altieri, Ignazio Doliachi, Luciano Girconcoli, Danilo Jejič, Pavel Medvešček, Cesare Mocchiutti, Fulvio Monaio, Rudi Pergar, Miloš Volarič in že pokojna Sivester Komel in Tina Piazza. To so umetniki, ki so sestavljali skupino »2 x GO«, ki so jo osnovali v začetku šezdesetih let. Tako so bili prav likovni umetniki slovenske in italijanske narodnosti iz obeh držav tisti, ki so kot sosedje po novo prisojeni meji prebrodili nastalo atmosfero in dali možnost za sodelovanje na političnem, gospodarskem, sindikalnem in športnem področju. Umetnine, ki jih ustvarjajo, govorijo v vsem razumljivem jeziku in so tihi most sporazumevanja, razpet prek regionalnih mej.

nove knjige

Ivan Minatti: Prisluškujem tišini v sebi

Prisluhniti Ivanu Minattiju pomeni doživeti več odtenkov enega izmed najpomembnejših slovenskih pesnikov po vojni pri nas. Mirno in ponosno se lahko ozre na prehojeno pot ob svoji šestdesetletnici. Spominjam se, kako je krožila iz roke v roko njegova zbirka, ki jo je izdal 1963. leta »Nekoga moraš imeti rad«, kako je bil blizu ljubezni in lepote željnim mladim in onim iz srednje generacije. Učili smo se o njem v šoli, saj je bil že eden tistih pesnikov, ki so se aktivno borili v narodnoosvobodilnem boju. Vendar je Minatti povsem drugačen od tistih, ki hočejo s pesmijo preobraziti in spremeniti svet. To je razvidno iz izbora partizanskih pesmi iz leta 1963: »Veter poje« in iz ostalih 11 zbirk, ki jih je izdal kot izbore iz prejšnjih zbirk ali pa kot samostojne. Minatti je nežen, tih, razbolel, razigran in silno občutljiv ubesedovalec najlepših vzgibov čustev, razpoloženj, impresij, kot da bi s čopičem nanašal črke, ki se zbrane na papirju zlijejo v neštete odtenke. Mehkoba in sanjavost, jedek posmeh in zgroženost nad atomskim svetom, so sestavni deli tega mozaika.

Njegov pesniški jezik je preprost, pesmi so večinoma rimane. V tem izboru njegovega življenjskega ustvarjanja, ki je na 230 straneh izpovedano v šestih razdelkih, je najboljša, kar je napisal in kar bo pričalo rodovom v antologijah in ostalo kot odsev nečesa tipično slovenskega v pesmih najbolj razviharjenih obdobjih naše samobitnosti.

Knjigo je izdala založba Mladinska knjiga v Ljubljani v 3500 izvodih, stane pa 590 dinarjev.

Mohorjeva založba v Celovcu:

Koroška slovenska poezija – Carinthian Slovenian Poetry

Dvojezična antologija v slovenščini in angleščini, ki je izšla v lepi, bogato ilustrirani opremi pri Mohorjevi druž-

bi v Celovcu, predstavlja pomembno kulturno dejanje. Izšla je kmalu po neuspelem referendumu, ki je hotel ločiti slovensko in nemško govoreče šolarje na Koroškem. Izbor pesmi pa ima vse globlje vsebine, in ni le priča o slovenski prisotnosti in kulturni istovetnosti na koroškem ozemlju. Antologija, prevedena v angleški jezik, bo nedvomno vzbudila pozornost v najširših krogih po svetu in tako premagala označbo manjšinske literature, saj jo bodo neodvisno od kakršnihkoli predsodkov večinski narodi primerjali s svojimi pisci.

V antologijo je uvrščenih štirinajst pesnikov: Jožica Čertov, Janko Ferk, Maja Haderlap, Fabjan Hafner, Milka Hartman, Gustav Januš, Andrej Kokot, France Merkač, Jani Oswald, Valentin Polanšek, Erik Prunč, Karel Smolle, Olga Vouk in Stane Wakounig.

Pesmi so napisali avtorji različnih generacij od Milke Hartman (roj. 1902) do Fabjana Hafnerja (roj. 1966). Spremnjo besedo je napisal Feliks J. Bister, ki je predstavil tudi posamezne pesnike. Knjigi je dodan še zemljevid Avstrije in Koroške z označenimi območji, kjer žive Slovenci. Pesmi je prevedel v angleščino Herbert Kuhner.

Slovenia – Yugoslavia: Your Economic Partner

Center za proučevanje sodelovanja z deželami v razvoju v Ljubljani je izdal v angleškem jeziku 125 strani obsegajočo brošuro. V uvodnem delu Marko Bulc, predsednik Gospodarske zbornice Slovenije, razloži njen osnovni namen. V mednarodni delitvi dela se uveljavlja Slovenija na gospodarskem področju, izvozu in sodelovanju z nerazvitim in razvitim svetom kot dežela velikih možnosti. Natisnjena brošura predstavlja vrsto največjih slovenskih gospodarskih organizacij in njihovih združenj z vsemi najvažnejšimi podatki: glavne dejavnosti, proizvodne zmogljivosti, tehnologija, promet na domačem in tujem tržišču, smeri nadaljnjega razvoja – po različnih gospodarskih vejah, od energetike, metalurgije, kemične in drugih industrij, do agroživilstva, transporta, bančništva in – na koncu – izobraževanja. Pri vsakem poglavju so navedeni naslovi delovnih organizacij, tovarn, ustanov z vsemi podatki o vrstah izdelkov, zmogljivostih in njihovih kooptirantih.

V dodatku brošure so navedeni naslovi jugoslovanskih ambasad, konzulatov in generalnih konzulatov ter trgovinskih predstavništev v tujini, sledi razlaga ekonomskih pojmov (Econo-

mic Glossary), o menjalniškem in kreditnem poslovanju v tujini, o izvozu in uvozu blaga ter oblikah menjave s tujino in na koncu izvlečki iz zakonov o investiranju med nami in tujino in komercialnem poslovanju tujih firm v Jugoslaviji.

Ta zbornik podatkov in ekonomskih dejstev o Sloveniji je lahko dragocen priručnik za vsakega, ki hoče poznati temeljna dejstva o svoji domovini ali z njo navezati komercialne stike.

Brošura je izšla v 3000 izvodih v angleškem jeziku in stane 1500 din. Naročite pa jo lahko na naslov: Research Centre for Co-operation with Developing Countries, Ljubljana, Kardeljeva ploščad 1, P. O. Box 97, 61113 Ljubljana, Yugoslavia.

Društvo slovenskih pisateljev v Avstriji:

Antologija sodelavcev revije »Mladje«

Okrog literarne revije Mladje se že dolga leta zbira vrsta mladih koroških literatov, ki so sredi leta 1983 izdali 50. številko te revije. Ob 90-letnici rojstva pisatelja Prežihovega Voranca pa so se v Društvu slovenskih pisateljev v Avstriji odločili, da bodo izdali v knjigi prozne sestavke sodelavcev »Mladje«, prevedene v nemščino, in jih naslovili z Aufzeichnungen aus Kärnten.

V tej antologiji objavljajo sledeči avtorji: Jože Blajs, Jožica Čertov, Anita Hudl, Mirko Kumer, Florjan Lipuš, Janko Messner, Mirko Messner, Kristijan Močilnik in Janko Pörtisch.

Večina avtorjev obravnava resničnost, s kakršno se spopadajo Slovenci na Koroškem v zadnjem obdobju, ko se bore za svoj jezik, dvojezično šolstvo in temeljne pravice. Vsa besedila so prežeta s to eksistenčno nujnostjo in ponekod polemično poudarjena na račun literarne izpovedi.

Pisatelj nastopa v vlogi narodno-obrambnega buditelja nacionalne zavesti in usodnega trajanja slovenstva v kleščah vseh mogočih stisk in pritiskov. Čeprav je večina besedil obarvana dokaj pesimistično, je morda prav zato spodbuda in poziv k spreminjanju stanja, kar pa ni pisateljeva naloga. Zato skuša v vlogi osveščevalca opozarjati in spodbujati k akciji, ki je lahko socialna, politična in celostna, in kot taka dokument o prizadevanju različnih generacij okoli »Mladja« za iste cilje. Resničnost, s katero se koroški Slovenci soočajo danes, bo tako dostopna demokratično mislečim, nemško govorečim somišljenikom, ki se v Avstriji zavzemajo za slovensko stvar.

materinščina

Ni me sram materinščine

Te dni sem dobil daljše pismo iz Clevelanda. Oglasil se je Jack Tomsic z zanimivim gradivom za nastajajočo knjigo o slovenščini.

Ob koncu pisma pa je dodal tudi zgovorno dogodivščino, kakor nalašč primerno, da jo navedem za uvod v današnjo misel o materinščini.

»Ko so bili izpiti na univerzi,« pripoveduje Jack Tomsic, »me je sin Richard, zdaj profesor dušeslovja, vi imenujete to psihologija, z ženo povabil tja na svoj izpit. Ko je bilo konec, so profesorji govorili med seboj angleško, on pa je z nama govoril samo po slovensko. Pozneje ga je mati, moja žena, vprašala, zakaj je z nama govoril samo po slovensko, saj znava toliko, da se lahko po angleško pogovorimo. Rekel je: Kaj me bo sram priznati, da sem sin slovenskih staršev?«

S tem je povedal tisto, kar sem vam danes želel povedati tudi jaz. Povedal je po svoje in na kratko, jaz pa naj njegovo misel samo še malo razpletem.

Današnji svet je na splošno mali Babilon. Skoraj ni koticčka na zemlji, kjer ne bi bilo hkrati navzočih ali vsaj možnih po več jezikov.

Nekatere države, v Evropi na primer Švica, Jugoslavija, so že na splošno večjezične, ker v njih prebivajo ljudje raznih narodov in raznih jezikov. Pa tudi v krajih, kjer je jezik sicer en sam in enoten, se na vsem lepem lahko oglasi na primer radio ali plošča ali kaseta v popolnoma drugem jeziku. V vseh krajih po svetu pa vsak čas vse mrgoli tujcev, gostov, turistov...

Vse to nas vzgaja k jezikovni strpnosti in spoštovanju vsakega jezika, bom rekel – *tudi svojega*. Dogaja se namreč, da posebno Slovenci na to tako radi pozabljamo. Menda po naravi ali pa po privajenosti zaradi stoletnega bivanja v tujih državnih enotah smo tako pripravljani vsak trenutek preiti na jezik svojega trenutnega sosedu, da se nam je to spremenilo v eno od skoraj že kar neprijetnih značilnosti. In žal ne v pohvalo! Tako se je rado dogajalo celo našim političnim

predstavnikom na Dunaju, pod nekdanjo Avstrijo in Avstro-Ogrsko, ali v Rimu pod Italijo in tudi v Beogradu ni dosti drugače.

Pri tem ni šlo in ne gre zmeraj za razumsko spoznanje, da je treba govoriti v tujem jeziku, če hočem, da me bodo razumeli in da bom tako lažje dosegel tisto, kar s svojim govorom želim doseči. Ne, dostikrat ali kar večinoma se ponavlja stara resnica, da pozabimo na slovenščino celo takrat, kadar je ne samo mogoča, temveč tako rekoč tudi edino mogoča.

Živo nasprotje taki miselnosti so številni drugi narodi; bodisi se zavedajo svoje veličine, razširjenosti ali uspešnosti svojega jezika ali pa so preprosto drugače vzgojeni: v vsakem času in na vsakem kraju ostajajo zvesti svojemu materinemu jeziku in jim še na misel ne pride, da bi se silili z drugim ali se prilagajali družbi drugojezičnih.

Rojaki na tujem imate v tem pogledu bogate izkušnje, saj so gotovo v vaši neposredni bližini tudi zastopniki drugih narodov in jezikov, pa tudi mi doma nismo brez njih. Zanimiv je v tem pogledu stavek, ki ni samo fraza ali šala, temveč skriva v sebi globljo resnico: Govori srbsko, da te razume ves svet! Stavek navajam samo zato, da ob njem pokažem na dve bistveno popolnoma različni narodni naravi. Poskusite namreč namesto besede »srbsko« v tem stavku izgovoriti besedo »slovensko«, pa vam bo šlo gotovo na smeh.

Tu smo torej pri jedru vprašanja. Za temeljno razpoloženje gre, za naravno moško zavest in samozavest o dostojanstvu, o lastni vrednosti, o tem, da je tudi materin jezik del mene.

In sicer vsak materin jezik, naj bo to angleščina ali slovenščina, saj sta kot materina jezika oba v prav posebnem položaju in vlogi ne glede na to, koliko ljudi govori tega ali onega.

Vsak človek namreč s svojo materinščino vpija vase vse več kakor le jezik, potreben za tedanje trenutno sporazumevanje, z njim usvaja tudi stoletno dediščino svojih prednikov, njihov nravni, duhovni, skratka celotni življenjski zakonik, tako rekoč svojo preteklost in svojo prihodnost, svojo pristnost in svojo moč, celega človeka, pa čeprav kot otrok še malo ve o širjavih sveta in duha.

In ravno zato, ker kot otrok s svojo materinščino pijem vse to, moram pozneje kot zrel človek iskreno nastopati v vseh položajih predvsem ali celo samo v materinščini. Samo v nji sem res jaz, ne le kot del družbe, temveč tudi kot njen predstavnik na kakršnem si že bodi področju od vsakdanjega zaupnega pomenka v dvoje pa do besedne umetnine, ki lahko spregovori vsemu svetu.

V vsem tem je tudi skrivnost vseh materinščin: imajo globlji pomen in globljo vlogo; predstavljajo več, kakor se na splošno zavedamo. Če bi ne bilo teh skrivnostnih in težko opredeljivih korenin, bi najbrž že zdavnaj zmagalo golo koristolovstvo in bi se jeziki z manj predstavniki preprosto utopili v morju večjih.

In vendar je ne le v Evropi, temveč tudi drugod po svetu vse polno jezikov, ki živijo naprej in bodo živeli, dokler je jedro govorečih posamezno materinščino notranje zadosti bogato in ponosno na svojo rodovno izkušnjo.

Janko Moder

SEZONSKA

Vsako leto za kruhom gredo,
vsako leto se vračajo;
vsako leto »zdaj zadnjič gremo«,
a šele umirat se vrnejo.

Vsako leto za kruhom gredo,
s sabo pa v srcu nosijo:

S slamo pokrite in vegaste koče
in krpico zemlje – kopicico otrok,
zeleno Goričko in ločje ob Muri
in mline, ki tiho poslušajo klice
gosi, ki se selijo nekam čez Muro
in širo Ravensko s topoli posejano
in mlake z lokvanji
in sanje o lepšem, srečnejšem življenju.

Vsako leto za kruhom gredo,
a šele umirat se vrnejo!

Milan Erjavec

Svet ob Muri, I (1956), št. 1–2, str 70

Antologija prekmurske slovsstvene ustvarjalnosti z izseljensko tematiko

izbor prekmurske slovsstvene ustvarjalnosti z izseljensko tematiko, za kar se Vam že vnaprej lepo zahvaljujem.

Pošljite na naslov:

Mihael Kuzmič

pp 53

61107 Ljubljana, Jugoslavija

Literarni zgodovinarji in jezikoslovci so v dobršni meri obdelali in z raznih strani osvetlili bogato književno produkcijo 18. in 19. stoletja v prekmurščini, ki se je začela po ohranjenih primerkih sodeč leta 1715 z izdajo Temlinovega Malega katekizma. To prekmursko ustvarjalnost, ki sega s svojo bogato tradicijo vse v naš čas, je do leta 1919 strokovno obdelal in dokaj izčrpno obravnaval tekste in njihove avtorje prof. dr. Vilko Novak, ter svoje izsledke izdal v Ljubljani leta 1976 v knjigi »Izbor prekmurskega slovsstva«. V našem stoletju se je prekmurščina kot knjižni jezik počasi ukinjala in postopoma prehajala, se zlivala v današnjo osrednjo knjižno slovensščino. Pojavili so se pisatelji in pesniki, ki so v slovenskem kulturnem življenju prišli na pomembna mesta. V našem času se pojavljajo nova imena prodornih mladih literarnih ustvarjalcev, ki so znani in priznani ne samo v rodnem Prekmurju, ampak tudi v širšem slovenskem okolju. Bogato prekmursko literarno ustvarjalnost v preteklosti lahko danes gledamo kot zaočkroženo celoto, ki je trajala skoraj 250 let in rodila blizu 600 bibliografskih enot.

Prekmurje pa je ostalo kot zemljepisno obrobna slovenska pokrajina tako tudi na obrobju literarnega in zgodovinskega proučevanja izseljeništa, čeprav je ravno to področje zelo zanimivo in plodovito. Mnogi naši prekmurski izseljenci po svetu so radi prijeli za pero in to ne samo v dopisovanju z domačimi sorodniki in duhovniki, ki so pisma objavljali v svojih verskih glasilih. Radi so opisovali svoja izkustva in doživetja v novih, tujih okoljih, kamor so se začasno ali za stalno naselili. Svoje izpovedi, pričakovanja, hrepenenja in domotožje so izražali v vezani in nevezani besedi. Med njimi so bili besedni ustvarjalci večjih in manjših umetniških kakovosti; nekateri so pisali pogosto, drugi samo občasno, pri marsikomu pa je dozorel samo en članek ali pesem.

Ko je leta 1982 izšla Antologija književnosti Slovencev v Severni Ameriki NAŠI NA TUJIH TLEH, ki jo je bila pripravila Jerneja Petrič, sem v njej z žalostjo opazil določeno pomanjkljivost: zajet ni bil niti eden prekmurski rojak ali njegov tekst. Razlog za izpustitev je bil gotovo nepoznavanje prekmurščine, zgodovine

prekmurskega izseljenstva in njihove literature v Ameriki, katere popis je objavljen šele v Slovenskem koledarju 1985, str. 147–154. Da bi to pomanjkljivost v našem poznavanju slovenskega izseljenskega kulturnega življenja vsaj delno odpravil, sem začel izpisovati iz dosegljivih in razpoložljivih ameriških tiskov prozo, pesmi in humor naših prekmurskih rojakov. Ker pa so bili izseljenci v tesni povezanosti s starimi kraji v Prekmurju in se je ta popkovina zelo očitno odražala tudi v publikacijah, ki so izhajale v Prekmurju, sem tudi iz njih izpisal primere z izseljenskega področja in tematike. Prozo sem v celoti prepisal v današnjo knjižno slovensščino, pesmi sem pa pustil v prekmurščini, če so bile v njej napisane. Na ta način sem zbral zajeten kup gradiva, ki bi ga pa rad dopolnil pred knjižno objavo še s tistimi prispevki, ki jih imajo ali poznajo bralci Rodne grude, pri meni pa niso v evidenci.

Prosim torej vse bralce, kateri imate prozne sestavke ali poezijo, ki se nanaša na izseljence iz Prekmurja ali ste jih pa kot prekmurski izseljenci ali rojaki napisali, da mi jih pošljete za objavo. Če imate katerega od prekmurskih tiskov, starejšega ali novejšega datuma, tudi pošljete – original ali kopijo. S tem boste pomagali obogatiti

vaš
kotiček

Prodajam novo, petsobno hišo na Tezmem pri Mariboru, v bližini Marlesovih hiš. Cenjene ponudbe pošljite na naslov: Štefan Knez, Kronetorps. G. 84. A., 212 27 Malmö, Sweden, ali po telefonu: 040-290219.

Prodajam hišo (10 · 11) z delno mansardo v 4. fazi gradnje in z vrtom (240 m²). Napeljane so vse instalacije in centralna kurjava. Oddaljenost 24 km od Ljubljane. Naslov: Vika Magyar, Grosuplje, Adamičeva c. 1/A; telefon: (061)-328-845, interna 22, ali (061)-772-549, od 13. do 19. ure.

Enodružinsko montažno hišo v Radvljici, 7 km od Bleda, ugodno prodajam ali zamenjam. Hiša je podklete na, stoji ob gozdu v mirnem mestnem predelu, dostop po asfaltirani ulici za vsa vozila, parcela meri 500 m². Mirko Kranjc, 61000 Ljubljana, Rimska c. 7A; telefon: (061) 226-563.

Starejšo hišo z vrtom, vsega okrog 9 arov na Senovem pri Krškem z električno napeljavo, vodovodom, trdno grajeno, primerno za obrtno dejavnost, prodajamo. Pismene ponudbe pošljite na uredništvo Rodne grude, Cankarjeva 1, 61000 Ljubljana, pod šifro »Ugodna priložnost«

Prodajam posestvo v neposredni bližini Krškega, površina 30.000 m² in 11.000 m² gozda (zrelega za posek), asfaltna cesta do parcele, elektrika in voda na posestvu, vsa zemlja v sklopu, na ravnini, razen gozda. Gospodarsko poslopje (masivna zgradba), kozolec, kleti, skedenj, goveji in svinjski hlev za 12 goved. Cena po dogovoru. Informacije: Galof, Poststrasse 166, 8957 Spreitenbach, Schweiz, tel.: 056/71 27 59.

mislimo na glas

Mraz

Mraz je neprijeten, zato ga ne maramo. Če nas hudo zebe, se ne moremo sprostiti in veselo nasmejati. Seveda pa imamo zimo radi, saj prinaša s seboj mnoga veselja, čudovite lepote. A ko smučaš, se sankáš, drsaš ali greš na sprehod po gozdni stezi v tišini sončnega zimskega jutra, je v tebi tako toplo, da ti mraz ne more do živega. Le bežno te vščipne na nos, v ušesa, lica. A je še drugačen mraz, ki vznikne v tebi in se razraste, da ledeniš in ledeniš. In tega mraza ne preženejo še tako zakurjene centralne peči. Čisto nepričakovano, kar nenadoma se lahko to zgodi. Morda s teboj, morda s katerim od znancev.

Kolega iz službe te je povabil na družinsko slavje. Rad ga imaš, ker je takšen duhovit, zabaven fant, pa si šel. A glej šmenta. Saj tisti človek, ki ti je odprl vrata in te povabil v svoj gospodski dom ter te predstavil svoji družini, ni niti malo podoben tistemu veselemu Dolfetu s katerim sedita v službi v isti sobi že vrsto let. Ves zapet, ves uraden, visokostno resen do žene, do otrok, do tašče in tasta in do tebe, ki sta se med delom že tolikokrat kakšni posrečeni šali od srca nasmejala. Večer, ki bi moral biti prijetno domač, poln veselja, je daleč od tega. Pomenki so prazni, togi, vino se ti zdi plehko in čeprav centralna greje in greje, se iz vseh kotov plazi vate mraz, zoprni mraz...

Oddahneš si, ko se lahko spodobno posloviš. In ko hitiš domov, te še vedno zebe. Brrr. Kakor da imaš ledeno kocko nekje prav blizu srca.

Kako presrečna sta bila v tisti sobici, ki je bila njun prvi skupni dom. Vse je bilo tako skromno, tako preprosto, da ne bi zamenjala niti za razkošno vilo. Saj sta si bila tako blizu kot le more biti človek človeku. Bila sta prepričana, da ne bo nikoli drugače. Pa sta se zmotila.

Ko se je napovedal otrok, sta začela razmišljati o lastnem domu. Najprej sta razmišljala, zatem sta začela graditi hišo. Sredi gradnje sta iskala in končno najela posojilo, potem pa sta dobila otroka. Fantka. Seveda sta ga bila iz srca vesela in ponosna nanj. A ta sreča se je hitro utrnila, saj se nista utegnila

ukvarjati z otrokom. Po nekaj mesecih ga je dobila stara mama.

No, in potem? Gradnja se je zavlekla kar nekaj let. Ni bilo denarja, ni bilo delavcev, ni bilo materiala za gradnjo. Končno je bila hiša dograjena, končno sta jo z novimi posojili tudi opremila.

Zdaj živi družina v novi hiši. Mali sinko ima svojo sobico, a mamo velikokrat ujezi in razžalosti, ker ji pravi teta namesto mama. Mama je zanj še zmeraj babica, ki je v prvih letih skrbela zanj. Zgodilo se je celo, da je petletni fantič pobegnil. Hotel je k mami-babici. Sredi mesta ga je dobil miličnik in ga jokajočega pripeljal domov. Padli so očitki. On je dolžil njo, ona njega. Novi dom postaja vse bolj mrzel kljub centralnemu gretju in lepim kaminom.

Zvedela je, da ima on ljubico. Ko ga je prišla, ni niti tajil: Sama si kriva, ko se samo zadiraš name in si mrzla ko led. Ona je pa prijazna, vesela, rada se smeji...

Zdaj razmišlja, kako naj se maščuje. Ali enako z enakim, ali naj vzame otroka in zbeži k materi? To pa ne. Kaj pa hiša? Potem bi jo požrla ona druga. To pa ne. V hiši je vsak dan bolj mrzlo. Leden molk je podoben sivemu oblaku, ki se bo zdaj, zdaj razpočil.

Mali Jernejček je dobil davico in skoraj bi bilo prepozno. Komaj so ga rešili. Zdaj ga je spet vzela k sebi babica, ki ga skrbno neguje. Srečen je. Nova hiša pa postaja vse bolj in bolj mrzla.

Ali je morda tudi pri vas tako? In če ni, kaj bi svetovali tistim, da bi pregnali mraz iz svojih domov in svojih src?

Ina

slovenski lonec

Ker je januar čas, ko se od sveta poslavljajo lepo rejeni pujski in imamo kolone, smo tokrat izbrali starodavne jedi, ki jih pripravijo na Štajerskem ob tem veselem domačem prazniku. Recepte nam je odstopila Marija Švegl, doma iz Šalovec pri Ljutomeru.

RIŽEVE KLOBASE

Skuhaj četrtno prašičje glave, polovico pljuč in srce. Ko je kuhano, na

drobno sesekljaj. V juhi, ki je nastala pri kuhanju, pa skuhaj 1 liter riža napol mehko. Nato ga ohladi, zmešaj s seseklano zmesjo, dodaj malo ocvirkov, v masti oprazene čebule in peteršilja, 1,5 žlice zdrobljenega majarona in nekaj limonovih lupin, klinčke, dišave, cimet, 0,5 žlice soli (po okusu) in 1 liter juhe. Vse to dobro premešaj v večji posodi z rokami, po okusu dodaj to ali ono in nadev za klobase je pripravljen. Te pa ne smejo biti trdo napolnjene, ker riž še naraste. Dobro jih zašpili in kuhaj v neslanem kropu 5–7 minut.

Ko so ohlajene, jih deni na pekač, dodaj nekoliko masti ter peci v ne prevroči peči. Zalivaj jih z mastjo, dokler niso na obeh straneh lepo rjavo zapečene.

JETRNE KLOBASE

Jetrne klobase naredimo prav tako kot riževe, le da sesekljeni zmesi dodamo skuhana in sesekljana jetra.

KRVAVICE

Mehko skuhaj 1,5 kilograma svinjskega mesa, ga drobno sesekljaj ali zreži na majhne koščke. V juhi namoči 7 žemelj in jih nalahno ožmi. Prideni jih k mesu, dodaj še 2 žlici sesekljane in oprazene čebule, 1 žlico majarona, 1,5 žlice soli, malo dišav in dolij 2–2,5 litra svinjske krvi. Vse skupaj dobro zmešaj, napolni dobro oprana svinjska čreva in zašpili nastale klobase. Kuhaš jih 5–8 minut. Da so res kuhane, se prepričaj tako, da prebodeš klobaso z leseno iglo. Če priteče na dan voda namesto krvi, je klobasa kuhana.

JUGOSLOVANSKA KUHINJA V ANGLEŠČINI

Olga Novak – Marković je izdala pri Cankarjevi založbi v Ljubljani kuharsko knjigo, ki opisuje Jugoslavijo z jedmi, ki jih pripravljajo in imajo najrajši njeni narodi in narodnosti. Poleg turističnega vodnika je ta, kuharski, celo bolj praktičen, saj se popotnik že vnaprej seznanj z jedmi, ki jih bo lahko naročil na svojem potepanju in odkrivanju značilnosti Jugoslavije, domovine ali domovine staršev. Za pravo narodnih jedi je na 240 straneh zbranih 300 receptov. Slovenska izdaja knjige stane 1260, angleška pa 2400 dinarjev.

filatelija

Leta 1904 je začela delovati prva radiotelegrafska postaja na Balkanu in obalah Jadranskega morja. Zgrajena je bila na hribu Volujica nad Barom, vzpostavljala pa je zvezo z Italijo s postajo »San Kald« v Bariju. To je bila mednarodna telegrafska postaja, ki je delovala po določbah londonskega telegrafskega pravilnika, zgrajena pa je bila na podlagi pogodbe med upravama pošt in telegrafov Črne gore in Italije ter italijanskim inženirjem Guglielmom Marconijem. Zgrajena je bila na stroške in rizik Marconija in opremljena z aparati brezžične telegrafije.

Na znamki je zemljevid Črne gore in simbolični prikaz radijskih valov. Likovno jo je obdelal akademski slikar Dušan Lučić, natisnil Zavod za izdelavo bankovcev v Beogradu v tehniki dvobarvnega ofseta in polah po 25 znamk.

V Beogradu je bila od 18.–20. oktobra 1984 Konferenca bivših borcev za varnost, razorožitev in sodelovanje v Evropi. V počastitev konference je Skupnost JPPT izdala 18. oktobra serijo dveh priložnostnih znamk z nominalno vrednostjo po 26,00 in 40,00 din. Na znamkah je prikazan cvet, ki simbolizira skupnost in sodelovanje.

Organizatorji konference so štiri mednarodne organizacije borcev (FMAC, FIR, CEAC, CIAPG) gosti-

telj pa Zveza borcev NOV Jugoslavije. Na konferenci so bile določene smeri in oblike delovanja nacionalnih in mednarodnih borčevskih organizacij.

Znamki je likovno oblikoval akademski slikar Dušan Lučić, natisnil pa Zavod za izdelavo bankovcev iz Beograda v polah po 8 znamk. Na sredini pole je citat iz Titovega govora v Helsinkih na zasedanju KVSE leta 1975. Natisnjene so v tehniki dvobarvnega ofseta.

6. oktobra pa je izšla v okviru serije s turističnimi motivi še redna poštna znamka za 6,00 din. Motiv na znamki je mesto Kikinda, napis PTT in Jugoslavija. Natisnjena je v tehniki enobarvnega ofseta v polah po 100 znamk.

Mesec oktober 1984 je bil za filateliste najzanimivejši mesec, saj je bilo na programu kar sedem serij priložnostnih znamk in ena serija rednih frankovnih znamk.

2. oktobra je izšla serija dveh priložnostnih znamk v počastitev XVI. srečanja otrok Evrope pod imenom »Radost Evrope«. To je mednarodna prireditelja, na kateri se srečajo vsako leto otroci Evrope, običajno v oktobru, na proslavi svetovnega dneva otroka. Otroci se na srečanju med seboj spoznajo, sklenejo prijateljstva, se poveselejo s pesmijo in plesom, in na ta način izrazijo solidarnost z otroci vsega sveta. Gostitelj srečanja je bilo mesto Beograd.

Serija obsega dve znamki. Znamko za 26,00 din, na kateri je motiv narodne noše, je narisala enajstletna Erika Saračević iz Jugoslavije, znamko z vrednostjo 40,00 din pa devetletna Eva Guth iz Avstrije in predstavlja otroško risbo.

Znamke je po fotografiji Vladimirja Popovića grafično obdelal Dimitrije Čudov. Natisnjene so bile v tiskarni

»Forum« v Novem Sadu v večbarvni ofset tehniki in v polah po 9 znamk.

Mesto Virovitica je v letošnjem letu slavilo svojo 750-letnico obstoja, saj se pod imenom »Magna villa Wereuche« prvič pojavi že leta 1234, in sicer v posebni listini Hercoga Kolomana, ki je dal temu naselju ugodnosti svobodnega kraljevskega mesta. Mesto se je razvijalo skozi stoletja in je znano po tem, da je bila za časa hrvatsko-ogrskih kraljev tu kraljeva palača, kjer so bili sabori in v kateri je kralj Bela IV. izdal v Virovitici leta 1242 znano »Zlato bulo« mestu Zagrebu. Mesto je ohranilo staro lekarno, zgrajeno leta 1748 v sestavi frančiškanskega samostana v času baroka, ki je danes kulturni spomenik. Med NOB je mesto z okolico dalo 5500 borcev in štiri narodne heroje, po vojni pa se je hitro razvilo v gospodarskem in industrijskem pogledu.

Motiv na znamki je gravura mesta Virovitice iz XVII stoletja z njegovim grbom. Likovno je znamko obdelal akademski slikar Dušan Lučić iz Beograda, natisnjena pa je v Zavodu za izdelavo bankovcev v Beogradu v dvobarvni ofset tehniki in polah po 25 znamk. Izšla je 4. oktobra z nominalno vrednostjo 5,00 din.

Naslednja priložnostna znamka za 6,00 din je izšla 10. oktobra v počastitev 80-letnice radiotelegrafske službe v Črni gori.

MALI OGLASI

Prodajam dvoetažno stanovanjsko hišo, zgrajeno do 4. faze, 20 · 9 m, na 700 m² veliki parceli. Spodnji del 180 m² je narejen za avtomehanično delavnico z vsemi instalacijami. Hiša stoji ob glavni cesti v Stari cerkvi, 3 km od Kočevja. Naslov: Ana Dejanović, Hribarjeva c. 6, 61290 Grosuplje, Slovenija, Jugoslavija. Telefon: (061)-772-720.

Ugodno prodajam kmetijo z obnovljeno stanovanjsko hišo in gospodarskim poslopjem, novi kozolec ter dva vinograda (7000 m²), skupno 7 ha obdelovalne zemlje. Voda in elektrika v hiši, ki je takoj vseljiva, 6 km od Slov. Konjic., dovoz možen za velika vozila. Cena po dogovoru, v račun vzamem ohranjeno osebno vozilo. Naslov: Richard Grašič, 63210 Slov. Konjice, Liptovska c. 22, Slovenija, Jugoslavija.

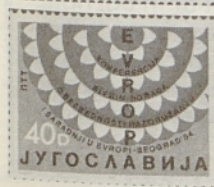
V Mariboru, na zelo lepi legi, prodajam stanovanjsko hišo najugodnejšemu ponudniku.

Jože Polak, Liebknechtova 32, 62000 MARIBOR, Tel. (062) 302-692 dopoldan.

Izgradnja novih odnosa v Evropi, u kojoj će se pojedinačno poštovati interesi svih zemalja i stalno širiti prostori za njihovu svestranu saradnju, je bitni uslov trajne bezbednosti i mira u Evropi i svetu.

Tito, Helsinki 1975.

Izgradnja novih odnosa v Evropi, u kojoj će se pojedinačno poštovati interesi svih zemalja i stalno širiti prostori za njihovu svestranu saradnju, je bitni uslov trajne bezbednosti i mira u Evropi i svetu.

Tito, Helsinki 1975.

Smučanje in rekreacija v objemu Julijskih Alp

BOHINJ je najlepša slovenska dolina v objemu **Julijskih Alp**, ki se spuščajo do Bohinjskega jezera, in nudijo lepote Triglavskega narodnega parka. Na zgornjem koncu jezera se vanj izliva kot ribje oko čista Savica s slapom Savico, ki ga je omenjal v pesnitvi »Krst pri Savici« največji slovenski pesnik France Prešeren. Na spodnjem delu je ob mostu, pod katerim se igrajo postrvi, cerkev Sv. Janeza z znamenitimi freskami iz 13., 15. in 16. stoletja. V vasici Studor so ohranjena starodavna odprta ognjišča, etnografska redkost. V Julijcih je za lovce mnogo divjadi, gamsov, muflonov, kozorogov, divjih koz. Kdor je le enkrat prisluhnil klicu divjega petelina v ranem jutru in gledal njegov ljubezenski ples, se bo še mnogokrat vrnil sem. Smučišča in tekaške proge se poleti spremenijo v izletniške kraje in nudijo s svojimi gozdovi obilo plodov: gobe, borovnice, jagode, robidnice in zdravilna zelišča. Bohinjsko jezero je poleti primerno za kopanje, 'surfing', veslanje in ribolov, pozimi pa idealno drsališče s tekaškimi progami na Ukancu in ob obali. Tod sta najbolj znani smučarski središči **KOBLA** in **VOGEL**.

Smučarski center Kobla

Razprostira se nad Bohinjsko Bistrico, pod vrhom Koble (1499 m), pod katero so prekrasna smučišča na višini 570–1490 m. Na površini 80 hektarjev je 28 km vzdrževanih smučarskih prog, 32 km tekaško-sprehajalnih prog je v Bistrici in na Ravnah. Za začetnike je primerna 6 km dolga »družinska proga« z višinsko razliko 940 m. Nad smučišči so prepredene tri dvosedežnice v skupni dolžini 3153 m in tri vlečnice v dolžini 1530 m. Te naprave pepeljejo 5600 smučarjev na uro. Izposojevalnico smučarske opreme in popravilnico smučiči najdete na

Ravnah. Udeležite se lahko smučarske šole. Lačne in žejne čaka samopostrežna restavracija na Ravnah in okrepčevalnice ob smučiščih.

Prometne zveze so zelo ugodne. Iz Ljubljane do Koble je 83 km po avtocesti, pripelje vas tudi »beli vlak«, ki vozi pozimi, prav tako se pripeljete z morske strani iz Trsta in Nove Gorice ali iz Münchna, Dunaja itd.

Visoki grebeni Julijskih Alp z vrhovi Črna prst (1844 m) na zahodu, z Možicem (1602 m) na vzhodu in Koble so naravno zavetje pred vetrovi z rahlo valovitimi, širokimi tereni, ki so jih uredili leta 1982, ko je bilo tu **SVETOVNO PRVENSTVO V ALPSKEM SMUČANJU**.

Od državne meje z Avstrijo in Italijo je Bohinj oddaljen 70 km, do mednarodnega letališča Ljubljana-Brnik pa je 60 km.

Cene kart

Enodnevna karta za odrasle stane 500, za otroke 400 din. Sedemdnevna za odrasle 2500, za otroke pa 2000 din. Sezonska karta od novembra do aprila 8000, za otroke 6500 din.

Smučarski center Vogel

Do smučišč na Voglu (vrh 1922 m) vas popelje gondolska žičnica, ki se ustavi pri Ski hotelu Vogel. In že ste v smučarskem kraljestvu, ki se razprostira na površini 25 hektarjev od 1532 do 1800 m visoko. Sedem smučarskih žičnic vas popelje na različno zahtevne proge. Najdrznejši smučarji se vzpenjo na pobočje Kratkih plazov (1739 m), manj zahtevni na postajo Orlove glave (1661 m) ali Rjave skale (1535 m). V Ski hotelu si oddahneta ob dobri jedachi in pijači. Tod lahko shranite ali si izposodite opremo ali pa vam po-

pravijo okvare. Z Vogla so čudovite turne smuke, izleti na Komno in Rodico.

In kje se boste nastanili?

Za informacije pokličite turistično-gostinsko delovno organizacijo **HOTELI BOHINJ – ALPETOUR**, tel.: (064) 76-441, ki razpolaga z vrsto hotelov (Zlatorog, Ski – Vogel, Pod Voglom, Bellevue, Triglav, Jezero). Privlačna so tudi gostišča in gostilne: Rožič, Rupa, Savica, Mihovec.

Hotel »Zlatorog« (B kat.) na sami obali Bohinjskega jezera ima 94 postelj in pokrit zimski bazen s savno; depandansa Ukanc pa 59 postelj s tuši, radiom in telefoni ter konferenčno sobo. V Turist biroju, hotelu Zlatorog in hotelu Pod Voglom si lahko izposodite kolesa. Kegljišče je v restavraciji »Center«, igrišče za tenis pri hotelu Zlatorog in Bellevue; pri hotelu Zlatorog je igrišče za odbojko in namizni tenis. Prijetno je igrati minigolf ob hotelu Jezero. V Savi Bohinjki lahko ribiči lovijo postrvi in lipane od 1. maja do 30. septembra.

Bohinjska Bistrica je izhodišče za planinske ture, izmed katerih so najlepše: enourna hoja do Mencingerjeve kočice, dveinpolurna do kočice na Sorški planini, štiriurna na 1668 m visok Ratitovec.

Stara Fužina pa je izhodišče za planinske ture: dve uri do kočice na Uskovnici, tri na Koprivnik, eno uro do planinskega doma na Vogarju, sedem ur pa do kočice pri Triglavskih jezerih (1683 m visoko), v dolino, ki jo mora obiskati vsak Slovenec, če se napoti na vrh Triglava, do katerega je od Triglavskih jezer še pet ur in pol hoje.

Za obiskovalce, ki nimajo hribolazniške 'kondicije' pa ni lepšega, kot je piknik ali sprehod ob jezeru, v katerem se ogledujejo vrhovi Julijskih Alp.

planum, n.sub.o
 investicijski razvojni center
tozd smučarski center kobla, b.o
64240 radovljica, gorenjska 26
 Informacije po tel.:
 (064) 75-860 in (064) 76-169

SMUČARSKI CENTER kobla
 BOHINJSKA BISTRICA
 532 - 1430 m

ŽIČNICE	dolžina	viš. razlika	zmožljivost
1 DVOSEDEŽNICA KOBLA I	846 m	188 m	800 ‰
2 DVOSEDEŽNICA KOBLA II	647 m	296 m	750 ‰
3 DVOSEDEŽNICA KOBLA III	1300 m	452 m	600 ‰
4 VLEČNICA RAVNE	728 m	217 m	650 ‰
5 VLEČNICA BISTRICA	567 m	45 m	1000 ‰
6 VLEČNICA KOZJE HREBT	453 m	67 m	1200 ‰

— načrtovane žičnice

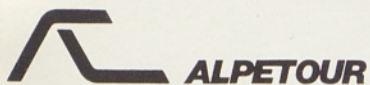
PROGE

A SMUK KOBLA	● srednje težka
B DRUŽINSKA PROGA	● lahka
C RAVNICA	● srednje težka
D SLALOM	● težka
E ŠOLSKE PROGE	● lahka
F TEVAŠKE PROGE	—
G NAČRTOVANE PROGE	—

— 15 km vzdrževanih smučič
 — SMUČARSKA ŠOLA, LEPOSUVALANCA SMUČ. OPREME
 — INFORMACIJE, TELEFON št. 76-169

ŽELIMO VAM PRAJETNO SMUČANJE

planum n.sub.o
 investicijski razvojni center
 TOZD smučarski center KOBLA

ALPETOUR – Turistična agencija,
ŠKOFJA LOKA

Škofja Loka, Kidričeva 8,
 064/61 168, 62 496

A photograph of a child and an adult playing with toys in a quarry. The child is crouching on the left, wearing a blue shirt and yellow overalls, holding a red toy truck. The adult is standing on the right, wearing a yellow shirt and blue jeans, holding a red toy truck. The background is a large, rocky quarry face. The foreground is filled with sand and various toys, including a yellow hard hat with the word 'PIONIR' on it, a blue bucket, a red toy truck, a blue toy car, and a yellow toy block. The text 'ZAUPANJU V GRADBENIŠTVU JE IME' is overlaid on the image.

ZAUPANJU V
GRADBENIŠTVU JE
IME

PIONIR

SPLOŠNO GRADBENO PODJETJE NOVO MESTO, KETTEJEV DREVORED 37